

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2015 / 5 FİYATI: 4 TL

Atatürk
Soykırım İddialarınıza
1932'de Yanıt Vermişti:

Unuttun mu Avrupa?

Cengiz Özakıncı, çarpıcı belgelerle açıklıyor. .s. 7

Prof. Haberal'a
Büyük Armağan:
**7 Yıl Önce
Karaciğer
Naklettiği
İlkokul Öğrencisi
Üniversite Giriş
Sınavında Türkiye
İkincisi Oldu** s. 59

Mete Akyol:
**Teşekkürler
Yurtsever-
lerimiz** s. 3

Gülbüz Evren:
**Almanya'nın
Ermeni
Politikaları**
s. 25

Dr. Sıtkı Aydınel:
**Mustafa
Kemal'le
23 Nisan'a** s. 33

Vali İsa Küçük
**Prof. Halet
Çambel'e
Takdirlerini
Destanla Bildirdi** s. 79

“40 yıl yurtiçinde, yurtdışında, dağda bayırda, Türk Silahlı Kuvvetleri safında devlete hizmet... Sonra kumpas ve katakulliler üzerine kurulu bir dava ile 4 yıla yakın bir süre hapishane...” Eski Özel Kuvvetler Komutanı Emekli Korgeneral Engin Alan'ın yaşamının çarpıcı özeti bu. Bugün kumpas olduğu daha da netleşen Balyoz davası sonucu, atıldığı zindanın demir parmaklıkları arasından, ülkemizde ve çevremizde olup bitenleri değerlendiriyor Engin Alan.

“Değerlendirmelerim, siyasi kimliğimden bağımsız olarak, Ülkesini, Milletini ve Devletini ölesiye seven, Atatürk Cumhuriyeti'nin tüm değerlerini gönülden bağlı bir Türk Milliyetçisine, yani şahsıma aittir.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 2000

**Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:**

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni
Mete Akyol

**Görsel Yönetmen
ve Yayın Genel Yönetmeni**
Yardımcısı :
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:
Süheyla Dinç

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

*Başkent Üniversitesi'nin bir kültür
hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

- 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler,
Ankara adresindeki Aküm
Reklamcılık, Danışmanlık ve
Yayıncılık Ajansı
Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin*
- 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle,
Ankara adresindeki tesislerinde
basılmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,
Gürbüz Atabek, Kaya Karan,
Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, Sabriye Aşır, Dr. Sıtkı Aydınel,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sadi Bülbül, Haluk Cansın,
Nevin Dedeoğlu, Haluk Erdemol, Sema Erdoğan, Konur Ertop,
Gürbüz Evren, Metin Gören, Mümtaz İdil, Muzaffer İzgü,
Sinan Meydan, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal,
Cengiz Özakıncı, Sanıye Özden, Tekin Özertem, Yaşar Öztürk,
Sezin Saç Sungunay, Mete Tizer, İzlen Şen Toker, İzmir Tolga,
Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu,
Dr. Öğüt Yazman, Halit Yıldırım, Mustafa Yıldız

Okur-BütünDünya Yazışma Adresi:
okurlabasbasa@butundunya.com.tr

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 215 51 27-313
Faks: (0312) 222 90 07

İletişim Adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,
Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)
Faks: (0216) 456 27 29

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 21 / 04 / 2015

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

- 3 Teşekkürler Yurtseverlerimiz**
Mete Akyol

7 Soykırım İftiralarına Atatürk'ün Yanıtı

Cengiz Özakıncı

- 25 Almanya'nın Ermeni Politikaları**
Gürbüz Evren
- 30 Propaganda Haritaları** *Meriç Erten*
- 33 Mustafa Kemal'in Takipçiliği**
Dr. Sıtkı Aydınel
- 37 19 Mayıs 1919** *Metin Gören*
- 39 Eğitim ve Atatürk'ü Aşamak**
Kaya Boztepe
- 43 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 45 Mustafa Kemal'in Afyon'da Subaylarla Konuşması**
Cengiz Önal
- 49 İnönü'nün Dürüstlük İlkesi**
Ömer Ahmet Arkan
- 51 Onurlu İnsan, Kahraman İnsan**
Merve Bilenler
- 53 Atatürk'ün Yurt Gezileri**
Sinan Meydan
- 59 Önce Yeniden Yaşamaya Sonra Başarıya Adım Attı**
Hakan Akbul
- 61 Doktor Sevgisi** *Dr. Öğüt Yazman*
- 65 İdris Küçükömer** *Konur Ertop*
- 71 Protokol** *Orhan Velidedeoğlu*
- 75 Meleagros ile Atalanta**
Haluk Erdemol

İÇİNDEKİLER

- 79 Halet Abla Destanı**
Sema Erdoğan
- 87 Leonardo da Vinci** *Mümtaz İdil*
- 93 Hayvan Hikayeleri**
Tekin Özertem
- 98 Auroville** *Sabriye Aşır*
- 103 Bitkilerin Müzikli Yaşamı**
Yücel Aksoy
- 107 İki Piyano İkilişi** *Güneş Barış*
- 111 Kitap Okumayı Çok Seviyorum** *Muzaffer İzgü*
- 115 Jon Gnarr** *Gizay Temizsoyulu*
- 118 Neler Olmuyor Ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 122 Başkent Orkestrasında Bir Robot Piyanist** *Zeynep Çolak*
- 124 Hadi Gel Artık, Gel!**
Neslihan Yaşar
- 125 Bir Evden Kaçma Öyküsü**
Mehmet Ünver
- 130 Lev Troçki** *Turgay Gürbüz*
- 131 Termessos** *Nevin Dedeoğlu*
- 135 Yakutsk** *Zeynep Aburas*
- 139 Sadakati Anıtaştırın Köpek**
Alisa Sorokina
- 142 Çifte Minarenin Ustası ile Çırağı** *Barış Mete*
- 145 Dinle Ama İnanma**
Oğuz Atabek
- 147 Beyaz Ekmek Gerçeği**
Cansu Şahbaz
- 149 Kolomb'un Amiral Gemisi**
Deniz Bener
- 48 İlk Dersimiz Türkçe**
- 64 Firçalayarak**
- 70 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Ayın Kitapları**
- 160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük**

Bütün Dünya 'DAN SİZE
Mete Akyol

Teşekkürler Yurtseverlerimiz

Bir yanda ulusumuzu, “kasabının bıçağını yalayan dana” konumuna düşürücü düşman ayinleri, törenleri, ziyaretleri...

Bir yanda Papa'nın, Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi olduğuna kendini bile inandırdığının kanıtı olan ve bu nedenle “Allah kelamı” kesinliğiyle açıkladığı, kendi el yapısı hükmü...

Bir yanda, Rönesans'ın ilk ışıklarının doğduğu Avrupa'nın, şimdi dedeleri Galile'leri, Voltaire'leri, Bruno'ları yoksayan torunlarının Orta Çağ özlemi kokulu ortak kararı...

Yetmedi... Bir yandan da, “dostumuz”, “müttefikimiz”, “stratejik ortağımız”, “Büyük ağabeyimiz”in, kabul edilmesi olanaksız görüşleri...

Türkiye'de hava durumu, geçen ay, böyleydi.

Oysa kararların en karası bu bulutların, beraberinde büyük bir fırtınayla hangi yıl, hangi ay, hangi gün gelecekleri, üç gün, beş gün öncesinden değil, yıllar öncesinden biliniyor, bekleniyordu.

Peki... Ulusal onurumuza yönelik bu uluslararası yalanlar saldırıları

karşısındaki “sözde bize özgü” suskunluğumuzun nedeni neydi, anlamı neydi?..

“Biz bu konuşmaları ve kararları yoksayıyoruz” demek ve bir umursamazlık belirtisi olarak bisiklete binip,

tur atmak, ulusal onurumuza yapılan bu saldırılar karşısındaki devlet tepkimiz olamazdı.

Sesimizi üst katlara duyurabilmeniz için, yol kenarındaki evini sular basan bir selzede çaresizliğiyle “Devlet nerede?” diye bağırmanın da bir yararı olmayacağını biliyorduk...

O nedenle son yıllarda biz, kendi evimizi kendimizin temizlemesi örneği, kendi işimizi kendimiz yapıyoruz, ulusal onurumuza kondurulmak istenen tozları, kendimiz savuşturuyoruz.

Teşekkürler **Doğu Perinçek**, teşekkürler **Mehmet Perinçek**, teşekkürler **Uluç Gürkan**, **Onur Öymen**, **Cengiz Özakıncı**...

“Türkler Ermenilere soykırım yaptı” savının büyük bir yalan olduğunu, belgelerle, bilgilerle “Avrupa mahkemeleri”nde siz kanıtladınız, siz

karara bağlattınız...

Önce Rusca öğrenip, sonra Moskova arşivlerini yazıldıkları dilde okuyarak, bu savın yalan olduğu gerçeğini, üstelik yalan sahiplerinin belgeleriyle, ilk başkanlarının ifadeleriyle, itiraflarıyla siz günışığına çıkardınız...

“Türkler Ermenilere soykırım yaptı” yalanına bir kılıf oluşturabilmek düşüyle görevlendirilen, İngilizlerin en üst yargı organı, Kraliyet Yüksek Savcılığı’nın, “Bu savlar, (yani bu yalanlar), bir yargılama başlatılması için geçerli sayılamaz” gerekçesiyle iddianame hazırlamayı bile reddederek, Malta’ya götürülen tüm “sözüm ona sanıklar”ın beraatlerine karar verildiği gerçeğini de, yüzyıla yakın süre sonra da olsa, bir müjde tazeliği ve coşkusuyla sizden duyduk, sizden öğrendik. Çeşitli toplantılarda yaptığınız konuşmalarla, bu konuşmalarınızın metinlerini binlerce izleyicinize ulaştırdığımız internet gönderilerinizle, size sayfalarını açabilen yayın organlarındaki yazılarınızla, kameralarının objektiflerini yöneltebilen, mikrofonlarının kulaklarını uzatabilen bir ve iki televizyondaki konuşmalarınızla, ulusal onurumuzun çevresindeki toz zerreciklerini siz savuşturduunuz, siz uzaklaştırdınız...

Kişisel gurur kaynağımız yurtseverliğimizden aldığımız yetkimiz ve cesaretimizle size minnettarlığımızı bildirmek istiyoruz. Görevini, tüm sorumlulukları doğrultusunda yerine getirmiş yurtseverlerin mutluluğu ve huzuru içinde şimdi siz,

açık alınlarınızla
bisikletlerinize binebilir
ve tur atabilirsiniz...

Görevini, tüm sorumlulukları doğrultusunda yerine getirmiş yurtseverlerin mutluluğu ve huzuru içinde bisikletine binip, tur atmak hakkına sahip yurttaşlarımızdan biri de, Özlem Karaçam'dır. Adını, çoğumuzun belki de hiç duymadığı Özlem Karaçam'a da tüm yurtseverler adına büyük bir teşekkür borcumuz var.

Bu borcumuzu da ödeyelim:

“Teşekkürler, **Özlem Karaçam...**”

Aslında bu borcumuzu Özlem Karaçam'a, kendisine de teşekkür borçlu olduğumuz bir başka “Atatürk Türkiyesi kadını”, yazar Meriç Velidedeoglu ödedi. Yalnızca “duruşu” nedeniyle değil, “dinamizmi” nedeniyle de örnek alınması gereken “Atatürk Türkiyesi kadını” simgesi Meriç Velidedeoglu, Balyoz davasının kararı açıklandıktan sonra yargıç kürsüsüne giderek, belki de torunu olabilecek yaştaki genç “Atatürk Türkiyesi kadını” Özlem Karaçam'ı kutladı, ona teşekkürlerini bildirdi.

Kartal 4. Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Özlem Karaçam, Türkiye'yi beş yıldan buyana kaplayan Balyoz Davası kara bulutlarının arasından o gün bir umut ışığı olarak süzülen ve Balyoz Davası'nın tüm “sözüm ona sanıkları”nın beraatine karar vererek,

Yazar Meriç Velidedeoglu, Balyoz Davası duruşmasından sonra Yargıç Özlem Karaçam'ı kutluyor.

yurdumuz üzerindeki tüm kara bulutları savuşturan, Türkiye'yi aydınlıklara kavuşturan yargıçtır. Bu kararıyla Özlem Karaçam, Türk Ordusu'na yapılmak istenen bir suçlamanın asılsızlığını ortaya çıkarmakla kalmadı, Türk Ordusu'nun, onuruna toz kondurtmamak ilkesini ve özenini de bir kez daha perçinlemiş oldu.

Siz, Özlem Karaçam, Türk Adalet tarihinde sık sık anımsanacak bu kararınızla ayrıca, Türk Ordusu'nun böyle bir suçlama nedeniyle yargılanabileceğine karar veren Türk Adaleti'ni de, bu nedenle kendi üzerine kendi kondurduğu ve dokunulmasa “metastasa neden olabilecek nitelikteki” habis bir toz lekesinden de temizlemiş oldunuz.

Siz de şimdi, mutluluk ve huzur içinde bisikletinize binip, tur atabilirsiniz, sayın Türkiye Cumhuriyeti yargıcımız...•

meteakyol@butundunya.com.tr

Batının bilimsel üstünlüğünü Eski Yunan Çoktanrıcılığının, Yahudiliğın ve Hıristiyanlığın bir başarısı olarak gösterenler, Doğunun bilimsel geriliğini tümüyle Müslümanlığa bağlamaktadırlar. Oysa Müslümanlar 827-1109 yılları arasında yeryüzünde bilimin tek öncüsü durumundaydılar; elinizdeki kitap bunun belgeleriyle dolu.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

AÇIKLAMA

12.04.2015 günü Papa'nın ve ardından 15.04.2015 günü Avrupa Parlamentosu'nun, "1915 Ermeni Tehciri"ni "Soykırım" olarak nitelemesi üzerine yazarımız Cengiz Özakıncı, 16.04.2015 günü Kanal B'de, Levent Yıldız'ın hazırlayıp sunduğu "Söz İstanbul'da" programında, bu iddialara karşı tepkisini açıklarken, Bütün Dünya'nın Aralık 2010 sayısında yayımladığımız "Atatürk'ün 1932 Milletler Cemiyeti Zaferi" başlıklı makalesindeki görüşlerini özetledi ve "**Milletler Cemiyeti'nin 1932'de Türkiye'yi davetle üyeliğe kabul etmesinin, Türkiye'nin o güne dek gerçekleştirdiği bütün hukuki işlemlerin uluslararası hukuka uygunluğunun Milletler Cemiyeti'nce ve üye ülkelerce kabul ve ibra edilmesi anlamına geldiği gerçeğini de**" bir kez daha açıkladı.

[Youtube: [https://www.youtube.com/watch?v=yGgViK\]_dZs&feature=youtu.be](https://www.youtube.com/watch?v=yGgViK]_dZs&feature=youtu.be)]

Aynı üye ülkelerin, aynı Türkiye'yi, yıllar sonra şimdi soykırımcılıkla suçlamalarının, kendi kendilerini inkar ettikleri anlamına geldiğini ve bunun, ayrıca uluslararası hukuka aykırı bir tutum olduğunu da belirten Cengiz Özakıncı'nın saptaması, "**Yalnızca 1915 Ermeni Soykırımı iddialarını değil, Atatürk Dönemi'ne ilişkin Kürt ve Dersim Soykırımı iddialarını da çürütmesi ve geçersiz kılması**" bakımından da ayrı bir önem içermektedir.

Papa ve Avrupa Parlamentosu'nun bu iddiaları karşısında parlamenterlerimizin ve siyasal sorumluluk taşıyan diğer yetkililerimizin tepkilerini yeterli bulmadığımız nedeniyle, Cengiz Özakıncı'nın "**Atatürk Türkiyesi'ni soykırım suçlamalarından koruyucu nitelikteki belgelerle**" açıkladığı bu aydınlatıcı makalesini bir kez daha yayımlamaya karar verdik.

Yararlı olacağına inanıyoruz.

Bütün Dünya

Son Dakika Notu:

Yazarımız Cengiz Özakıncı'nın Bütün Dünya'nın Mart ve Nisan sayılarında yayımlanan "Atatürk'ün Anzaklarla ilgili olarak söylediği ileri sürülen sözleri" konusundaki makalesinin Avustralya ve İngiltere'deki yansımaları, Guardian Gazetesi'nin ve Honest History sitesinin aşağıdaki adreslerinden izlenebilir:

<http://www.theguardian.com/news/2015/apr/20/ataturks-johnnies-and-mehmets-words-about-the-anzacs-are-shrouded-in-doubt>

<http://honesthistory.net.au/wp/tracking-ataturk-honest-history-research-note/>

OTOPSI

Cengiz Özakıncı

SOYKIRIM İFTİRALARINA ATATÜRK'ÜN YANITI

1932 Milletler Cemiyeti Zaferi

Birinci Dünya Savaşı sürerken, 2 Nisan 1917 günü yansızlığı bırakan Amerika, Almanya'ya karşı İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın yanında savaşa katılmış; ardından 1917 Ekim Devrimi'yle Rusya'da yönetimi ele geçiren sosyalistler, devlet arşivinde buldukları gizli Sykes-Picot Antlaşmasını 23 Kasım 1917 günlü İzvestia ve Pravda gazetelerinde yayınlamış, İngiliz Manchester Guardian gazetesi de bunları 26 Kasım 1917 günlü sayısında dünyaya duyurmuştu.

itilaf devletlerinin

Osmanlı topraklarını a-ralarında paylaşmak ama-cıyla anlaşarak savaşa girmiş oldukları gerçeğini ortaya çıkaran bu “skandal” üzerine ABD Başkanı Woodrow Wilson, 8 Ocak 1918 günü kongrede bir konuşma yapacak ve “Ondört Nokta” olarak açıkladığı barış koşullarında, bütün gizli paylaşım

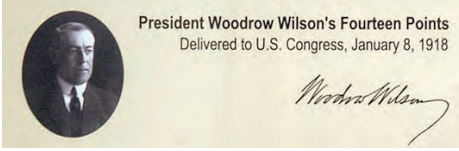

Wilson, ABD Kongresinde “Ondört Nokta” denilen barış ilkelerini açıklıyor.

anlaşmalarının geçersiz olduğunu duyuracaktı.

Wilson'un onikinci ilkesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta yitirdiği topraklar dışında elinde kalan toprak-

larda çoğunluğu Türk olan yerlerde Türk egemenliğinin kurulmasını öngörüyordu.

XII. The Turkish portions of the present Ottoman Empire should be assured a secure sovereignty, but the other nationalities which are now under Turkish rule should be assured an undoubted security of life and an absolutely unmolested opportunity of autonomous development, and the Dardanelles should be permanently opened as a free passage to the ships and commerce of all nations under international guarantees.

Wilson'un "Ondört Noktası"nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk yoğun toprakları üzerinde Türk egemenliğinin kurulacağını duyuran onikinci madde.

Savaş sonunda yenilen devletler, silah bırakışması antlaşmalarını, Wilson'un "Ondört Nokta"sında yer alan "kendi kaderini tayin hakkı"nın nasıl olsa kendilerine de tanınacağına güvenerek imzalıyorlardı. Örneğin, 3 Mart 1918 günü Sovyet Rusya ve Almanya arasında imzalanan Brest-Litovsk anlaşmasında Osmanlı Delegelerinin de imzası vardı ve bu anlaşma Wilson'un "kendi kaderini tayin hakkı" çerçevesinde düzenlenmişti. Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim 1918'de imzaladığı "Mondros Mütarekesi" de yine Wilson'un kendi kaderini tayin hakkı ve onikinci maddede özellikle yazılı bulunan Türk yoğun topraklarda Türk egemenliğinin tanınacağına güvenilerek imzalanmıştı.

Mustafa Kemal, "Mondros Mütarekesi"nin imzalanmasından iki hafta sonra, 13 Kasım 1918 günü, İstanbul'a geldi. Mütareke koşulları çok ağırdı; ancak, Wilson ilkeleri Osmanlı Devle-

ti'nde Türk egemenliğini tanıdığına göre; mütarekenin bu egemenliği yok sayacak biçimde uygulanamayacağı düşünülüyordu. Ne denli Wilson'un 1918 yılında yayınlanan haritasında Doğu Anadolu'da bir Ermenistan ve bir Kürdistan gösterilmişse de, buralarda çoğunluğun Türk olduğu saptanır saptanmaz, tüm Anadolu Türk egemenliğine bırakılacaktı. Böyle düşünen Halide Edip vs. aydınlar, mütarekenin imzalanmasından kısa bir süre sonra 4 Aralık 1918 günü İstanbul'da bir "Wilson Prensipleri Cemiyeti" bile kurmuşlardı.

Mustafa Kemal'in tasarısı, Wilson'un Osmanlı topraklarında özerk Ermenistan ve Kürdistan öngören tasarısına uymuyordu; o, 30 Ekim 1918 günü mütareke imzalandığı anda işgal edilmemiş ve o tarihte Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan topraklarda yaşayan bütün nüfusu -etnik köken ve dinsel inançlara göre ayırmaksızın- bölünmez "Osmanlı Mille-

Wilson'un 1918 yılı haritasında, İzmir'in Yunanistan'a verileceğini gösteren küçük bir belirti dahi yoktur ve Kürdistan, bugünkü Türkiye sınırlarının dışında gösterilmiştir.

ti” olarak adlandırıyor; ve Osmanlı devletinin işgale uğramamış toprakları üzerinde, Wilson'un önerdiği etnik özerklikleri değil, “Osmanlı Milleti”nin ülkesiyle ulusuyla bölünmez bütünlüğünü savunuyordu. Yer-yüzünde iki tür “millet (ulus) oluşumu vardı: Biri “Ethnic Nationalism” dedikleri, etnik kandaşlık soydaşlık temelinde dayanan Alman örneğindeki “millet” (ulus); diğeri “Civic / Civil Nationalism” dedikleri, eşit özgür birey yurttaşlığı temel alan Fransız örneğindeki “millet” (ulus) oluşumu... Mustafa Kemal'in mübareke döneminde savunduğu “Osmanlı Milleti” tasarısı, etnik temele dayanmıyor; eşit özgür birey yurttaşlık temelinde dayanıyordu. Nitekim, Anadolu'ya geçtikten sonra Bağımsızlık Savaşı'mızın amacı olarak benimsenen “Misak-ı Milli” de Mustafa Kemal'in bu tasarısına uygun olarak düzenlenecekti. Mustafa Kemal, yalnızca bir ordu komutanı değil, aynı zamanda devletler arası güçler dengesini, güçler arasındaki ilişkileri ve çelişkileri an be an izleyip, hangi zamanda ne yapılması gerektiği konusunda en doğru kararları veren bir “stratejist”ti; 18 Ocak 1919 günü başlayan ve ABD Başkanı Wilson'un çok sayıda danışmanıyla birlikte Avrupa'ya gelip başkanlık ettiği Paris Barış Konferansı'nda, galip

devletlerin Osmanlı Devleti'nin geleceği konusunda verecekleri kararın Wilson ilkelerinin Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine uygun olup olmayacağını görmeden önce, hemen bir silahlı direniş başlatılmasını doğru bulmuyordu. İstanbul'da kaldığı sürece, bir yandan yurtseverlerin devlet yönetiminde görev alması için çalışırken, diğeri yandan galip devletlerin İstanbul'daki yetkilileriyle görüşmeler yapıyor ve Paris Barış Kon-

ABD Başkanı Wilson, Barış Konferansı'na katılmak üzere geldiği Paris'te coşkuyla karşılanıyor.

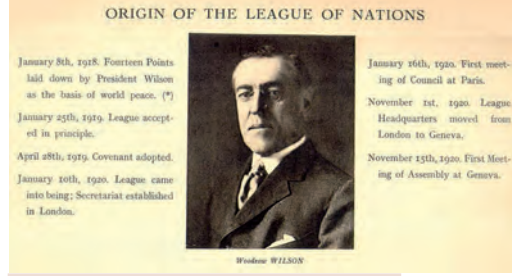

feransı'nda olup bitenlere ilişkin haberleri dikkatle izliyordu.

İstanbul'daki İtalyan yetkili Kont Sforza, yakında Yunanlıların İzmir'e asker çıkartacaklarını, Yunan askerinin İzmir'e çıkmasını önlemek için Türklere para ve silah vermeye hazır olduklarını fısıldıyordu gizli toplantılarda. Ama, Wilson ilkelerinin Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine ve Wilson'un Ege'yi Türk olarak gösteren 1918 haritasına ters düşen bu olasılığa inanmak kolay değildi. Yine de dikkate alınmış ve İtalyanlarla sıkı ilişkileri bulunan Cami Baykurt, İzmir'e giderek, olası bir Yunan işgaline karşı Müdafaayı Hukuk örgütlenmesini başlatmıştı. Bu sırada, ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya'dan oluşan "Dörtler Konseyi", 28 Nisan 1919 günü Paris Barış Konferansı'nda aldıkları bir kararla, Wilson'un ondördüncü ilkesini yerine getirerek, "Cemiyet-i Akvam" denilen "Milletler Cemiyeti"ni kurmuşlardı. Wilson ilkelerinin Paris Barış Konferansı'nda galip devletlerce benimsendiğini gösteren bu haber, barış görüşmelerin sonunda, Türk

egemenliğinin tanınacağına duyulan umudu da pekiştiriyordu.

Şimdiki Birleşmiş Milletler Örgütü'nün öncülü olan "Cemiyet-i Akvam"

Milletler Cemiyeti, Wilson ilkelerine dayanıyordu.

yani Milletler Cemiyeti'nin Wilson ilkelerine dayanması, "Mondros Mütarekesi" maddelerinin de Wilson'un Osmanlı Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine aykırı biçimde uygulanamayacağına kanıt oluşturuyordu.

Gelelim, Milletler Cemiyeti'nin kuruluşundan çok değil 18 gün sonra, 15 Mayıs 1919 günü, bu kuruluşun üyesi olan Yunanistan, Milletler Cemiyeti'nin dört kurucusundan biri olan İngiltere'nin onayıyla, İzmir'e

Milletler Cemiyeti'nin açılış töreni (solda)

Milletler Cemiyeti'nin bayrağı ve arması (altta)

LEAGUE OF NATIONS

SOCIETE DES NATIONS

asker çıkartacak ve böylece, İtalyanların bir süre önce verdikleri haber de doğrulanacaktı. Milletler Cemiyeti üyeleri, kurucu Wilson'un ilkelerini çiğneyerek, üzerinde Türk çoğunluğun yaşadığı Osmanlı topraklarını işgale başlamışlardı. Milletler Cemiyeti üyesi devletlerin, kurucu Wilson'un ilkelerini çiğneyerek giriştikleri bu işgal; her şeyden önce kendi ilkeleriyle tutarsız ve dolayısıyla da savunulamaz bir eylem olduğundan; Anadolu'da başlatılacak silahlı direnişin haklılığı tüm dünyaca kabul edilecekti.

İşte Mustafa Kemal, Yunan işgalinin başlamasından bir gün sonra, 16 Mayıs 1919 günü, böyle bir ortamda Anadolu'ya geçecek; ve kendi kurucu ilkelerini bizzat kendileri çiğneyerek işgale girişen Milletler Cemiyeti üyesi devletlere; başka bir deyişle "Yedi Düvele" karşı, ulusal direnişin önderi olacaktı. Sevr'de karşımıza dikilenler de, Lozan'da karşımıza dikilenler de, hep "Milletler Cemiyeti" üyesi devletlerdi. Milletler Cemiyeti yasasının 10. maddesi, üye devletlerin toprak bütünlüğünü ve siyasal egemenliğini korumayı yükümleniyordu. Türkiye, bu kuruluşa üye olmadığına göre; toprak bütünlüğüne saygı gösterilmeyecek; ve Milletler Cemiyeti, 5 Haziran 1926 günlü kararıyla, Musul'u Ankara'ya değil, Irak'a bağlayacaktı. Milletler Cemiyeti'nin bir de Azınlıklar Komitesi vardı. Lozan'da gayri müslim cemaatlere ilişkin hükümlerin uygulanması da Milletler Cemiyeti'nin denetimine bırakılmıştı. 1925-26'da, gayri-müslimlerin Medeni Kanun dolayısıyla; azınlık ayrıcalıklarından

feragatleri, Yunanistan ve Almanya tarafından Milletler Cemiyeti'ne götürülecek; Milletler Cemiyeti, 1927'de bu itirazları kabul etmeyerek gayri müslimlerin "anlaşmalı azınlık" konumundan çıkıp "öz yurttaş" konumuna geçişlerini onaylayacak; fakat Milletler Cemiyeti'nin başını çeken İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin etnik olarak bölünmesine yönelik çabalarını aralıksız biçimde sürdürecektlerdi.

İngiltere, daha çok Irak ve İran üzerinden; Fransa ise daha çok Suriye üzerinden Türkiye'ye karşı bölücü etkinlikler yürütüyor; buralarda örgütleyip silahlandırdıkları etnik ayrılıkçıları Türkiye'ye yollayarak yurttaşlarımızı etnik ayrılıkçı ayaklanmalara yöneltiyorlardı. İngiliz, Fransız güdümlü etnik ayrılıkçı örgütler, Milletler Cemiyeti'ni kendileri için uluslararası bir dayanak olarak görüyordu. Kalkıştıkları her ayaklanmada haklılıklarını tescil etmesi için Milletler Cemiyeti'ne başvuruyor; ve bastırılan her ayaklanmalarından sonra, Türkiye'yi şikayet etmek üzere, yine Milletler Cemiyeti'ne dilekçeler yağıdırıyorlardı.

1925 Şeyh Sait Ayaklanması'nın hemen ardından, 1926'da İran'dan Anadolu'ya sızan ayrılıkçı örgütler 1926-1930 arası dört yıl boyunca "Ağrı İsyanı" adıyla bilinen ayaklanmalar gerçekleştirmişler; "Ağrı" adında bir gazete çıkartmışlar; ve söylentiye göre, 1928'de "biz burada Ağrı Kürt Cumhuriyeti kurduk" diyerek, resmen tanınmak üzere İngiltere aracılığıyla Milletler Cemiyeti'ne başvurmuşlardı.

İsyanın Ağrı'da çıkartılmasının özel bir amacı vardı. Sovyet Ermenistan'ıyla sınırdaş olan Ağrı'da isyan, hem Ermenileri Sovyetler'den ayrılıp Büyük Ermenistan'ı kurmaya özendirecek; hem Kürt kardeşlerimizi Türkiye'den ayrılmaya özendirecekti.

Ağrı İsyanı'nın elebaşlarından İhsan Nuri ve Ardeşir Muradyan

Ağrı İsyanı, hem Sovyetler Birliği'nin hem de Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit ediyordu. O tarihte Ağrı dağının yarısı Türkiye sınırları içinde, diğer yarısı İran sınırları içindeydi. İsyancılar, Türk Ordusu gelince dağın İran tarafındaki eteklerine kaçıyor; ordu çekilince yeniden Ağrı dağının tepesine tırmanıp bayrak dalgalandırıyorlardı. Sonunda Türk Ordusu, Rus Kızılordusu ile uyum içinde çalışarak, isyancıların İran'a kaçış yollarını kesmiş ve ayrılıkçı isyan önderleri yakalanıp etkisizleştirilerek ayaklanma bastırılmıştı. Türkiye, ileride aynı sorunla karşılaşmamak için 23 Ocak 1932'de İran'la bir antlaşma imzalayarak Ağrı Dağı'nı bütünüyle Türkiye sınırları içine katacak; ve etnik öbekenmeleri dağıtıp tüm yurda yayarak etnik kay-

naşmayı sağlamak amacıyla düzenlenen İskan Yasa Tasarısı, 5 Mayıs 1932 günü T.B.M.M. tarafından kabul edilecekti.

Türkiye ile Rusya'nın arasına Ağrı merkezli bir Kürt + Ermeni Koalisyon Devleti sokarak, bu iki ülkeyi birbirinden ayırma girişimlerinin, Türk-Sovyet dayanışmasını daha da güçlendirdiğini gören; bu yöndeki her kalkışmanın Türk-Sovyet ortak hareketleriyle bastırılacağını anlayan; "Kürt Kartı"nın

Ağrı isyanının bastırıldığı haberi. Cumhuriyet Gazetesi.

işe yaramadığını kavrayan İngiliz ve Fransızlar; Türkiye'ye karşı etnik ayrımcılık politikalarını gözden geçirmek zorunda kalacaklardı.

Mustafa Kemal Ağrı İsyanı'nın bastırılmasından sonra İngilizlerin Türkiye'ye karşı etnik bölücü politikalarını gözden geçirmekte olduklarını, Türkiye'yi Sovyet Rusya'dan koparmak istediklerini sezmişti. Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras, Ağrı Dağı'nın bütünüyle Türkiye sınırları içine katılmasından 3 ay gibi kısa bir süre sonra,

Cenevre’de, Milletler Cemiyeti’nin Silahsızlanma Konferansı’nda yaptığı bir konuşmada, “Eğer Milletler Cemiyeti Türkiye’yi katılmaya davet ederse, Türkiye Hükümeti bunu memnuniyetle kabul edecektir.” diyecek; ve bir gazeteyle yaptığı söyleşide, aynı sözleri yineleyecekti. İlk kez, Eski Bern Elçimiz Cemal Hüsnü Taray’ın 6 Kasım 1962 günlü Cumhuriyet’te; sonra Büyükelçi Dr. Üner Kırdar’ın 10-17 Kasım 1971 arası Milliyet’te yayımlanan makalelerinde ve daha sonra Mahmut Goloğlu’nun 1974’te yayımlanan “Tek Partili Cumhuriyet” adlı kitabında yer alan Türkiye’nin Milletler Cemiyetine davet edilmesi süreci, Dışişleri Bakanı T.R.Aras’ın bu demeçleriyle başlamıştı.

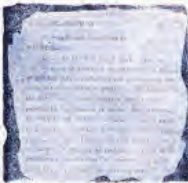
Aras’ın sözleri, bir türlü bölemedikleri ve Sovyet Rusya’dan uzaklaştıramadıkları Türkiye’ye karşı ne yapacaklarını şaşırılmış durumda olan İngilizlerin dikkatini çekmişti. Rusya ve Türkiye, her ikisi de Milletler

Cemiyeti üyesi değillerdi. Eğer Türkiye Milletler Cemiyeti’ne alınırsa; böylelikle Türkiye’yi Rusya’dan uzaklaştırma amacına ulaşılmış olurdu. Milletler Cemiyeti, azınlıklara özerklik öngörüyordu. Eğer Türkiye Milletler Cemiyeti’ne girmek istiyorsa, azınlıklara özerklik tanımayı da kabul edebilir; ve onca uğraşmayla sağlanamayan etnik özerklik, Milletler Cemiyeti’ne üyeliğin bir koşulu olarak dayatılabilir.

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri İngiliz Sir Eric Drummond, derhal Aras’ı Milletler Cemiyeti’ndeki makamına davet etmiş; Türkiye’nin örgüte üyeliği konusunu kendisiyle özel olarak görüşmüş; ve yardımcısı Co-mert de Türkiye’nin örgüte katılması için yapması gereken zorunlu işlemleri Aras’a anlatmıştı. Buna göre: Milletler Cemiyeti’nin üye olmak isteyen devletleri davet etmek gibi bir yetkisi yoktu. Üye olmak isteyen devlet, davet

13.11.1971, Milliyet, Sayfa 5

BÖTÜN ÜLKELERLE BARİŞSEVER VE DOSTÇA İLİŞKİLER KURAN

Genel Sekreter Drummond’a, Başvuru Bakan Aras’a yazılan girişimci jüri mektubu.

TÜRKİYE, 1932 YILI BAŞINDA MİLLETLER CEMİYETİ’NE GİRMEYE KARAR VERİP CENEVRE’DEKİ HARİCİYE BAKANİ DOKTOR TEVİK RÜSTÜ ARAS’a GEREKLİ TALİMAT ANKARA’DAN HEMEN GÖNDERİLDİ...

ATATÜRK

VE

MİLLETLER CEMİYETİ

Dr. ÜNER KIRDAR

ATATÜRK DİREKTİF VERİYOR

“ÇAĞIRSINLAR KATILALIM,,

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Sir Eric Drummond (üstte)
Genel Sekreter yardımcısı Pierre Comert (altta)

edilmez, kendisi Cemiyete üyelik başvurusunda bulunurdu. Türkiye Cumhuriyetinin davet edilmesi, örgütün yasalarına aykırıydı.

Fakat Türkiye, Meksika'yı örnek göstererek, "davet edilmek" konusunda diretiyor; ve şayet örgüt kendisini davet etmeyecek olursa, üyelik için başvurmayacağını söylüyordu. Durumu inceleyen Drummond: Milletler Cemiyeti'ne üyeliğin yasal biçimi,

üye olmak isteyen başvuruda bulunmasıdır; ancak, şayet bu prosedürü uygulamamız Türkiye Cumhuriyeti'nin örgüte katılmasına engel oluşturalarsa; bu durumda bu yasal uygulamanın bir yana bırakılması gerekir; çünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmasının örgüt açısından çok büyük bir önemi vardır, diyecek ve bu konuda bir karar vermek üzere Genel Kurulu'nu toplantıya çağıracaktı.

Milletler Cemiyeti'nin 1 Temmuz 1932 günlü toplantısının tek gündem maddesi vardı: "Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyetine Katılma Biçimi"...

Türkiye Cumhuriyeti, katılma prosedürü bir yana bırakılarak örgüt tarafından üyeliğe davet mi edilecekti, yoksa diğer ülkeler gibi Türkiye'den de başvuru dilekçesi vermesi mi istenecekti?

İspanya Delegesi Salvador de Madariaga, Türkiye Cumhuriyeti'nin örgüt prosedürü dışına çıkılarak davet edilmesini savunan 29 imzalı bir öneri sundu: "Biz Arnavutluk, Almanya,

Salvador de Madariaga

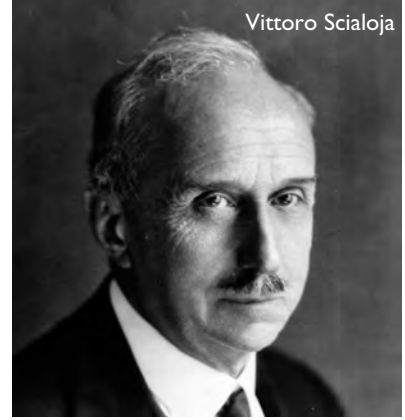

“Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği Komisyonu’nun çalışmalarına da eylemli olarak katılmış ve daima barış için çalışmakta içten isteğini açıkça göstermiştir. İnsanlığa daha iyi bir gelecek sağlamak için, Türkiye Cumhuriyeti, yapılacak davetin şerefine hak kazanmıştır... Yunan delegeler, Türkiye’nin Milletler Cemiyeti’ne girmesini özellikle selamlayacaklardır.”

Avustralya delegesi Sir Granville Ryrrie, sık sık alkışlarla kesilen konuşmasında şöyle diyordu:

“Türkiye’nin Milletler Cemiyeti’ne davet edilmesine dair öneriyi hararetle destekleriz. Bir çok kuşaklardan süre-

kazandım. Gelibolu’da, arkadaşlarım ve ben, Türklerin cesaretleri ve dayanma güçleri karşısında çok kez şaşkı-

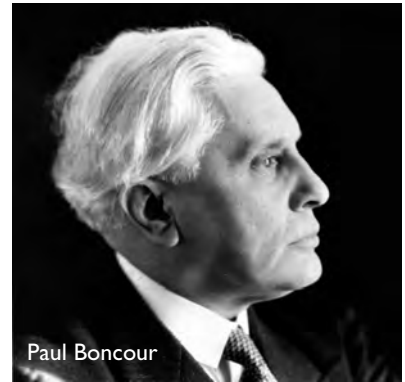
Vittorio Scialoja

Sir Granville Ryrrie

gelmiş en yüksek bir kültüre ve olağanüstü ciddi bir ulusal niteliğe sahip olması, Türkiye’nin en belirli niteliklerinden biridir... Genel Savaşın savaşçılarından biri ve Gelibolu, Filistin, Sina, Suriye cephelerinde bulunmuş bir insan olarak söylüyorum: Türk askerinin savunmadaki eşsiz kahramanlığını ve hücumdaki güç ve yeteneğini hayretle görmek fırsatlarını

lıklar içerisinde kaldık. Türk ordularının Avustralya mitralyözlerine karşı ve Britanya donanmasının gülle yağmuru altında, korkusuzca ileri atıldıklarını gördük. Türklerin değerleri ve dayanma güçleri hakkındaki yüksek düşüncelerimi işte ben böyle elde ettim. Savaşın korkunç kötülüklerini bu kadar yakından gören bu milletin, gelecekteki çabalarını savaşa engel olmaya adayacağı kanısı o günden beri

Paul Boncour

Lord Londonderry

her türlü duygunun üstünde olarak bende kesinlikle yer etmiştir. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmesinin birinci derecede öneme sahip olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum." İtalya delegesi Vittorio Scialoja'nın uzun konuşmasının özeti şuydu:

"Avrupa'nın esaslı bir unsuru olan Türkiye'nin aramızdaki eksikliği açıkça belliydi. Öneriyi desteklemekle sadece Türkiye hakkındaki dostluğumuz ve içtenliğimizi açıklamış olmuyor, aynı zamanda Gazi'nin aydın yönetiminde genç Akdeniz Devleti'nin doğuşunu memleketimin nasıl bir güvenlik

Naotake Sato

duygusuyla karşıladığını ve gelişimini de izlediğini Genel Kurulumuz önünde tekrar perçinliyorum."

Fransız Delegesi Paul Boncour, çocuklu konuşmasında özetle; "Türkiye'nin davet edilmesi için açıklanan duygulara katılmak üzere Fransa adına bizzat kendim gelmek istedim. Avrupa ile Asya arasında bir bağıllık kuran bu çok eski ülkenin Cemiyete katılması, izlenen evrensel değerlerin bir sembolüdür." diyordu.

Baron Von Neurath

İngiliz delegesi Lord Londonderry: "Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne alınması, dünya çapında memnurluk doğuracaktır.. Türkiye çağırısı kabul ederse, İngiltere hükümeti bunu ilk kabul edeceklerden biri olacaktır." Japon delegesi Büyükelçi Naotake Sato: "Japonya, Batılılarca çok az tanınmış olduğu bir dönemde bile samimi ilişkilere sahip olduğu Büyük Türk Milletini olağanüstü bir memnurlukla karşılar."

Alman Dışişleri Bakanı Baron Von Neurath adına konuşan Almanya temsilcisi Otto Goepfert: "Ünlü Başkanı Atatürk'ün isabetli yönetimi altında

Bu davet, Türkiye'nin hiç bir konuda hiç bir yaptırımla karşılaşmaksızın hiç bir hesap sorulmaksızın, tüm geçmişinin uluslararası hukuka uygunluğu onaylanarak üyeliğe kabul edilmesi anlamına geliyordu.

uluslararası barış yapıtında işbirliğine özellikle layık olan Büyük Türkiye Cumhuriyeti'nin davet edilmesini Almanya memnunlukla karşılar.” diyordu. Diğer ülkelerin delegeleri de söz alıp Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne özel olarak davet edilmesi gerektiğini savunan konuşmalar yaptıktan sonra, oylamaya geçilmiş ve bütün üyelerin oybirliği ile Türkiye'nin davet edilmesine karar verilmişti. Örgütün Genel Sekreteri Sir Eric Drummond, Milletler Cemiyeti'nde alınan davet kararını Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras'a gönderdiği bir mektupla bildirdi.

Fransız Uluslararası Diploması Akademisi'nden Vasiliei Nitikine, Diploması Sözlüğü'nde yayımlanan ve “Davet'ten kısa süre önce yazdığı “Kürtler” başlıklı makalesinde şöyle diyordu: “Eğer bir gün Türkiye Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmeyi talep ederse, Kürt etnik azınlığının varlığını dikkate alacağını, bütün azınlıkların statüsünün bu konuda Cenevre toplantısında kabul edilen ilkelere uy-

gun olarak gözden geçirileceğine ve düzenleneceğine inanıyoruz.”

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne “davet edilmesi”; Nikitine'in öngörüsünü boşa çıkartmıştı. Bu davet, Türkiye'nin hiç bir konuda hiç bir yaptırımla karşılaşmaksızın hiç bir hesap sorulmaksızın, tüm geçmişinin uluslararası hukuka uygunluğu onaylanarak üyeliğe kabul edilmesi anlamına geliyordu. Ata-

türk'ün Milletler Cemiyeti'ne üyelik başvurusunda bulunmayıp, Milletler Cemiyeti'nden “davet” beklemesinin hukuksal anlamı buydu. Bu davetle, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün ve siyasal egemenliğinin dokunulmazlığı da Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilmiş oluyordu. Bu, Atatürk'ün, 1919'dan bu yana Türkiye'nin bütünlüğünü parçalamaya çalışan Milletler Cemiyeti'ne karşı kazandığı en büyük zaferdi.

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği yanıtta, en başından itibaren o güne dek yaptığı bütün işlemlerin ve anlaşmaların, Milletler Cemiyeti ilkelerine ve uluslararası hukuka aykırılığının iddia edilemeyeceğini özellikle vurgulamaktan çekinmemişti. Türk Dışişlerinin davete yanıtı özetle şöyleydi:

Sayın Genel Sekreter, Genel Kurul adına yapılan davetinize karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olmaya hazır olduğunu ve Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyesi

Tefvik Rüşdü Aras'ın Milletler Cemiyeti arşivinde bulunan portresi

olmayan devletlerle yaptıklarını da içine alan şimdiki kadar yapmış olduğu bütün sözleşmelerle üzerine almış olduğu yükümlülüklerin, Milletler Cemiyeti üyeliği görevi ile bağdaşmaz olmadıklarını bildirmekle onur duyuyorum. Bu hususta zaten Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünden önce imzalanan bütün anlaşmaların Milletler Cemiyeti üyeliği göreviyle bağdaşmaz olmadıklarını bildirmekle onur kazanırım. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünden önce imzalanan bütün anlaşmaların Milletler Cemiyeti üyelerinin çoğununun imzalamış olduğu Paris Misaki'nin ruhuna uygun olarak yapıldığını belirtirim. Bu açıklamayı yaparken, Türkiye'nin

24.7.1923' de Lozan'da imzalanan sözleşmelerden doğan askeri nitelikteki yükümlülüklerden ötürü özel bir durumda bulunduğunu da eklemeyi görev bilirim...

*Derin Saygılarımla...
Dr. Tefvik Rüşdü*

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği bu yanıtla; gerek Sovyet Rusya ile imzalamış bulunduğu anlaşmaların; gerek gayri müslimlerin Lozan'da kendilerine tanınan anlaşmalı azınlık konumundan feragat ederek öz yurttaşlar konumuna geçişlerine dair yapılan yasal işlemlerin; özetle üyelik daveti öncesi gerçekleştirdiği hukuksal

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği bu yanıtla; üyelik daveti öncesi gerçekleştirdiği hukuksal işlemlerden hiç birinin Milletler Cemiyeti ilkelerine aykırılığının iddia edilemeyeceğini, Milletler Cemiyeti'ne kabul ettirmiş oluyordu.

işlemlerden hiç birinin Milletler Cemiyeti ilkelerine ve dolayısıyla uluslararası hukuka aykırılığının iddia edilemeyeceğini, Milletler Cemiyeti'ne kabul ettirmiş oluyordu. Türkiye'nin, Anadolu'daki etnik öbeleş-

meleri nüfus içine dengeli bir biçimde yaymaya yönelik olarak daha önce çıkartıp uygulamış olduğu zorunlu iskan yasalarının Milletler Cemiyeti ilkelerine aykırılığı da iddia edilemeyecekti. Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyeti tarafından üyeliğe davet edilmesi, Türkiye'nin o güne dek gerçekleştirdiği bütün iç ve dış hukuk işlemlerinin, Milletler Cemiyeti tarafından uluslararası hukuka uygun olarak kabul edilmesi anlamına geliyordu.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Milletler Cemiyeti davetine verdiği yanıt, örgütün Genel Kurul'unda Başkan Hymans tarafından okunmuş; Türkiye'nin üyeliğinin kabul edildiğine ve Türk delegelerin dönem toplantılarına çağırılmasına ilişkin karar tasarısı, üye devletlerin oyuna sunulmuş; ve Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üyeliği, toplantıda bulunan 43 üyenin oybirliğiyle kabul edilmişti.

İşte o gün, etnik ayrılıkçı örgütler için “kara bir gün”dü. O güne dek İran, Irak ve Suriye’de yuvalanmış, İngiliz Fransız parası ve silahlarıyla örgütlenerek Türkiye’ye sızıp yurttaşlarımızı etnik ayrılıkçı eylemlere katılmaya zorlayan; aşiretleri “ulus” diye etiketlendirip kışkırttıkları aşiret isyanlarını “ulusal kurtuluş savaşı” diye yutturan ve yabancıların buyruğuyla “intiafada”(!)lar, “serhildan”(!)lar gerçekleştiren, Ağrı dağının tepesinde Kürt Cumhuriyeti kurduk diye Milletler Cemiyeti’ne başvurup zılgıtlar çeken Herekol Azizan kod adlı Celadet Ali Bedirhan önderliğinde ayrılıkçı

De La Question Kurde (Kürt Sorunu Üzerine) kitabının kapağı.

Hoybun örgütü; o gün karalar bağlamıştı. Güvendikleri İngilizlerin Fransızların kışkırtmasıyla Milletler Cemiyeti tarafından tanınacaklarına inandırılarak çıkardıkları Ağrı isyanının bastırılmasından sonra; bölmek istedikleri Türkiye, Milletler Cemiyeti tarafından davet edilmiş; o güne dek devlet olarak yaptığı bütün işlemlerin uluslararası hukuka uygunluğu tescil edilmiş; dahası toprak bütünlüğüyle siyasal egemenliği de Milletler Cemiyeti'nce onaylanmıştı. Milletler Cemiyeti o günden sonra Türkiye’de dinsel ya da etnik azınlıklardan ve bunlara ayrıcalıklar, özerklikler tanınmasından vs. söz edemeyecekti.

1930'ların etnik bölücü terör örgütünün başı Celadet Ali Bedirhan, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üyeliği

haberinden sonra, iki yıl kendine gelemeyecek; Millet Cemiyeti'ne öfke kusan ve kendilerine ihanet etmekle suçlayan Fransızca bir kitapçık yazmakla geçirecekti günlerini: “De La Question Kurde”..

Bedirhan bu kitapçıkta özetle şöyle diyordu:

“*Rus-Türk yakınlaşmasının ertesinde, müttefikler Kürt sorunuyla ilgilerini kestiler ve Kürtleri ulusal özlereyle birlikte Ankara'nın insafına terktiler. (sf.16) Ankara, Milletler Cemiyeti'ne kabul edilışinin arifesinde, genel olarak azınlıkların çıkarlarını savunmak ve korumak ve üye devletlerin azınlıklarla ilgili yönetimlerini denetlemekle görevli olan Yüksek Kurul'a meydan okur gibi, 5 Mayıs 1932 Mecburi İskan Yasası'nı hazırladı, resmen yayınladı ve uygulamaya sokmaya çalıştı. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulü sırasında hiç bir üye ülke Türkiye'deki azınlıklar rejimini tartışmayı uygun görmedi. Çün-*

kü büyük güçlerin çıkarları böyle gerektiriyordu.” (sf.19)

O yılların bölücü silahlı örgüt elebaşlarından Dr. Nuri Dersimi de 1952 yılında Halep'te yayımlanan “Kürdistan Tarihinde Dersim” adlı kitabında, aynı olgulardan yakınuyordu:

“*Sovyetlerle Türkler arasında dostluk anlaşmasına dayanarak Ruslar Kürt hareketına engel olacak derecede Türk kuvvetlerine yardımda bile bulunmuşlardı. İngiliz ve Fransızlar, bir taraftan Musul petroleri ve diğer taraftan Fransızlarla Türklerin henüz çözülmemiş anlaşmazlıklarının kendi çıkarları doğrultusunda çözümlenmesi için Türklere karşı (etnik ayrılıkçı) Hoybun (örgütünün) faaliyetini kullanmışlardır. Türklerle olan sorunlarını çıkarlarına uygun şekilde hallettikten sonra (etnik ayrılıkçı) Hoybun (örgütünün) faaliyetlerine engel olmuşlardır. Hoybun, dünya siyasetinin gidişatına ayak uydurarak çalışmalarına son vermek zorunda kaldı.” (Sf. 252)*

Atatürk Türkiye'si'nin Sovyet Rusya ile dostluk anlaşmaları ve 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üyeliği, etnik ayrılıkçı bölücü örgütlerin dış kaynaklarını kurutmuş ve Dersim'i Tunceli'ye dönüştüren 1937-1938 hareketlerinden sonra, yaklaşık kırk yıl boyunca hiç bir etnik ayrılıkçı örgüt bir daha silaha el sürememişti. Bu da, etnik ayrılıkçı örgütlerin dış güçler beslediği sürece var, dış destek kesildiği an yok oluverdiklerinin kesin, somut, yadsınamaz kanıtını oluşturuyor.

Etnik ayrılıkçı örgütler, Türkiye'yi her zaman Milletler Cemiyeti'ne şikayet etmişlerdir. Ağrı İsyanı dolayısıyla

Atatürk ve Tefik Rüşti Aras
29 Ekim 1933

ettirmekle; “Benim naziz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar olacaktır” sözünü eylemle perçinlemiştir. Atatürk’ün “Milletler Cemiyeti’ne

Türkiye’yi suçlayan Celadet Ali Bedirhan imzalı şikayet dilekçeleri de, Dersim Olayları dolayısıyla Türkiye’yi kitle kıyımı yapmakla, zehirli gaz kullanmakla suçlayan Nuri Dersimi imzalı şikayet dilekçeleri de; Ermeni Taşnak Örgütünün Türkiye’yi soykırımcılıkla suçlayan şikayet dilekçeleri de; bunların hepsi 1946 öncesi Milletler Cemiyeti’nin arşivindedir.

Milletler Cemiyeti, Türkiye’ye yönelik bu gibi şikayetleri haklı bulmamış; incelemeye değer görmemiştir. Türkiye’nin Milletler Cemiyeti’ne “davet”le girişi; girmeden önce gerçekleştirdiği bütün işlem ve tasarrufların uluslararası hukuka uygunluğunun, Milletler Cemiyeti üyesi bütün devletlerce kabul ve tescil edilmiş olduğu anlamına geldiği gibi; bu Cemiyet 1946’da Birleşmiş Milletler Örgütü’ne dönüşüncüye dek Türkiye’nin yaptığı bütün işlem ve tasarrufların uluslararası hukuka uygunluğunun da yine üye devletlerce tescil edilmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Atatürk, kurucusu olduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin uluslararası hukuka uygunluğunu, “davet” yoluyla Milletler Cemiyeti’ne tescil

Davetle Katılma” zaferi; herhangi bir devlet ya da uluslararası kuruluşun Türkiye’nin karşısına dikilip, parmağını sallayarak, “sen geçmişte şu suçu işlemiştin, geçmişte şu haksızlığı yapmıştın” diyerek tarihsel suçlamalarda bulunma hakkını ortadan kaldıran, ve böylesi densizlikleri boşa çıkartmaya yetecek bir dayanaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti’nin pasif bir üyesi olmamış, yönetsel görevler üstlenmiştir. 1934’te, Afganistan’ın Milletler Cemiyeti’ne üyelik başvurusunu incelemek üzere kurulan özel komisyonda başkanlık ve raportörlük görevi üstlenen Türkiye, 1934-1936 arası Milletler Cemiyeti Konseyi üyeliği ve 1935’de Milletler Cemiyeti Konseyi’nin 84’üncü ve 85’inci dönem başkanlığını üstlenmiş ve 1937’de Milletler Cemiyeti genel kurul başkanlığını yapmıştır. (Dr. Üner Kırdar, Milliyet, 15.11. 1971)

Türk Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras, 1937 yılında Türkiye adına Milletler Cemiyeti başkanı seçildiği zaman, eski başkan onu şöyle tanımlamıştır: “Genel Kurul, oybirliğiyle Türkiye birinci temsilcisi Sayın Rüşti Aras’ı

Atatürk'ün cenaze töreninde yabancı misyon temsilcileri

başkanlığa seçmiştir. Kendilerinin çok seçkin bir politik meslek yaşamları vardır ve üstün nitelikleri geniş görgü ve deneyimleri, sonsuz incelikleri ile, Milletler Cemiyeti'ne katıldıkları ilk günden buyana herkesin derin sevgi ve saygılarını kazanmışlardır. Genel kurul kendilerini başkan seçmekle, yalnızca bu devlet adamı ve kuruluşun iyi hizmetkarına değil, aynı zamanda temsil ettikleri Mustafa Kemal Türkiyesi'ne ve ulusuna karşı duyduğu saygıyı da belirtmek istemiştir."

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri, 10 Kasım 1938 günü ölüm haberini aldığı anda Atatürk'ü "Barışın Dahi Yapıcısı" olarak nitelendirmiş ve Milletler Cemiyeti'nin Atatürk'e duyduğu saygı ve hayranlığı bir kez daha belirtmek üzere, cenazesine özel bir temsilciler kuruluyla katılmıştır. (Dr. Üner Kırdar, Milliyet, 11.11.1971)

Bugün, özellikle de Atatürk dönemine sövgüler yağdırarak, Türkiye Cumhuriyeti'ne soykırım, toplu katliam gibi iftiralarda bulunan devletlere; kendilerinin geçmişte Atatürk'e ve

Türkiye Cumhuriyeti'ne övgüler yağdırıp Milletler Cemiyeti'ne alkışlarla "davet" etmiş olduklarını anımsatacak kimse yok mu devletimizde?

Milletler Cemiyeti arşivindeki Türkiye ile ilgili bütün belgeleri, tıpkı basımları ve Türkçe çevirileri ile birlikte, anıtsal bir kitap halinde basarak; bu kitabı, hem ders kitabı hem de Türkiye'ye yöneltilen suçlamalara karşı yanıt olarak kullanmak; üniversitelerimize düşen en onurlu görevlerden biri değil midir?

***

Ölümünün 72. yılında, Atatürk'ü, "1932 Milletler Cemiyeti Zaferi"yle; başka bir deyişle, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün tasarruflarının uluslararası hukuka uygunluğunu tescil ettirerek, ülkemizi ölümünden sonra 40 yıl süreyle etnik ayrılıkçı terörden kurtarmış olan uluslararası diploması zaferiyle anıyorum.

Ve buruk bir şarkı dolanıyor dilime: Unutturamaz seni hiç bir şey; unutulsam da ben...•

[10.11.2010]

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Almanya'nın Ermeni Politikaları

Birinci Dünya Savaşı sırasında, Osmanlı Devleti vatandaşı Ermeniler, doğuda ilerleyen Çarlık Rusya'sı ordusuna katılmış, Mart 1915'te ise Rus askerleri ile birlikte girdikleri Van'da, Türk ve Müslüman unsurlara yönelik büyük bir katliam yapmışlardı.

Osmanlı yönetiminin İstanbul'daki Ermeni toplumunun önde gelenlerine yaptığı, "Düşmanla işbirliğinden vazgeçin" uyarısı dikkate alınmamış, Ermeni komiteleri bölgedeki katliamlarını sürdürmüştü. Bunun üzerine Osmanlı Devleti, 27 Mayıs 1915 tarihinde aldığı Tehcir kararı ile Doğu Anadolu'daki 6 vilayette bulunan Ermenileri Suriye başta olmak üzere güneydeki topraklara zorunlu göçe tabi tutmuştu. Ermeni

lobileri, Tehcir sırasında 1 milyondan fazla insanın hayatını kaybettiğini iddia ederek, bunun bir soykırım olduğunu ileri sürmektedir.

1915 olaylarını soykırım olarak kamuoyuna kabul ettirmek isteyen Ermeni lobilerinin, olayların 100. Yılı olan 2015'e yönelik stratejilerine dikkat çeken yazılarımda, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Ermeni politikalarını özetlemiştim. Bu yazıda ise Almanya'nın

politikalarına değineceğim.

Almanya, Birinci Dünya Savaşı öncesi, İngiltere ve Fransa gibi ülkelere göre sömürgecilik alanında geç kalmıştı. Özellikle Anadolu ve Ortadoğu’da hiçbir varlığı olmayan Almanya, zaman içinde bu bölgelere yönelik sömürgeci politikalarını belirlemiş ve Osmanlı egemenliğindeki alanlarda siyasi, ekonomik ve askeri varlığını kabul ettirmeye başlamıştı.

Söz konusu bölgelerde bulunan Hristiyan toplulukların başında gelen Ermeniler, İngiltere, Fransa ve Rusya gibi ülkelerin müttefikleri olduğu için Almanya’ya mesafeli duruyorlardı. Almanya da, Ermenilerin desteğini almaya yönelik yeni politikalar üzerinde çalışıyordu. Ermeni dostu olarak tanınan Alman yazar Rohrbach, Almanya’nın Ermeni politikasını şöyle yorumluyordu:

“Ermenistan’ın coğrafi durumu

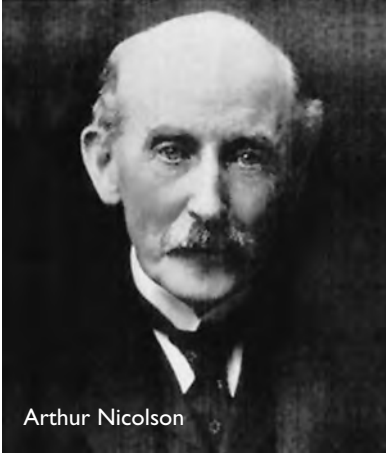

Ermeni dostu olarak tanınan Alman yazar Rohrbach

Anadolu egemenliğinin anahtarıdır. Altı ilin birleşmesi, bu bölgeyi Rusya’nın eline geçirir. Rusya Ermenistan’a egemen olunca, Küçük Asya ve İran Körfezi’nden tüm ticaret ve önemli yollara gelecekte egemen olması demektir. Akdeniz’e doğru olan yerler onun eline geçer. Bu da Ermenistan’ın Rusya’nın eline geçmesinden daha korkunç bir şey olamaz. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu’nu siyasi düşüncelerle sürekli koruyacağız. Ancak Ermenistan’ı Osmanlı İmparatorluğu’na bağlı olarak kabul edebiliriz.”

Anadolu’ya yönelik Alman politikalarını, İngiltere de çok yakından takip ediyordu. Bu politikaları anlamak ve karşı politikalar üretmek düşüncesiyle hareket eden İngilizler, Alman diplomatlarla bir araya geliyor, yaptıkları konuşmalardan elde ettikleri bilgileri İngiliz Dışişleri Bakanlığı’na iletiyorlardı. Almanların, Ermenilere yönelik hesaplarını tam olarak anlayamamış görünen İngilizler, Almanların, sadece Ermeniler değil, Kürtler konusunda da bazı planları olduğunu hissediyorlardı. İngiliz diplomat Sir A. Nicolson, Dışişleri Bakanlığı’ndaki Sir E. Goschen’e, 1913 yılında gönderdiği belgede, Alman diplomat Jagow ile yaptığı görüşmeyi şöyle özetliyordu:

“Jagow, Anadolu’daki sonsuz Alman menfaatlerinden bahsediyor. Bu zengin memleket, Almanların göz diktikleri olgun bir meyve gibidir. Sanıyorum ki İstanbul’da karışıklıklar ümit ediyorlar ve bu karışıklıkların ardından, Kürtlerin Ermenileri veya

Arthur Nicolson

**“Jagow, Anadolu’
daki sonsuz Alman
menfaatlerinden
bahsediyor. Bu
zengin memleket,
Almanların göz
diktikleri olgun bir
meyve gibidir.”**

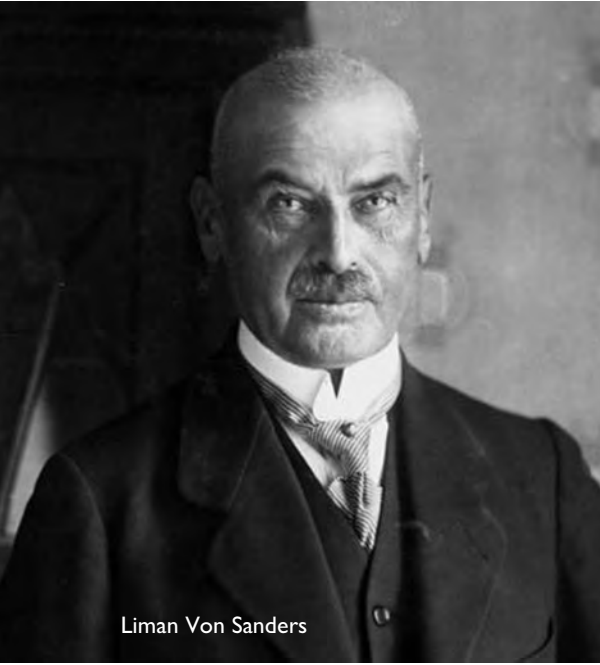
Ermenilerin Kürtleri kesmesini bekliyorlar. Bu durumda da Rusların müdahale edeceğini umuyorlar. Böyle bir vaziyette Almanlar da derhal kendi menfaat bölgelerine gireceklerdir. Almanların niyeti bu olduğuna göre Rusların Ermeni meselesinde daha iyi davranacaklarını ümit ederim.”

Birinci Dünya Savaşı’nda Osmanlı ile müttefik olan Almanya, 1915 olaylarına yakından tanık olmuştur. Bu nedenle Almanların tanklıkları çok önemlidir. Ermeni

çetelerinin Tehcir öncesinde Türk ve diğer Müslüman unsurlara karşı yaptığı katliamlar, bölgede görevli subayların da dikkatini çekmişti. Gördükleri karşısında dehşete düşen Alman Generali Bronsart, yıllar sonra Deutsche Allgemeine Zeitung gazetesinin, 24 Temmuz 1921 tarihli sayısında şöyle yazıyordu; “*Eli silah tutan Müslümanların hepsi, Türk ordusunda bulunduğu için Ermeniler tarafından savunmasız kalan halk arasında korkunç bir katliam yapmak kolaydı. Çünkü Ermeniler cepheye Ruslar tarafından bağlanmış olan Doğu Ordusu’ nun yanlarına ve gerilerine sarmakla yetinmeyerek, bu bölgedeki Müslüman halkı silip süpürüyordu. Tanık olduğum Ermeni zulümleri, Türklerin yaptığı iddia edilen zulümlerden çok daha kötü idi.*”

1913-1918 yılları arasında Osmanlı Ordusunda çeşitli görevlerde bulunan Liman Von Sanders, “Türkiye’de 5 Yıl”, başlığı altında topladığı hatıralarında, 1915 olaylarına ilişkin düşüncelerini şöyle açıklamaktadır:

“Ermeni tehcirine yol açan sebep, her yerde mevcuttu. Çünkü Ermeniler, Türkiye’ye saldıran Ruslarla işbirliği yapmışlardı ve Müslüman halka nasıl zulmettikleri iyice meydana çıkmıştı. Tehcir sırasında birçok haksızlık yapıldığına şüphe yoktur. Buna yüksek makamlardan gelen emirler ve kararların dışında şahsi kin ve çapulculuk hırsı da sebep olmuştur. Tehciri uygulayacak ufak memurlar ile jandarmalar, Kafkasya bölgesinde bulunuyor ve şüphesiz Avrupa uygarlığı anlayışı ile yaşamıyorlardı.”

Liman Von Sanders

“Ermeni tehcirine yol açan sebep, her yerde mevcuttu. **Çünkü Ermeniler, Türkiye’ye saldıran Ruslarla işbirliği yapmışlardı ve Müslüman halka nasıl zulmettikleri iyice meydana çıkmıştı.**

Birinci Dünya Savaşı sırasında Anadolu topraklarında meydana gelen olayları tartışan batılı çevreler, Türklerin yaşadığı acıları ve sıkıntılarını dile getirmemeye özen gösterirler. Öldü-

rülen, evleri yakılan, topraklarından, köylerinden sürülen Türkler ve Müslümanlar hakkındaki bilgiler ısrarla göz ardı edilir. Osmanlı 3. Ordusu Kurmay Başkanlığı görevinde bulunmuş Alman subay Felix Guse, bu konudaki düşüncelerini şöyle dile getiriyor:

“*Asıl acınacak olan Türklerdi. Çünkü onların acılarını dindirecek, sıkıntılarını gidecek ve uğradıkları büyük haksızlığı duyuracak ne Alman ne de Amerikan misyonerleri bulunmaktaydı. Türklerin savaş sırasında yaşadığı acılardan ilki 1915-1916 kışında gerçekleşti. Sarıkamış yenilgisinden sonra başlayan*

Rus ilerleyişi karşısında yollara dökülen halk, ağır kış koşulları altında büyük bir iç göç yaşadı. Çekilen sıkıntılara, yaşanan acılara olumsuz hava koşulları da eklenince binlerce kişi göç yollarında can verdi.”

24 Nisan 1915’i, soykırımın başlangıç tarihi olarak dünyaya kabul ettirmeye çalışan Ermenilerin bu iddiasını, o dönem İstanbul’da görev yapan büyükelçi ve konsolosların gizli yazışmalarından ve raporlarından alınan bilgilerle çürütmek mümkündür. Bu konuda, olayın perde arkasını en iyi anlatan rapordan biri de Almanya Büyükelçisi Wangenheim tarafından kaleme alınmıştır. Almanya Başbakanı’na gönderilen bu raporda, 24 Nisan

ABD'deki Alman Büyükelçisi Kont Bernstorff: “Ermenilere yapıldığı iddia edilen bütün bu mezalim hikâyeleri, tamamen uydurulmuş şeylerdir. Ermenilerin öldürüldüğü veya onlara işkence yapıldığı hakkındaki haberler, baştan aşağıya asılsızdır.”

gecesi, İstanbul'da çalışmalar yapan Ermeni Taşnak örgütü önde gelenleri ve üyelerinin tutuklanarak, Anadolu'nun değişik il ve ilçelerine gönderilmesinin nedenleri anlatılmaktadır. Raporda tutuklananların sayısı 500 kadar verilirken Osmanlı belgelerinde sayı 200

Kont Bernstorff

civarındadır. Raporun önemli bölümü şöyle: “*Birçok Ermeni ev ve kilisesinde patlayıcı maddeler, bombalar ve silah bulunmuştur. Padişah V. Mehmed'in tahta çıkışının yıldönümü olan 27 Nisan 1915'te Bab-ı Âli'ye ve bir kısım resmi binalara bombalı saldırılarda bulunulacaktır.*”

Birinci Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Büyükelçisi Kont Bernstorff, Wolff Ajansına Washington'da verdiği demeçte şöyle demektedir: “*Ermenilere yapıldığı iddia edilen bütün bu mezalim hikâyeleri, tamamen uydurulmuş şeylerdir. Ermenilerin öldürüldüğü*

veya onlara işkence yapıldığı hakkındaki haberler, baştan aşağıya asılsızdır.”

Osmanlı Devleti'nin müttefiki olan Almanya, Ermeni iddialarının doğruluğu konusunda karar verebilecek ülkelerin başında gelmektedir. Osmanlı Ordusu'nda çok önemli görevlerde bulunan Genelkur-

may Başkanı Alman Bronsart, Von Seect paşa, Genelkurmay 2. Başkanı Von Merten Paşa, Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Şuson, Boğazlar Baş Komutanı Von Usedom, Mareşal Limon Von Sanders gibi yüksek rütbeli Alman subaylar ve onlara emirleri veren Alman Büyükelçi Wangenheim'in etkinlikleri düşünüldüğünde, Ermeni tezlerini güçlendirecek birçok belgenin Almanya'nın elinde olması gerekir. Oysa Alman arşivlerinde soykırım iddialarını kanıtlayacak hiçbir belge bugüne kadar bulunamamıştır.

Almanların Ermeni politikalarını yazmaya devam edeceğiz. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

İngiliz The Guardian gazetesi,
Birinci Dünya Savaşı'nda kullanılan
propaganda haritalarını yayımladı.

Propaganda Haritaları

Yazan: MERİÇ ERTEN

1914 yılında Almanya'nın Hamburg kentinde E. Zimmermann tarafından çizilen ve W. Nölting tarafından yayımlanan haritada, Osmanlı Devleti elinde pipo ve başında fesıyla, Avrupa'yı tedirgin gözlerle izleyen bir adam olarak yer alıyor.

YİNE 1914'te Almanya'nın Dresden

kentinde yayınlanan ve Karl Lehmann-Dumont'un çizdiği iki haritadan ilkinde Osmanlı Devleti'nin bir fil olarak betimlendiği görülürken, diğerinde ise bacak bacak üzerine atarak keyifle pipo içen fesli bir adam olarak yer alıyor.

LONDRA'DA yayımlanan bir başka haritada, Osmanlı Devleti bu kez

arkasından saldırıya uğramış bir adam olarak gösterilirken; Rusya-Fransa-İngiltere'nin yayılan gücünün, Almanya ile müttefiki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun yüzünde korku dolu bir ifade yarattığı anlatılıyor.

BİR BAŞKA haritada, Prusya ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ikiz ahtapotlar biçiminde betimlenirken, bir diğerinde Osmanlı Devleti başı gövdesinden ayrılmış bir adam olarak gösteriliyor.

1914 yılında İngiltere'de yayım-

lanan diğer bir haritada bu kez köpekler savaşıyor. Birinci Dünya Savaşı'nın tasvir edildiği haritada, Fransız kanişi ile İngiliz bulldogu, Avusturya-Macaristan kırma köpeği ve Alman sosis köpeğiyle mücadele ederken görülüyor. •

Ermeni Belgeleriyle Ermeni Soykırımı Yalanı dizisine, Ermenistan hükümetinin ilk başbakanı ve Taşnaksutyun Partisi liderinin imzasını taşıyan bir resmi belgeyle başlıyoruz. 1923 yılı Nisan ayında Taşnaksutyun Partisi'nin Bükreş'te yapılan Yurtdışı Konferansı'na sunulmuş olan bu tarihi rapor, Ermenistan'da yasaklanmıştır. Kitabın çeşitli dillerde yayımlanan basımları, Avrupa kütüphanelerinden toplatılmıştır. Raporu, okuyucumuza İstanbul Üniversitesi Araştırma Görevlisi Mehmet Perinçek'in önsözüyle sunuyoruz. Kendisinin Moskova'daki Lenin Kütüphanesi'nde bulduğu Rusça basımı, Türkolog Arif Acaloğlu her zamanki titiz çevirisiyle Türkçemize kazandırdı. Soykırımı uğradıkları iddia edilen Ermenilerin başbakanı, olayı bir savaş olarak değerlendirmekte ve daha önemlisi, emperyalistlere alet olduklarını açık yüreklilikle ortaya koymaktadır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Mustafa Kemal'in Takipçiliği ve 23 Nisan'a Götüren Olaylar

Mustafa Kemal yurdu düşman işgalinden kurtarmak için olduğu gibi hele yurdun bir parçasının dahi ilhakına (*ilhak= düşmanlar tarafından kendi yurt topraklarına katma*) karşı koymak için verdiği kararların uygulanmasını takipte gösterdiği hassasiyet de, övülmeye değer bir karakterdir. Bunu kanıtlamak için bazı olayları belgeleri ile ortaya koyalım.

Mustafa Kemal daha okul sıralarından beri Osmanlı İmparatorluğu'nun içine düştüğü kötü durumu

devamlı olarak takip etmiş ve alınması gereken önlemleri açık açık belirtmiştir. Bu gerçekleri sözlü ve yazılı olarak ifade ettiği için, başına birçok üzücü olaylar gelmiştir. Özellikle Birinci Dünya Harbi'nden yenilgi ile çıkılmasının ardından yapılan Mondros Ateşkes Anlaşması'nın, Ordumuzun dağılmasını ve sudan sebeplerle Yurdun işgaline izin veren vb. maddelerine karşı büyük tepki göstermiş, hiçbirini kabul etmemiştir. Olaylar gelişmiş, bu arada, İzmir işgal edilmiş ve Mustafa Kemal Paşa arkadaşlarıyla

birlikte Samsun'a çıkmış, Amasya Genelgesi yayımlanmış, Erzurum, Sivas kongreleri yapılmış 27 Aralık 1919'da Heyet-i Temsiliye Sivas'tan Ankara'ya intikal etmiştir. Bu tarihlerde İzmir'in Yunanlılar tarafından ilhak edileceğine dair haberler de alınmaya başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa, Sivas Kongresinde teşkil edilen Heyet-i Temsiliye'nin Başkanı sıfatıyla, İstanbul'dan alınan istihbaratı bütün Kolordulara duyuruyordu.

Buna ait İstanbul'dan alınan bir şifreli telgrafta "İngilizlerin teşviki ile Yunanların yılbaşında İzmir'i ilhak edecekleri bildirisini 31.12.1919 tarihinde Bursa'da Bekir Sami Bey'e de (İzmir'i Yunan işgali nedeniyle dağılan 15. Kolordu Komutanlığına atanan Emekli Albay Bekir Sami Bey) aynen göndermiş ve buna karşı Türk kamuoyu'nun ne göstereceğine dikkat olunacağı rivayet edilmektedir efendim" denilmektedir. (Bu bilgi Nutuk'ta da mevcuttur.)

Bu telgraf, Ankara'da 20. Kolordu

Bekir Sami Bey

Komutan Vekili Mahmut kanalıyla bütün Kolordulara ve Afyon'da 56. Tümen'e, Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa tarafından 01.01.1920 tarihinde şifreli olarak gönderilmiştir.

Gönderilen ikinci telgrafta da "Yunanlar İzmir civarında milli bir ordu vücuda getirerek, Paris barış konferansı'nda tahliye kararı verilse de, isyan ederek, İzmir'i ilhak edeceklerdir. Bunun için şimdiden merasim hazırlıklarına başlamışlardır. Böylece bir durum karşısında bütün kuvvet ve vasıtalarımızla Yunanları Yurdumuzdan atmamız gerekecektir. Ancak, bunu sadece Kuvâ-yi Milliye ile yapmak mümkün olmayacağından Kolordular İstanbul hükümeti ile ilişkilerini keserek Kuvâ-yi Milliye şekil ve vaziyetine girecek, bütün Tümenlerin sefer mevcuduna yükseltilmesi için şimdiden gereken tedbirler alınacaktır." deniyordu.

Bu ikinci telgrafta üzerinde durulacak en önemli nokta Yunanların İzmir'i ilhaka giriştiklerinde, onları Yurttan atmak için bütün nizami kuvvetlerimizin de Kuvâ-yi Milliye imiş gibi gösterilmesi isteğidir. Bunun nedeni, bu mücadelenin "nizami kuvvetler"le yapılmadığını kamufle etmek, bu suretle İtilâf Devletleri'nin baskıları karşısında Osmanlı Hükümeti'nin bu harekâtı engellemeye kalkışmasını önlemektir.

Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları Heyet-i Milliye'de mücadelenin organize edilmesi hakkında aldıkları kararların uygulanma derecesi, halk tarafından iyice anlaşılıp anlaşılmadığı

Mustafa Kemal, bütün milleti milli mücadele fikri etrafında birleştirmek istemiş ve bunu da başarmıştır.

hususunda tereddütlü idiler. Sivas'tan Ankara'ya intikal ederlerken, yollar üzerindeki köy ve kasabalarda bu konuyu da incelediler. İstedikleri sonucun elde edilmediğini görerek 6 Ocak 1920 tarihli bir genelge daha yayımladılar. Bu genelgede özetle; *“Bir çok köy ve nahiyede Sivas Kongre Tüzüğü ve buna ek Müdafai-i Hukuk Tüzüğü ve Yönetmeliğine uygun olarak Kuvâ-i Milliye teşkilatı kurulmadığı görülmüştür; bunlara uygun olarak, mahalle, köy ve nahiyelerde Heyet-i Merkeziyelerin derhal kurulması, kurucularını isimlerinin bildirilmesi, halka da bu konuda bilgi verilmesi”* isteniyordu.

Bu genelge de iki yönden ilgi çekicidir. Birincisi ve başlıcası Mustafa Kemal'in **“takipçiliği”** dir. Başlangıçta da belirttiğimiz gibi, o bir defa karar verdiği zaman, onu o kadar ısrarla takip eder ki, önüne çıkan bütün engelleri aşar. Burada da, bütün milleti milli mücadele fikri etrafında birleştirmek istemiş ve bunu da başarmıştır. Ayrıca mahalli ve mülki idarecileri de bu fikir etrafında birleştirmiştir. Ne yazık ki başlangıçta da idarecilerin bu fikri yeterince benimsemediklerini

veya haberlerinin olmadıklarını gözlemlemiştir.

Nitekim Aydın'da bulunan 57. Tümen Komutanı Albay Mehmet Şefik Bey yazdığı hatıralarında -iki küçük kitap halinde yayımlanmıştır-yukarıdaki haberlerden ve bu genelge-den hiç söz etmemektedir. Yunanların İzmir'i ilhak edecekleri haberleri her geçen gün biraz daha doğruluk kazanmaya başlaması Heyet-i Temsiliye'nin daha esaslî ve kapsamlı planlar yapma zorunluluğunu ortaya koymuştur. 9 Ocak 1920 tarihinde, yapılan yeni plan, ek ve lahikaları ile birlikte kişiye özel bir yazı ile kolordu komutanlıklarına ve 56. Tümen Komutanlığı'na bildirilmiştir. Bir hayli uzun olan bu planın içerdiği hususlar özetle şöyledir:

Seferi kadrolar tamamlanacaktır, demiryolları kontrolümüze alınacaktır, silah depolarımıza el konacaktır, Yunanlılar tarafından işgal edilen Aydın'ın geri alınması için çarpışan Kuvâ-yi Milliye kuvvetleri takviye edilecektir, bütün kuvvetleri Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Milliye Başkanı olarak hareketi idare edecek, Ali Fuat Paşa Erkân-ı Harbiye-yi Umumiye Reisi olacaktır. Plana lahika, olarak konulan metninde de: **Bu Plan hiçbir zaman tüm Anadolu'nun istiklalinin elde edilmesi manasına gelmeyecektir.** denilmektedir.

Bu son cümle alınan bu tedbirlerin ve yapılan planın sadece İzmir ve civarını kapsadığı anlamını taşımaktadır. Gerçekten de tüm vatanın

kurtarılması için sonradan görüleceği gibi her safhada gelişen duruma göre yeni planlar yapılarak Kurtuluş Savaşı kazanılmıştı. Bu arada İzmir'in ilhak hazırlıkları da artmıştır.

Albay Bekir Sami arşivinden alınan bilgilerde İzmir Punto İskelesine yanaşan Yunan vapurundan çok miktarda mühimmat ve cephane çıkarıldığı, Selanik yönünden gelen vapurlardan da bir miktar getirildiği ve Mustafa Kemal Paşa'ya bildirildiği, 17 Şubat 1920 tarihli bir raporda da Yunanistan'da 30000 kişilik bir kuvvetin hazırlanmakta olduğu haberinin alındığı anlaşılmaktadır. Bütün bunlar kesin istihbarat olmamakla birlikte savunma tedbirlerine devam edilmesini gerektiriyordu. Mustafa Kemal Paşa da Nutuk'da: *"Şubat'ın 18, 19, 20. Günlerinde Yunanlıların İzmir'e yeni kuvvet, taşıt araçları, çok miktarda cephane getirerek, bunları cephelelere göndererek yeni bir taarruza hazırlandıkların biliyorduk"* demekte ve Yunanlar bu şekilde taarruza hazırlanırken, Ali Rıza Paşa Kabinesi başka bir teklif karşısında kalıyordu: Yunanlar karşısında bulunan Kuvâ-yi Milliye'yi üç kilometre geriye aldirmek.

Ali Rıza Paşa Kabinesinin buna gücünün yetmeyeceği belliydi, maksat onun düşürülmesiydi. Sadrazam ister istemez bu teklifin yerine getirilemeyeceğini belirtmişti.

3 Mart 1920 günü Yunanlar taarruza geçtiler. Gölcük yaylasıyla Bozdoğanı işgal ettiler. Bu olay üzerine de Ali Rıza Paşa Kabinesi istifa

Ali Rıza Paşa

etti. 8 Mart 1920 'de Salih Paşa tarafından yeni Kabine kuruldu. 16 Mart 1920 tarihinde de İstanbul, başta İngilizler olmak üzere İtilaf Devletleri'nin askeri kuvvetleri tarafından zorla işgal edildi. Milli dava uğrunda çalışan bir çok vatansız tutuklandı.

Mustafa Kemal Paşa bu olayı Heyet-i Temsiliye adına İtilaf Devletleri nezdinde şiddetle protesto etti. Bütün vali ve komutanlara da protesto telgrafları çekmeleri için direktif verdi. Milleti de uyarmak için bildiri yayımladı. 19 Mart 1920 günü de iki gün kadar komutanlar ile telgraf başında görüştüktan sonra olağan üstü yetkiler taşıyan bir Meclisin Ankara'da toplanması kararını yayımladı. (Nutuk)

23 Nisan 1920 tarihinde de Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldı. Bu suretle, Kurtuluş için yapılan ana planın biri daha gerçekleşmiş oldu. Düzenli Ordu kurma çalışmaları hızlandı. •

sitkiaydinel@butundunya.com.tr

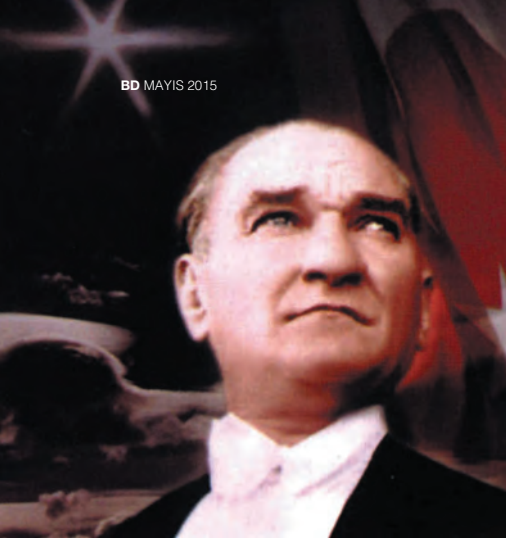

19 Mayıs 1919

Köhnemiş ve teslimiyetçi beyinsel bir yapının, adı Bandırma olan köhne bir vapura bindirdiği Mustafa Kemal'in ulusu adına başlattığı Kurtuluş Savaşı'nın ıslak tarihidir, 19 Mayıs 1919. Vatani satmak için, uluslararası egemen güçlerle masaya oturabilmenin son tur çabaları içinde olan bir devr-i iktidarın, satışta sağlayacağı gelir, hanedanın kurtuluşu idi, ülkenin batışı umurunda olmadan. Ve Mustafa Kemal'e verilen emir ise komik bir duygunun ağız yoluyla sahte duyurumu gibiydi:

“Paşa paşa git de; bu ülkeyi kurtar.”

Hayat damarı kesilmiş bir ülkenin kurtuluşu, Mustafa Kemal'in Bandırma Vapuru'na bindirilmesiyle olanak dışıydı. O vapuru ve içindeki o dehayı o zihniyet kurtuluşa değil, ölüme göndermişti. 19 Mayıs 1919'un öykü evrimindeki giriş tümcesi böyle başlamıştı ama Kurtuluş Savaşımızın zaferle noktalanan büyük başarısından sonra bu tarih, Türk Halkı'nın duygu yüklü hazinesi olmuştu. Atatürk'ün Türk Gençliğine duyduğu olağanüstü güvenin simgesel tarihi giderek etrafını süslemeye başladı ve tarihi sorumluluklarla yeni misyonlar üstlendi. Gençlik ve Spor Bayramı oldu.

Yoktan var edilmiş bir ülkenin asil çocuklarının gösterileriyle kurumsal bir şenliğe dönüştü, Mustafa Kemal'in Samsun'a ayak basması. Ve yüce Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin satır aralarına sığdırılan, sözcükler tümcelelere dönüştürüldüğünde, "**Ey Türk Gençliği birinci vazifen**" diye başlayan, "**Dahili ve harici bedbahlara**" değin uzanan ve sonunda "**Damarlarındaki asil kanda mevcuttur**" diyen bir liderin; ne demek istediğini yedi-den yetmiş dek herkes özümsemişti.

19 Mayıs 1919 tarihi, Gençlik ve Spor Bayramı oluşumuna dek bilinçle gitti. Açık alanlarda, stadyumlarda gençlikle, halkın bütünleşmesi bu bayramla doruklara çıktı. Kapatılması kahr yüklü bir öfkenin izlerini taşıyan Köy Enstitülerinin bu anlamlı bayrama hazırlanmaları, ayları içeren bir özverinin yansımasıydı. Gençlik ve Spor Bayramı'nın uluslararası bir düzeye yükselişi ise onur vericiydi. 19 Mayıs Maratonu, ülkemizin tanıtımı açısından mükemmel bir gösteri idi.

Dünyanın en ünlü maratoncuları yıllarca Eskişehir istikametine gitti, geldi, 42 kilometre 1 metre doksanbeş santimetre için. Avusturyalı ünlü maratoncu Clayton'u anımsadım ve "Benim birinciliğim önemli değil. Bu anlamlı günde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk için koşmak çok daha anlamlıydı." tümcesini.

Organizasyonlar yok oldu, ya da yok edildiler. Samsun'dan Ankara'ya değin koşan atletlerin ellerinde taşıdığı toprağın, Ankara'da Anıtkabir'e serpilmesi, vatani kuranlarla, vatani yaşatmaya and içenlerin duygusal ve tarihsel buluşması değil miydi?

"Benim birinciliğim önemli değil. Bu anlamlı günde, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk için koşmak çok daha anlamlıydı."

Yerinde bir kararlar, bu ulusal ve anlamlı bayramımızın, 19 Mayıs Atatürk'ü anma, Gençlik ve Spor Bayramı şekline dönüştürülmesi kimleri neden rahatsız etti? Unutmuyoruz, unutmuyacağız. 19 Mayıs'ları, 23 Nisan'ları 29 Ekim'leri, 30 Ağustos'ları. Çünkü; onlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığını simgeleyen birbirinden değerli ve anlamlı bayramlarımızdır.

Ve hepsi de burcu burcu Atatürk kokar...•

metingoren@butundunya.com.tr

Eğitim ve Atatürk'ü Aşmak

Son zamanların pek de gözde konularından biri “Atatürk'ü aşmak” üzerine. Atatürk'ün eğitime verdiği önem ve yaptıklarından kısaca bazı örnekler vererek, onu aşmak konusunda nerede olduğumuzu yazımın sonunda siz değerli okurlarımızla paylaşacağım.

Yazan: KAYA BOZTEPE

Tarih 13 Temmuz 1921'dir. Yani kaderimizi tayin eden ve Türk milleti için bir ölüm kalım savaşı olan Sakarya Meydan Muharebesi başlamadan önce. Düşman ordusu Polatlı yakınlarına kadar gelmiş, top, tüfek sesleri Başkent'den duyulur olmuştur. Kütahya, Eskişehir saldırıları tüm hızıyla devam ederken Ankara'da

Meclis'in Konya ya da Kayseri'ye taşınması konuşuluyordu. Halk tedirgindi. Kimi vekiller ümitsizliğe kapılmışlardı. Oysa Atatürk'ün aklında farklı sorunlar vardı. Büyük uğraşlar vererek kurduğu ve kısa sürede mucizeler yaratan düzenli orduyu giydirmek. Askerin karnını doyurmak. Silah, cephane bulmak, sahipliz

mallara el koymak, demirci, dökümcü, nalbant, terzi, marangoz, doktor, hemşire bulmak. Binek hayvanı, araç, gereç bulmak ve tüm bunları yapabilmek için bir komisyon kurmak...

İşte tam bu karmaşık olayların yaşandığı, düşmanın kapıda olduğu sıcak günlerdir. Misafir geldiğinde ikram etmek için kahve bulamayan Mustafa Kemal Atatürk Meclis'deki odasında çalışmaktadır. Kapı çalar ve Hamdullah Bey içeri girer.

“Paşam” der. “Mazhar Müfit Bey’in Başkanı olduğu Öğretmenler Derneği Eğitim Kurulu bir kaç gün içinde burada toplanacak. Ancak Fevzi Paşa’yla konuşunca tereddüte düştüm. Savaşın yoğun olduğu bu dönemde toplantı yapmak doğru olmayacak. Uygun görürseniz erteleyelim.”

Atatürk tebessüm eder:

“Hayır Hamdullah Bey” der. “Cehaletle savaş, düşmanla savaştan daha az önemli değil ki! Toplantıya katılacağım ve konuşacağım.”

Onun eğitime verdiği önem, daha güzel nasıl anlatılabilir ki?

Olanaksızın gerçek olduğu Büyük Zafer’den sonra da Mustafa Kemal Atatürk öğretmenlere şöyle seslenir:

“Hanımlar, Beyler!

Memleketimizin en bayındır, en güzel yerlerini üç buçuk yıl kirli ayaklarıyla çiğneyen düşmanı yenilgiye uğratan zaferin sırrı nerededir, bilir misiniz? Orduların yönetiminde ilim ve fen ilkelerini rehber kabul etmektedir. Milletimizi yetiştirmek için asıl

Cehaletle savaş, düşmanla savaştan daha az önemli değil ki! Toplantıya katılacağım ve konuşacağım.

olan okullarımızın, üniversitelerimizin kurulmasında aynı mesleği takip edeceğiz. Evet, milletimizin siyasî, sosyal hayatında, milletimizin düşünce eğitiminde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır. Okul sayesinde, okulun vereceği ilim ve fen sayesinde ki Türk milleti, Türk sanatı, ekonomisi, Türk şiir ve edebiyatı, bütün güzelliğiyle meydana çıkar.”

***

En iyi yetişmiş ve okumuş nesillerin Trablusgarp’dan Çanakka- le’ye, Sarıkaşım’tan Sakarya’ya kadar yok edilmiş olduğunu, Cumhuriyet kurulduğunda okuma-yazma oranının sadece %3 civarı olduğunu düşünerek gelecek kuşakları yetiştirecek öğretmenlerin, doktorların, mühendislerin, sanatçıların, yazarların, bilim adamlarını yani Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceğini oluşturacak kuşakların yetiştirilmelerinin destansı öyküleri, bugün de, yarın da, kuşaklardan kuşaklara aktarılmalıdır.

Askerde okuma-yazma öğrenen başçavuşları köylere gönderip halka okuma-yazma öğrettiren Mustafa Kemal Atatürk bir başka olanaksıza daha el atar. Son derece kısıtlı bir

bütçesi olan genç Cumhuriyet'in geleceği için tüm yurdu tarayarak, duyurularla, sınavlarla tam 750 başarılı genç saptar. Her birinin ilgi alanları, ders notları ve sınav sonuçlarına tek tek ve bizzat bakarak notlar alır.

Peki ya sonra ne yapar? İşte "sonra ne yaptığını", o günleri ve o deneyimi bizzat yaşayan bir kişinin anılarından dinleyelim:

"Avrupa'ya talebe yollanacaktır. Allah! Allah!.. Lozan yapılmış ama, henüz tasdik olmamış. Memleket her köşesinden, bucağından kanıyor. Harabe içinde. Düşman tahrip etmiş. Avrupa'ya talebe göndermek, lüks gibi gelen birşey... Gidelim bari kaderimizi deneyelim. İşte Necip Fazıl, Burhan Ümit'lerle beraber, o yüzelli kişi arasından onbir kişi seçilmişiz. Nereye gideceğimizi bize sordukları zaman, dedik ki: 'Hükümet nereyi isterse!' Bilhassa Atatürk acaba birşey ister mi?"

Benim, naçizane adımın kenarına, 'Berlin Üniversitesi'ne gitsin' diye yazmış. Artık başka yer hatıra gelebilir mi? Yola çıkacağım. O zaman uçak filan yok. Uzun ve yorucu bir yolculuktan sonra Haydarpaşa'ya geldim. Karşıya geçtim, elimde tahta bir bavul, içinde üç parça eşya. Vakit geldi, Sirkeci Garı'ndayım; ama kafam çok karışık. Korkuyorum. Dil bilmem, iz bilmem. Gitsem mi, kalsam mı? Beni orada unuturlar mı? Para yollarlar mı?"

Tam vazgeçtiğim, döndüğüm sırada bir müvezzinin ismini çağırdı-

Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak

ğını duydum: 'Mahmut Sadi! Mahmut Sadi! Bir telgrafın var.'

Şaşırđım, Mahmut Sadi bendim ama benim burada olduğumu kim biliyordu ki!

'Benim' dedim.

Telgrafı açtım, aynen şunlar yazıyordu: 'Sizleri bir kıvılcım olarak yolluyorum, hepiniz ateş gibi, alevler olarak geri dönmelisiniz.'

İmza: Mustafa Kemal

Okuyunca biraz önce düşündüklerimden olağanüstü utandım. 'Olur mu böyle bir şey? İl öğrencinin nerede, ne zaman, ne düşünebileceğini hesap edebilen bir lider, dünya lideri

Sizleri bir kıvılcım olarak yolluyorum, hepiniz ateş gibi, alevler olarak geri dönmelisiniz.

olmasın da ne olsun!

Yıl 1923, biz evimizde bir çocuğumuzun huyunu değiştiremiyoruz, bir huyunu. Tüm ülkenin huyu değişiyor. ‘Şimdi gel de gitme, git de çalışma, dön de bu ülke için canını verme’ dedim.

Düşününün 1923’te o kadar işinin arasında 11 öğrencinin nerde, ne zaman, ne hissettiğini sezebilen, ona

göre telgraf çeken bir liderin önderliğinde bu ülke için can verilmez mi?

Gittim. Çok başarılı oldum.

Ülkeme alev olarak döndüm. Önce İstanbul Üniversitesi Genel ve Beşeri Fizyoloji Enstitüsü’nü kurdum. Kürsü başkanı oldum.

Daha sonra ülkemizin başbakanlığını yaptım.

Ben kim miyim?

Ben sadece iki satırlık bir telgrafın yarattığı bilim adamı Ord. Prof. Dr. Sadi İrmak’ım.”

***

Oturdıkları yerden durup durup seslerini yükselterek, “Atatürk’ü aşın, aşın Atatürk’ü, aşın, aşın” diyenleri duyduğum her an, yerimden fırlıyorum, ben de sesimi yükseltiyorum ve duyabilecekleri bir tonda ve kararlılıkta ben de onlara sesleniyorum:

“Aşacağız elbet, aşmasına aşacağız ama” diyorum ve sözümün gerisini de getiriyorum:

“Aşabilmemiz için ona önce ulaşabilmemiz gerekiyor... Biz hâlâ yaklaşamadık ki, kalkıp

bir de ona ulaşabilmekten, onu aşabilmekten söz edebilelim...”

İşte, ulusal gerçeğimiz:

En önümüzde gidenlerin bile yüzlerce yıl önünde ilerliyor Mustafa Kemal Atatürk.

Aşacağız onu, aşacağız da... Bu rüyamızdan önce, ona yaklaşabilmek rüyamızı gerçekleştirmemiz gerekiyor ki... İşte ulusal sorunumuz da bu...•

Demiryolu Siyasetimiz

K

Büyük eserlerin gerçek değeri, soyut olarak yorumlamakla anlaşılabilir. Genel durumla birlikte değerlendirildikten sonradır ki, onlara değer biçmek olasıdır...

Kuşku yok ki; Türkiye'nin demiryolu siyasetinde aldığı sonuçlar bu büyük eserlerden birisidir. Cumhuriyetin ilanından sonra bu siyasetin ne denli şiddetli itirazlara uğradığı hatırlanır ki; ne bu itirazlar, ne de mali ve teknik yetenek yüzünden bu işleri kendi başımıza başaramayacağımız hakkında her yönden ortaya atılan endişeler, muhterem Başbakanımızı, doğru bildiği yoldan çeviremedi. O, sarsılmayan kararlılığının bir abidesi halinde, en yakın bir zamanda,

demiryollarıyla döşenmiş mutlu bir Türkiye'yi görme bahtiyarlığına erişecek bir devlet adamıdır.

Bugün hükümetin demiryolu konusundaki çalışmaları, yüksek ve ciddi bir düzen içinde yürüyor. Sözleşmeleri yapılmış ve tamamı 1934 senesinde bitecek olan 2264 km'lik işin, yıllar itibarıyla bölümlere ayrılarak tamamlanması planlanmıştır. Bayındırlık Bakanımız, yapılmış olan programa göre, 1931 yılına ilişkin yapılacak işleri şöyle belirlemiştir:

a) Akdeniz, Karadeniz'e bağlana-

Son yıllara gelinceye dek bizde demiryolları, yabancı sermayesinin bir eserinden ibaretti.

caktır. Samsun'dan Sivas'a demiryoluyla seyahat ve taşımacılık başlayacaktır.

b) Eskişehir, Ankara, Kayseri, Ulukışla, Konya, Afyon çemberi kapanacaktır. Bu çemberin yan kollarından olan İstanbul-İzmir hatları arasında Kütahya'dan Balıkesir'e giden hat da tamamlanacaktır. Kuze-y'e doğru olan kömür hattı üzerindeki çalışmalar da sürdürülecektir.

c) Sivas'tan doğuya doğru 1930 yılında başlayacak olan inşaat Erzurum yönüne doğru ilerleyecektir. Bakır hattı Malatya'ya ulaşacaktır.

1934 yılındaki manzara ise şu şekilde olacaktır:

a) Kömür hattı bitmiş olacak ve devlet merkezi en yakın istikametle Karadeniz'e bağlanacaktır.

b) Ergani madenini Mersin Limanı'na bağlayacak hat tamamlanacaktır.

Şunu da ekleyelim ki; yeniden kurulacak olan hatlar, bu sayılanların dışındadır.

Örneğin, Adapazarı'ndan kalkıp, Bolu'dan geçerek, Bayındır'a gidecek olan hat, ekonomik değeri itibariyle, Türkiye'nin en yüksek hatlarından birisi olacaktır. Cumhuriyet Rejimi'nin başardığı işler ne denli önemli ise, tuttuğu demiryolu sistemi de ondan daha çok önemlidir. Bu sistem, mevcut olan hatlarımızı ulusallaştırmaktan ibarettir. Bu yolda şimdiden bir hayli mesafe alınmıştır.

Bugün işlettiğimiz hatların tamamı 2400 km olduğu halde, yabancıların işlettiği hatların toplamı ise 2392 km kadardır.

Son yıllara gelinceye dek bizde demiryolları, yabancı sermayesinin bir eserinden ibaretti. Onun için bu hatlar, ekonomik konumunu koruyamamış, siyasi hırslara bir miğfer-kalkan olmuştur. Bundan başka o günlerde geçerli olan garanti kilometre usulü de halk ekonomisinin bir baş belasıydı. Bu usul ile hükümetin görevi uluslararası sermaye ile köylüler arasında acımasız bir tahsil-darlıktan başka bir şey değildi...

Yabancı devletler, Türkiye'yi yumuşak başlı, her şeye boyun eğen ve iradeden yoksun bir araç haline sokmak istiyorlardı. Bağdat hattının inşasını gerektiren nedenleri Kayser'e açıklayan Profesör Rorbah'ın şu sözleri, durumu oldukça açık bir şekilde anlatıyor: *"Anadolu'nun taşımacılık hizmetinden yoksun illerinin İstanbul ve sahil merkezleriyle kavuşmasının sağlanması gereklidir. Özellikle İngiltere'nin gerek Türkiye'ye, gerekse merkezi devletlere yapılacak bir saldırısı halinde mutlaka Mısır üzerine mukabil bir saldırı olanağını hazırlamalıyız..."*

Geçmişin olaylarından yeterli derecede ders almış bulunuyoruz...•

Hâkimiyeti Millîye Gazetesi
23 Haziran 1929

63

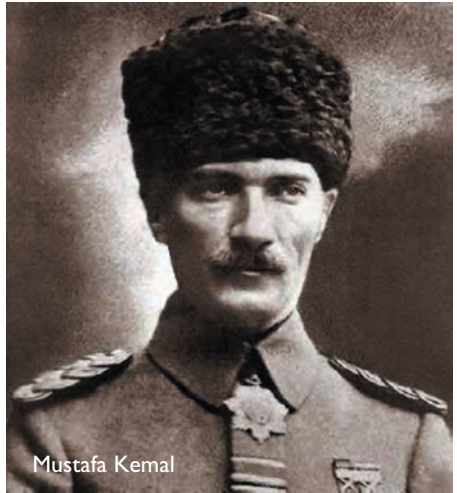
Mustafa Kemal'in Afyon Kolordu Karargâhında Subaylarla Konuşması

Efendiler! Eski silah arkadaşlarımla böyle yakından ve samimi temasta bulunmaktan büyük bir mutluluk duyuyorum. Sizinle oturup uzun sohbet etmek isterdim. Fakat çoksunuz ve uygun yer de yoktur. Bu sebeple duygularımı birkaç cümle ile ifade etmekle yetineceğim.

Arkadaşlar! İngilizler ve yardımcıları, yerli işbirlikçileri ulusumuzun bağımsızlığını yok etmeye karar vermişlerdir. Şurası bir gerçektir ki; milletler bağımsızlıklarını hiç kimsenin şefkatine borçlu değildir. Hiç kimse kimseye, hiçbir millet diğer bir millete özgürlük ve bağımsızlık vermez, veremez. Milletlerde doğası ve yapısı gereği mevcut olan bu hak, güçle ve mücadele ile alınır, korunur. Gücü olmayan ve dolayısıyla mücadele edemeyen bir millet mahkûm ve esir durumuna düşer. Böyle bir milletin geleceği gasp olunur. Dünyada hayat ve insanca yaşamak için bağımsızlık gereklidir.

Bağımsızlık sahibi olmak için de güçlü olmak ve bunu sürdürmek zorunludur. Güç ordudur! Ordunun yaşam kaynağı ve mutluluğu, bağımsızlığı takdir eden milletin, gücün gerekli olduğuna olan vicdani inancıdır.

İngilizler, milletimizi bağımsızlıktan yoksun bırakmak için, doğal olarak, önce onu ordudan yoksun bırakma yöntemine başvurdular.

Mustafa Kemal

Mustafa Kemal

Antlaşma (*burada kastedilen Mondros Ateşkes Antlaşması'dır*) şartlarının uygulanmasıyla silahlarımızı, cephanelerimizi ve bütün savunma araçlarımızı elimizden almaya çalıştılar. Sonra kumandanlarımıza ve subaylarımıza taarruza başladılar. Askerlik duygusunu yok etmeye gayret ettiler. Ordumuzu tümüyle ortadan kaldırarak, Türk ulusunu, bağımsızlığı korumak için muhtaç olduğu dayanak-tan yoksun bırakmaya teşebbüs ettiler.

Bir taraftan da savunmasız ve ordusuz bıraktıklarını zannettikleri ulusumuzun önce onuruna, sonra da her türlü hukuk ve kutsal değerine saldırarak ve ulusumuzu aşağılayarak, boyun eğmeye alıştırmayı planını uyguladılar ve halen de uyguluyorlar. Ordu, her şartta, düşmanlarımızın birinci saldırı hedefi oldu. Orduyu imha etmek

için mutlaka subayını mahvetmek ve mağdur etmek gerekir. Buna da teşebbüs ettiler. Bundan sonra ulusumuzu, koyun sürüsü gibi, boğazlamakta engel ve güçlük kalmayacağını hesap ettiler.

Bu gerçek karşısında ve içinde bulunduğumuz duruma göre subaylarımıza düşen görevin kapsamı, önemi ve kıymeti kendiliğinden ortaya çıkıyor. Ulusumuz, özgür ve bağımsız yaşamak gereğine tam anlamıyla inanmış ve buna kesin bir azim ile karar vermiştir. Zaman zaman şurada-burada, üzüntü yaratan

ve suç oluşturan bir kısım karakter-sizliklerin olması, hiçbir zaman ulusumuzun genel kanaatine ve gerçek inancına etki etmemiştir, edemeyecektir!

Bununla birlikte gücün, ordunun bütünlüğü için gerekli olduğunu söylediğim kaynak -ki milletin vicdani inancıdır- mevcuttur. Ordu ise; arkadaşlar ancak subay kadrosu sayesinde tek vücut olur. Yani ordunun ruhu subay kadrosudur. O halde subayları-

Ordu, her şartta, düşmanlarımızın birinci saldırı hedefi oldu. Orduyu imha etmek için mutlaka subayını mahvetmek ve mağdur etmek gerekir.

mız düşmanlarımız tarafından yıkılmak istenilen ordumuzu toparlayacak ve yüceltecek, ordu da ulusumuzun bağımsızlığını koruyacaktır.

Türk ulusu, bağımsızlığının korunmasından ibaret olan yaşama amacının sağlanmasını ordudan, ordunun ruhunu teşkil eden subaylardan bekler. İşte subayların yüksek ve yüce değerinde olan asli görevi budur. Allah göstermesin ulusun bağımsızlığı ihlal edilirse bunun vebali subaylara ait olacaktır. Subaylar, izah ettiğim yüce ve kutsal görevleri itibarıyla, bütün varlıklarıyla ve dikkat kesilerek, giriştiğimiz bağımsızlık savaşımında birinci derecede etkin ve özverili olmak zorundadır.

Subaylar, özel yaşamları ve kişisel özellikleri itibarıyla de sınıflarının en önünde bulunmak zorundadır. Çünkü düşmanlarımız herkesten evvel onları

yok etmek isteyecektir. Onlara hakaret edip, küçük görecektir. Hayatında bir an bile olsa subaylık yapmış, subaylık onurunu ve şerefini duymuş, ölümü göze almış bir insan, düşmanın tasarladığı bu davranışlara katlanamaz. Onun yaşamak için bir amacı vardır; o da şerefini korumaktır! Hâlbuki düşmanlarımızın da kastettiği husus; o şerefi ayaklar altına almaktır... Dolayısıyla subay için “Ya İstiklal, Ya Ölüm!” vardır.

Fakat arkadaşlar ölmeyeceğiz, bağımsızlığımızı koruyarak yaşayacağız ve Türk ulusunu daima bağımsız görmekle mutlu olacağız!•

cengizozal@butundunya.com.tr

Mustafa Kemal Kolordu Karargâhı

31 Temmuz 1920 Afyon

Gelecek Ay: Ankara'da İlk Eğitim Kongresi Açış Konuşması

ATATÜRK'ÜN ORDU HAKKINDAKİ SÖZLERİ

Mazlum milletimizi tarihin en tehlikeli bir zamanında yeniden ışığa ve necata kavuşturan bu muharebede sizin başkumandanınız olmaktan dolayı bir insan kalbi için mukadder olabilecek en derin saadet ve iftiharı duydum. Dünyanın hiçbir tarafında ve ordusunda yüreği seninkinden daha temiz ve daha sağlam bir askere rasgelinmemiştir. Her zaferin mayası sendedir. Her zaferin en büyük payı senindir. Hayatınla, imanınla, itaatinle, hiçbir korkunun yıldırmadığı demir gibi pâk kalbinle düşmanı nihayet alt eden büyük gayretin için minnet ve şükranımı söylemeyi nefsimde en aziz bir borç bilirim.

***

Size Bombasirtı vakasını anlatmadan geçemeyeceğim. Karşılıklı siperlerimiz arasında mesafemiz sekiz metre, yani ölüm muhakkak, muhakkak... Birinci siperlerdeki her birisi kurtulamamacasına tamamen düşüyor, ikincideki onları yerine gidiyor. Fakat ne kadar gıptaşayan bir itidal ve tevekkülle biliyor musunuz? Öleni görüyor, üç dakikaya kadar öleceğini biliyor, en ufak bir fütür bile göstermiyor, sarsılmak yok. Okumak bilenler ellerinde Kur'anı Kerim, Cennete girmeye hazırlanıyorlar. Bilmeyenler, Kelime-i şahadet çekerek yürüyorlar. Bu Türk askerlerindeki ruh kuvvetini gösteren şaşılacak ve övülecek bir misaldir. Emin olmalısınız ki, Çanakkale Muharebesini kazandıran bu yüksek ruhtur.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Deterjan (Fr.) a-Arıtıcı b-Aşırı c-Sesüstü d-Morötesi	6 Jeolog (Fr.) a-Cankurtaran b-Yer bilimci c-Ölçüt d-Bölüm	11 İnovasyon (Fr.) a-Yenileşim b-Öznel c-Ruhsal gerilim d-Göz dokusu
2 Misyon (Fr.) a-Subasar b-Kültürlü c-Görev, amaç d-Bölge, buca	7 Tabloid (İng.) a-Gerçeklik b-Karşılaşma c-Küçük gazete d-Sürelî	12 Megastar (İng.) a-Eğlencelik b-Özçekim c-Tinleşim d-Başyıldız
3 Gala (İta.) a-Arıtıcı b-Küçük maşa c-Merkez d-Ön gösterim	8 Faktör (Fr.) a-Dayatmak b-Tören düzeni c-Sınırlamak d-Etmen	13 Dart (İng.) a-Acayip b-Nicelik c-Oklama d-Üst sınır
4 Abonman (Fr.) a-Sürdürüm b-Evrensel c-Gündelik d-Parıltı	9 Fason (Fr.) a-Edilgen b-Şerit perde c-Çıkmalık d-Kesim	14 Hematoloji (Fr.) a-Kökten b-Düzenleyici c-Tedavi uzmanı d-Kan bilimi
5 Baypas (İng.) a-Devre dışı b-Işıkkesen c-Göz korkutma d-Söyleme	10 Jenerasyon (Fr.) a-Mevsim b-Kuşak c-Eş zaman d-Adım adım	15 Mekanizma (İta.) a-Emir eri b-Düzenek c-Çözücü d-Hacim

(Fr.) Fransızca (İta.) İtalyanca, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
151.
sayfada

1946 yılında, Genç Cumhuriyet Türkiye'si'nin günlerinde, Cumhuriyet Halk Partisi ile Demokrat Parti ilk kez birlikte seçime giriyorlardı.

Yazan: ÖMER AHMET ARKAN

Cok partili dönemin ilk seçimleriydi. Milletvekili seçimleri gerçekleştirildi, fakat arkasından beklenmedik bir itiraz yaşandı. Bu itirazı ve ardından yaşanan ders

niteliğindeki tarihsel olayı, Eczacı Ahmet Kudret Haker anlatıyor*:

“İsmet Paşa'nın ne kadar dürüst bir insan olduğunu, babam bizzat yaşayarak görmüştü. Anlatacağım

Eczacı Ahmet Kudret Haker
İnönü'yü anlatıyor

anekdot, hukuk ve yargı sisteminin bugünkü durumu göz önüne getirildiğinde, çok daha iyi anlaşılacaktır.

1946'da seçimler yapılmış ve ülkemiz İsmet İnönü sayesinde demokrasiyle tanışmış, çok partili hayata geçilmişti. Babam **Mustafa Haker**, Kütahya'nın Gediz ilçesinde savcı olarak görev yapıyor. Yapılan

Savcı, Mustafa Haker

seçimi, CHP milletvekili kazanıyor. Fakat ertesi gün Demokrat Parti'nin ileri gelenleri Gediz Nehri'nden, Demokrat Parti'ye ait kullanılmış oyları toplayıp, bir tutanakla babamın önüne getiriyorlar. Babam inceledikten sonra, Demokrat Partililerin haklılıklarına karar veriyor ve seçim iptal ediliyor. Yenilenen seçimi, Demokrat Parti milletvekili kazanıyor.

Bunun üzerine CHP'nin ileri gelenleri, CHP'li olduğunu bildikleri babamı bu hareketinden dolayı Ankara'ya şikâyet ediyorlar. Yerel

İsmet İnönü,
kendi partisinin
aleyhinde karar
veren bir savcının
'dürüst tutumu ve
hukuka uygun
davranışı
karşısında, mutlu
olduğunu'
söylüyor.

basında da, 'Gediz Savcısı seçimleri iptal etti' diye haberler çıkıyor. Bu durum Ankara'da İsmet Paşa'nın kulağına kadar gidiyor.

İsmet Paşa bu durumda, tam kendisinden beklenecek bir davranışta bulunuyor. Kendi partisinin aleyhinde karar veren bir savcının 'dürüst tutumu ve hukuka uygun davranışı karşısında, mutlu olduğunu' söylüyor. Ve 'böyle dürüst savcıların memleketimiz için bir kazanç olduğunu' bildirerek, bu savcının mükâfatlandırılmasını istiyor.

Babam Gediz Savcısı iken, kendisi de bir süredir gönlünden geçirdiği gibi, Uşak'a Sulh Hukuk Hâkimi olarak terfi ettiriliyor.

Babam, 'İsmet Paşa'nın dürüstlük ilkesine ne kadar önem verdiğini benden daha iyi kimse bilemez çünkü bunu bizzat yaşadım' derdi."

(*) (25 Ekim 2014-Pembe Köşk, Ankara)

Onurlu İnsan, Kahraman İnsan

"Körfez Geçiş Köprüsü inşaatında iki yaka arasına gerilen halatın kopmasından kendisini sorumlu tutup 'harakiri' yapan Japon mühendis 51 yaşındaki Kishi Ryoichi anısına Yalova'da anıt dikilecek."

Yazan: MERVE BİLENLER

Japon mühendis hatadan kendini sorumlu tuttu. Bireysel olarak, yapılabilecek en uç eylemlerden birini yaparak yaşamına son verdi. Bizler bu olayı gazetelerden okuduk. Halkımızda, maalesef çoğumuzda, bu sorumluluk duygusundan eser göremediğimiz için üzüldük. Haklı olarak kendimizi eleştirdik. Japon mü-

Kishi
Ryoichi

hendis, hepimize büyük dersler verdi.

Yine de İnsan, Bay Kishi Ryoichi bu yolu seçmesine üzülmüyor. Aslında, bu meslek onuru ve sorumluluk duygusu bize bütün, bütün uzak değildir. Bir İnkılap Tarihi öğretmeni olarak size, bu olay nedeniyle bir Kurtuluş Savaşı kahramanımızı anımsatmak istiyorum:

Büyük taarruz'un ikinci gününde, muharebenin ve de milletin kaderini etkileyecek en kritik mevkide yer alan Çiğiltepe'nin düşmandan temizlenmesi görevi, kahraman, savaştı, sözüne güvenilen komutan, Albay Reşat Bey'e verilmişti. Bu tepenin önemini çok iyi bilen Yunan Genelkurmayı ise tepeye özel önem vermiş, en zinde kuvvetlerini, üstün ateş gücüyle bu tepeye yığmıştı.

Albay Reşat Çiğiltepe

27 ağustos 1922 sabahı Albay Reşat beyin 57. alayı, bu tepeyi kuşatmış, saat 10.30'da Mustafa Kemal telefonda komutana, "bu önemli tepeyi ne zaman alacağınızı" sormuştu. Albay Reşat Bey bu soruya, "Komutanım, yarım saat sonra alacağız" yanıtı vermiş, Mustafa Kemal de başarılar dileyerek telefonu kapatmıştı.

Mustafa Kemal yarım saat sonra bir kez daha telefon etti ve Albay

Reşat Bey'i istedi. Telefondaki asker, Mustafa Kemal'e, cephenin o andaki durumunu anlattı: "Reşat Albay komutanım, size iletmem için bana bir mesaj bırakarak biraz önce intihar etti, Paşam" dedi. "İzin verirseniz mesajımı okuyabilirim size..."

Ve Mustafa Kemal'in "Dinliyorum" demesinden sonra, elindeki mesajı okudu: "Yarım saat içinde bu tepeyi almak için size söz verdiğim halde, bu sözümü yerine getiremedim. Bundan sonra yaşamamın anlamı yoktur. Bu nedenle yaşamama son veriyorum komutanım."

Mustafa Kemal'in bir yandan gözlerinden boşanan yaşları silerken, bir yandan da telefondaki askere duygularını ilettili: "Allah rahmet eylesin" dedi. 'Reşat Bey büyük bir vatanseverdir.'

45 dakika sonra Mustafa Kemal'in telefonu çaldı. Biraz önce konuştuğu asker, bu kez Çiğiltepe'den arıyordu ve yine cephenin o andaki durumunu bildiriyordu:

"Emriniz yerine getirilmiş, Çiğiltepe alınmıştır komutanım. Yüzlerce ölüsünü bırakan düşman, Sincanlı Ovası'na doğru kaçmaktadır, arz ederim."

Türk Ordusu'nun şanlı tarihi, kazandığı olağanüstü zaferler yanı sıra, "görevlerini, kendilerinden beklenen dakikada yerine getirmedikleri için, kendi kendilerini 'cezalandıran' vatanseverlerin kahramanlık öykülerinin de bir özeti. •

Saklı Tarih
Sinan Meydan

Atatürk'ü Anlama Yöntemlerinden Biri

Atatürk'ün Yurt Gezileri

Atatürk'ü anlamak hem zor hem kolaydır. Zordur, çünkü Atatürk bir dahidir ve dâhilerin kendilerine özgü bir düşünce sistemi, kendilerine özgü bir yaşam matematiği vardır. İşte bu dehadan doğan “özgünlük” onu anlamayı zorlaştırır. Kolaydır, çünkü Atatürk

tüm ömrünü ulusuna adanmış “halkçı” bir düşün ve eylem önderi olarak hep halktan biri, hep halkla iç içedir. Bu nedenle doğrudan halka yönelik söylem ve eylemleri halkın anlayacağı sadelikte, açıklıkta ve netliktedir.

Doğrusu Atatürk'ü iyi anlamak için bir hayli çaba harcamak; onun

Atatürk Adana'da TBMM Başkanı Kazım Özalp, Celal Bayar ve Salih Bozok ile birlikte (28 Ocak 1933)

hakkında çok okumak, çok araştırmak gerekir.

Bu işin kolay bir yolu yok mudur? Tabi ki vardır! Örneğin, Atatürk'ü doğru anlamının pratik yollarından biri onun yurt gezilerini incelemektir. Atatürk'ün her hangi bir yurt gezisine şöyle bir göz atmak bile onunla ilgili önemli ipuçları verecektir.

Atatürk, Türk Bağımsızlık ve Aydınlanma Savaşı'nın başkomutanı olarak sürekli halkın içinde, halkla birlikte. I. Dünya Savaşı'ndan hemen sonra Kasım 1918'den hayata gözlerini kapadığı Kasım 1938'e kadar Anadolu'yu köy köy, kasaba kasaba gezmiştir. Adana'dan İstanbul'a, İstanbul'dan Samsun'a, Samsun'dan Havza'ya, Havza'dan Amasya'ya, Amasya'dan Erzurum'a, Erzurum'dan Sivas'a, Sivas'tan Ankara'ya devam eden "Kurtuluş Yolculuğu", Cumhuriyet döneminde yerini İzmir, Eskişehir, İzmit, Adana, Bursa... şeklinde devam eden "Kuruluş Yolculuğu"na bırakmıştır. Atatürk

hem "kurtuluş", hem "kuruluş" savaşını halkın ayağına giderek, halkla görüşerek, halkın nabzını yoklayarak kazanmıştır.

Atatürk'ün yurt gezileri, onun nasıl bir Türkiye yaratmak istediğini bütün çıplaklığı ile gözler önüne sermesi bakımından da çok önemlidir.

Şimdi gelin Atatürk'le bir yurt gezisine çıkalım! Örneğin, Adana gezisinde ona eşlik edelim!

Atatürk
hem "kurtuluş",
hem "kuruluş"
savaşını halkın
ayağına giderek,
halkla görüşerek,
halkın nabzını
yoklayarak
kazanmıştır.

Adana Belediyesi 5 Ocak 1925'te yapılacak Kurtuluş Bayramı törenine Atatürk'ü de davet edip hemşehrlik belgesi vermek istemiştir. Bu törene gelemeyen Atatürk, 13 Ocak'ta Adana'ya uğrayıp oradan Dörtöyol'a geçmiş, 17 Ocak'ta da üç günlük ziyaret için tekrar Adana'ya dönmüştür. Eşi Latife Hanım'la birlikte 17-19 Aralık tarihileri arasında artık hemşehrisi

olduğu Adana'yı dolaşmaya başlamıştır.

Atatürk Adana'da ilk ziyaretini Orduevi'ne yapmış ve buradaki küçük kitaplıkla ilgilenmiştir. Sonra Ziraat Sergisi'ni gezmiş ve tarım aletleri hakkında bilgi almıştır. Daha sonra geleneksel cirit müsabakalarını izlemiştir.

Atatürk Adana'da kaldığı günlerin ilk gecesinde Türk Ocağı'nın düzenlediği müsamerayı görmüştür.

Kendisine ayrılan özel locada izlediği bu gösteriden memnun kalmış, oyuncularını alkışlamış, ama Türk Ocağı yetkililerine, bir daha böyle bir etkinliğe çağırıldıklarında kendisine loca ayrılmamasını, halktan biri olarak halk arasında oturmak istediğini ifade etmiştir. O, dünya tarihinde kendisine yönelik özel ayrıcalıkları reddeden çok az sayıdaki liderden biridir.

Üçüncü gün Ziraat Mektebi'ni ve bu mektebin yakınındaki Topçu Kışlası'nı ziyaret etmiştir. Atatürk Ziraat Mektebi'nde yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

"Bölgemizin iyi bir tarım memleketi olduğu herkesçe malumdur. Tarımda ekonomik ve modern usullerin uygulandığını yakından gördüğüm için sevindim. Benim size önereceklerim şunlardır:

Çalışmalarınızı mükâfatlandırmak istiyorsanız zamanlarınızı boş geçirmeyiniz; iyi bir çiftçi, çağdaş ilerlemeyi bilen bir ziraatçi olmalısınız. Bu alanda sağlam adımlarla ilerlemelisiniz."

Atatürk daha sonra Adana Erkek Lisesi'ne gitmiştir. Müdür Ragıp Nurettin (Ege)'den okul, öğrenci ve ders programları hakkında bilgiler almıştır. Bu sırada 10. Sınıfın edebiyat dersine girmiştir. Öğretmen ünlü edebiyatçı Nurullah Ataç'tır. Atatürk öğrencilere yönelttiği sorulara aldığı yanıtlardan memnun kalmış, Nurullah Ataç'a teşekkür etmiştir.

Lise'den sonra Kız ve Erkek Öğretmen Okullarına uğramış, yönetici, öğretmen ve öğrencilerle görüştüğünden sonra o gün Adana'dan ayrılmıştır. Ayrılrırken Adanalılara şöyle seslenmiştir: *"Adana'yı çok iyi buldum. Burada artık irticanın, kara kuvvetin yeri yoktur. Adana'nın temiz ve lekesiz halkı, iyi ile kötüyü seçmekten aciz değildir."*

Atatürk'ün bu üç günlük Adana ziyaretinin belli başlı durakları hem

Atatürk Adana Kız Lisesi'nde

Atatürk'ü tanımak, hem de Atatürk'ün nasıl bir Türkiye görmek istediğini anlamak için çok önemli ipuçları vermektedir.

Atatürk'ün Adana'da ziyaret ettiği yerleri tekrar hatırlayalım: 1. Orduevi ve Orduevi Kitaplığı 2. Ziraat Sergisi 3. Türk Ocağı, 4. Müsamere 5. Cirit müsabakaları 6. Ziraat Mektebi 7. Topçu Kışlası, 8. Erkek Lisesi 9. Kız ve Erkek Öğretmen Okulları.

Atatürk, bu ziyaretleriyle orduya, eğitim öğretime, tarımsal üretime, sanata ve spora önem verdiğini göstererek halkın dikkatini ve ilgisini buralara çekmek istemiştir.

Atatürk yurt gezileriyle bir anlamda yaptığı devrimi halkın ayağına götürmüştür. Örneğin Kılık Kıyafet Devrimi için Kastamonu'ya, Harf Devrimi için de Tekirdağ'a gitmiştir. Gittiği yerlerde halka, kurmak istediği "Yeni Türkiye"yi bizzat anlatmış; ziyaret ettiği yerleri özenle seçerek, hangi kurumlara, hangi değerlere önem verilmesi gerektiğini halka bizzat göstermiştir.

Emperyalizme, sömürüye karşı "tam bağımsızlık", geri kalmışlığa, medeniyetsizliğe karşı "çağdaşlık" parolasıyla yola çıkan Atatürk, ziyaret ettiği savaş yorgunu ve yoksul, ama bir o kadar da gururlu ve yeni baştan kurulmaya çalışılan Anadolu kentlerinde "tam bağımsızlığa" ve "çağdaşlığa" vurgu yapmaya özen göstermiştir. Bu nedenle gittiği her yerde eğitim, kültür-sanat, tarım ve sanayi kurumlarını ziyaret etmiş; özellikle gençleri, kadınları, köylüleri ve

çiftçileri, öğretmenleri, sanatçıları, din adamlarını görmek istemiş, önce onlarla görüşmüştür.

Atatürk yurt gezilerinde yaptığı konuşmalarda **bağımsızlık**, akıl ve bilim eşliğinde **çağdaşlaşma** (uygarlaşma), **ulusal egemenlik** (cumhuriyetçilik) ve **laikliğe** vurgu yapmış ve ulusal kültürün yükseltilmesi ile her bakımdan yerli üretimin artırılmasından, ekonomik kalkınmadan söz etmiştir. Altını çizdiği iki temel değer; **us** (akıl) ve **say** (emek/çalışma)'dır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki yurt gezilerinde özellikle vurgu yaptığı iki konudan biri "ulusal egemenlik", diğeri de "kara kuvvet" dediği "irtica" tehlikesidir.

Örneğin, Kurtuluş Savaşı'nın hemen sonunda 15 Ocak 1923'te Eskişehir ziyaretinde halka, "*Milletimiz fakir düşmüştür. Memleketimiz harap olmuştur. Bu fakirliğin ve haraplığın çeşitli nedenleri vardır. Bunların en önemlisi iktisadi konularda geriliğimizdir...*" diye seslenmiştir.

18 Ocak 1923'te de İzmit'tedir. İzmit'te "ulusal egemenliğe" ve "irtica tehlikesine" vurgu yaptığı konuşmasında şunları söylemiştir:

*"Ölmüş sanılan milletimiz yeneden bunca hayata kabiliyetini gösterecek, kadınlarıyla çocuklarıyla el ele vererek dünyada var olduğunu ispat eden harikalar göstermiş ve bunun kesin sonucu olarak Lozan Konferansı'na davet olunmuştur. (...) **Büyük Millet Meclisi halifenin değildir, olamaz, Büyük Millet Meclisi yalnız ve yalnız milletindir. Milletin seçtiği***

vekillerden oluşur. Bu meclis yalnız ve yalnız milletin emrine itaat etmek zorundadır. İsmi ve makamı ne olursa olsun millet bu hakkını bir kişiye vermez.”

“Şurasını açıkça söylemek gerekir ki, bu milletin üç buçuk seneye sığdırdığı dava çok büyüktür. Bunu sindirmek için kuvvetli akıl ve hafıza gerekir. Fransızlar Büyük İhtilali geri döndürmek için tam bir asır çalışmışlardır. Hayat felsefesinin garip bir görünümüdür ki, her yararlı ve yeni şeye karşı mutlaka bir kuvvet çıkar. Buna bizim lisanımızda irtica derler. İşte bu irticanın yok edilmesi için gereken önlemleri önceden almış olmak gerekir. Bütün millet emin ve rahat olsun ki, inkılâbı yapanlar, bu gibi olumsuz kuvvetleri çıktığı noktalarda yok edecek güç, yetenek ve önlemlere sahiptirler.”

23 Ocak 1924'te Bursa'da yine “irtica tehlikesi”nden söz etmiştir:

“Milletimiz üç buçuk senelik bir zamana sıkıştırılamayacak çok büyük bir inkılâp yapmıştır. Gerçekten asırlardan beri uymaya çalıştığımız bir idare şeklinin dışına çıkarak dünyada eşi bulunmayan bir devlet kurduk. Fakat bu yenilenmenin mutlaka ters bir hareketi gerektirdiğini hatırlımızdan çıkarmamak gerekir. Bu harekete özel deyimle **irtica** derler. Yaptığımız işler ve aldığımız sonuçlara göre bu gibi gerilemeler her zaman beklenilebilir.” “Milletimizi şimdiye kadar söylediğim sözlerle ve hareketlerimle aldatmamış olmakla gururluyum. **‘Yapacağım, yapacağız, yapabiliriz’** dediğim zaman onların gerçekten

Büyük Millet Meclisi halifenin değildir, olamaz, Büyük Millet Meclisi yalnız ve yalnız millettir.

yapabileceğine inanmıştım. Şimdi de milleti rahata, ileriye, memleketi medeniyete götürmek için var olan yeteneğimizi göz önüne alarak ‘Bunu da yapacağız’ diyorum”.

Evet! Aslında Atatürk, her şeyden önce Türk milletini, aklına koyduğu her faydalı işi “yapabileceğine” inandırmış; millete “yapabilme / başarabilme inadı” kazandırmıştı.

Atatürk’ün yurt gezilerinin önemli bir bölümü Anadolu’da çağdaş kurumların açılışlarına yöneliktir. Atatürk Anadolu’nun dört bir yanında Cumhuriyet’in çağdaş kurumlarının açılışını yaparak kelimenin tam anlamıyla devrimci kalkınmaya kaldıraç olmuştur. Örneğin, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nin açılışına katılarak Anadolu’nun tarihsel köklerine sahip çıkmak, Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası’nı açarak devletçi sanayileşmenin önemini dosta düşmana göstermek istemiştir. Bu konuda çok sayıda örnek verilebilir. •

sinanmeydan@butundunya.com.tr

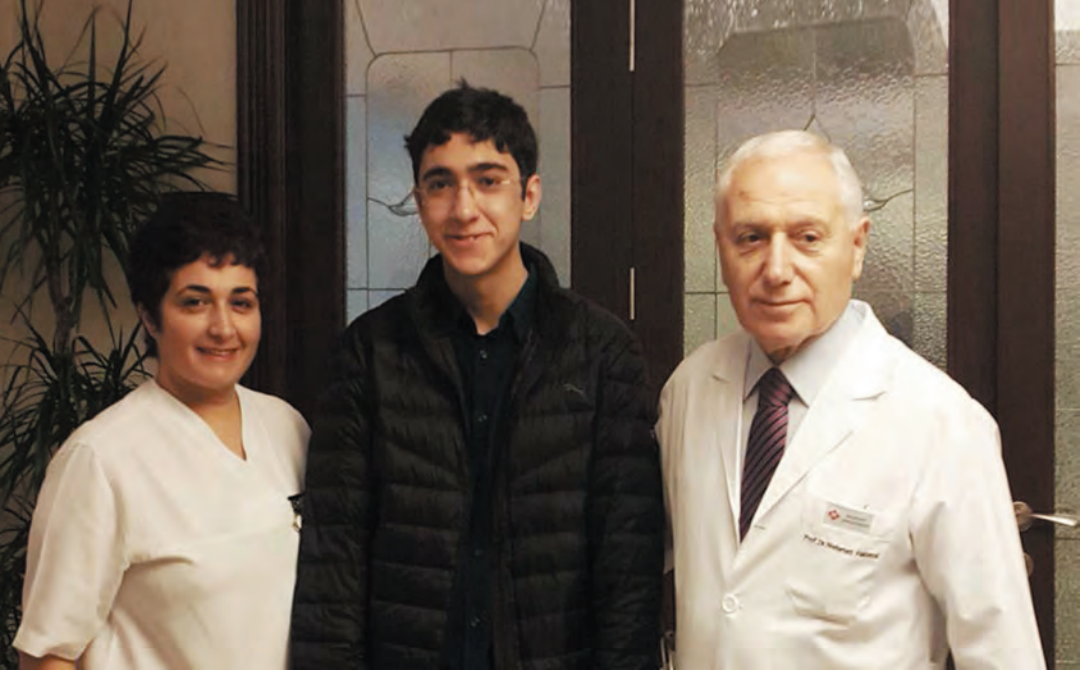
Yurt gezilerinden Atatürk’ü tanımak isteyenler için kaynak: Mehmet Önder, *Atatürk’ün Yurt Gezileri*, İş Bankası, İstanbul, 1998. Ayrıca Komisyon, *Atatürk’ün Bütün Eserleri*, (30 cilt). Kaynak Yayınları, İstanbul 2002-2012.

Atatürk ve Hekimler, Savaş meydanlarında görevli fedakâr hekimlerimizin öyküsü... Mustafa Kemal Atatürk'ün hekim arkadaşları ve cephelerde görevli fedakâr hekimlerimiz... Trablusgarp Savaşı, Balkan ve I. Dünya Savaşı yılları... Milli Mücadele ile devam eden 'On Yıllık Savaş'... Uçsuz bucaksız cepheler... Subay ve erlerle birlikte, bir cepheden diğer cepheye koşan fedakâr Tıbbiyeliler... Kapalı kalmış bir tarih, ilk kez bir araya getirilen anılarla, orijinal fotoğraf ve belgelerle bu kitapta yer alıyor. Prof. Dr. Metin Özata, 'On Yıllık Savaş' sürecinde görev yapan Türk hekimlerini bilimsel bir titizlikle inceliyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Önce Yeniden Yaşama Sonra Başarıya Adım Attı

Yazan: HAKAN AKBUL

Yeniden yaşama kavuşturduğu binlerce hastasının hiçbirinden hiçbir armağan kabul etmemesiyle de tanınan Prof. Dr. Mehmet Haberal, bu ilkesini ilk kez geçen ay uygulayamadı ve bir hastasının verdiği büyük bir armağanı, büyük bir mutlulukla kabul etti.

▲
Mert Şenlik, gurur verici başarısını Prof. Dr. Mehmet Haberal ve Başkent Üniversitesi Hastanesi Organ Nakli Koordinatörü Hatice Akkoç ile paylaştı...

11 yaşındaki Mert, kendisini yaşama döndüren Haberal ile birlikte hastane odasında...

Bu büyük armağanı getiren 18 yaşındaki “üniversite öğrencisi adayı” Mert Şenlik, Prof. Dr. Haberal’ın yedi yıl önce karaciğer naklettiği 11 yaşındaki Mert Şenlik’i ve... “İkinci baba”sına bir armağan olarak getirdiği müjdesi şuydu:

“Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı’nı Türkiye ikincisi olarak kazandım.”

7 yıl önce karaciğer naklettiği 11 yaşındaki ilkokul öğrencisi Mert Şenlik, Prof. Haberal’ın karşısına şimdi, 18 yaşında “kocaman bir adam” olarak ve üniversiteye girebilmek için 2 milyon 300 bin kişinin katıldığı sınavı Türkiye ikincisi olarak kazanma başarısıyla ve bir “üniversite öğrencisi adayı” kimliğiyle gelmişti.

Yaşamı boyunca hiçbir hastasından hiçbir armağan kabul etmeyen

Prof. Dr. Haberal’ın yedi yıl önce karaciğer naklettiği Mert Şenlik:

“Yüksek Öğrenime Geçiş Sınavı’nı Türkiye ikincisi olarak kazandım.”

Prof. Haberal, Mert Şenlik’in bir müjde olarak getirdiği bu armağanı, üstelik, “Bugüne değin kazandığı bilimsel ödüller ve armağanların en anlamlısı” olarak kabul etti.

Karaciğer yetmezliği nedeniyle yedi yıl önce ailesi tarafından Başkent Üniversitesi Hastanesi’ne getirilen Mert Şenlik’e, 13 Nisan 2008 günü yapılan operasyonla annesinden alınan karaciğer nakledilmişti. •

YAŞAMIN İÇİNDEN HEKİMLİK

Doktor Sevgisi

Geçtiğimiz Mart ayında
14 Mart Tıp Bayramı kutlandı. O gün
Prof. Dr. Mehmet Haberal, yaptığı bir konuşmada şöyle
diyordu: “İnsanların kendilerini önce Tanrı’ya sonra sana emanet
ediyorum dediği tek meslek doktorluktur.” (Kanal B Haber)

Geçenlerde Bütün Dünya okuru
genç bir annenin Fransa’dan
gönderdiği bir e-posta’da
benzer bir ifade vardı. Bütün Dünya
Ocak-2015 sayısındaki “21. Yüzyıl
ve 2015 Dünyası” adlı makalemi
okumuş, yazı hakkında görüşlerini ve
İstanbul’da hekimlik yapan babası ile
ilgili bir anısını paylaşmış. İznini

alamadığım için ismini yazamıyorum.
Mektup şöyle başlıyor:

*“Bütün Dünya dergisini çok
severek okuyorum. Umarım sizin de
dediğiniz gibi dünya daha barış dolu,
demokratik bir döneme girer de
'uygarlıklar çatışması' sadece Hegel'in
retoriğinde kalır.”*

Daha sonra Türkiye’de doktorlara

uygulanan şiddeti, görevi başında saldırıya uğrayarak hayatını kaybeden doktor haberlerini üzüntü ve hayretle okuduğunu belirtiyor. İstanbul'da hekimlik yapan babası ile ilgili şöyle diyor:

“Babamın doktor olarak ne kadar çok insanın hayatına dokunduğunu aşağı-yukarı biliyordum ama geçenlerde bir hastasının bana gönderdiği mektup beni çok etkiledi. Ekte gönderiyorum”.

Doktorlara duyulması gereken sevgi ve saygıyı yansıtan mektubun ilgili bölümlerini aynen aktarıyorum:

“Babanızla tanıştığım zaman sen küçük bir çocuktun. Şimdi genç bir annesin. Bildiğin gibi babanın tedavisinde yaşayan yaşlı bir hastayım. Geçen on beş yılda hasta-doktor ilişkisi dışında aramızda ayrı ve benim için değerli bir dostluk oluştu. Sana anlatmak istediklerimi, seninle görüşüp anlatamadım. Giderayak bende kalmasın düşüncesiyle yazmak zorunluluğu duydum.

Bir sabah şiddetli bir kalp krizi ile acil hastaneye kaldırılmıştım. Durumum ümitsiz gibiydi. Hemen yetiştii ve ben anjiyo masasında iken dışarıda bekleyen oğlumla görüşmek için hızla dışarı çıktı. Bilincim yerindeydi. Ondandır imza almak için çıktığını anlamıştım. Hemen geri çağırtdım ve 'Ben imzalarım, ne istersen yap'

dedim. Oğlum içeri girdiğinde ise ağlamış, gözleri kan çanağına dönmüştü. Baban o gün 'by pas'lı kalbe bir stent takarak beni kurtarmıştı.

Aradan yedi-sekiz yıl daha geçmişti ki zavallı yüreğim, yine isyanlardaydı. O sabah hastanedeki odam kalabalıktı. Yakınlarım ve çocuklarım (yurt dışından gelen dahil) suskun ve heyecanlı bir bekleyiş içinde aşağı çağrılmamı bekliyorduk. Baban, beni aldirtmamış, kendisi gelmek nezaketini göstermiş ve 'Günaydın' demişti. Ondandır yaşca çok daha büyük olmanın verdiği içtenlikli bir cesaretle "Gel seni bir öpeyim" demiş ve sonra duygulu ve sakin bir şekilde şunları söylemişim:

“Kendimi önce Tanrı'ya, sonra sana emanet ediyorum.”

Mızıkçılık yapan bir kalbe bir kez daha müdahale edilip önceki stentin içine bir stent daha konuldu. Sonra Cleveland'a gittim. Bir hafta süreyle incelediler ve sonunda 'Yapılması gerekenlerin en iyisi yapılmış, aynı ilaçları almaya devam edin.' diyerek

uğurladılar. Çıktığımda babana durumu özetleyen bir fax mesajı gönderdim. Sonra telefon ettim ve dedim ki: Burada gökdelen binalar var bilirsin. Onların arasından bir hekimlik abidesi yükseliyor. İşte o sensin hocam. O, ülkenizin yetiştirdiği ve uluslararası alanda da tanınan bir hekim. Onun bilimsel titizliği ve tıp etiğine bağlılığı bu satırlara sığmaz. Ben hayattayken, onun çok sevdiği biricik kızı olarak bunları bilmeni ve çocuklarına da anlatmanı istedim.”

Mektup, herkesi yeniden düşünme ve değerlendirmeye bir çağrı niteliğinde. Türkiye’de

Askeri Tıbbiye ile 14 Mart günü başlayan tıp eğitimi 200 yıla yaklaşan geçmişi ile yurtsever, fedakâr çok değerli insanlar yetiştirmiştir.

Onlar bağımsızlık ve demokrasi aşığıdır; her zaman yenilik hareketlerinin öncüleri arasındadır.

Onlar, Atatürk’ün kendini emanet ettiği saygın bir mesleğin mensup ve uygulayıcılarıdır.

Onlar, hastaların iyileştirilmesine ve insan sağlığının korunmasına, koşullar ne olursa olsun kendilerini adayan özverili insanlardır. En uzun

eğitim dönemleri ile zor kazanılan bu yüce meslek mensuplarına son zamanlarda reva görülenler kabul edilemez.

Düzmece senaryolarla yıllarca tutuklu kalanlar arasında hastalarından koparılan dünyaca ünlü değerli doktorlar da var.

Yaralıya acil müdahale ettiği için yargılanan genç doktorlar da var.

Sayıları artırılmış, öğretim üyesi olmayan Tıp Fakülteleri de var.

14 Mart 2015 günkü kutlamalarda Doğanadolu illerimizden birinde Tabip Odası yetkilisi şöyle diyordu: “*Tıp Fakültesini Veteriner Fakültesine dönüştürseler daha iyi olur. Çünkü öğretim üyelerinin yarısından*

fazlası veteriner. Ben olsam Tıp Fakültesini Veteriner Fakültesine dönüştürürüm. Yönetimi de hazır. Birçok bölümün başında veteriner hekim var.”

Hayatlarımızı emanet ettiğimiz bu saygın mesleğin, tüm sorunları acildir, milletçe ivedi çözümler getirmeliyiz. Her koşulda, gecesini gündüzüne katan fedakar ve cefakar doktorlarımızı derin bir sevgi ve saygı ile selamlıyorum. •

ogutyazman@butundunya.com.tr

**Onlar,
Atatürk’ün
kendini emanet
ettiği saygın bir
mesleğin
mensup ve
uygulayıcılarıdır.**

Sevgi insanlığın, şiddet hayvanlığın kanunudur.

***

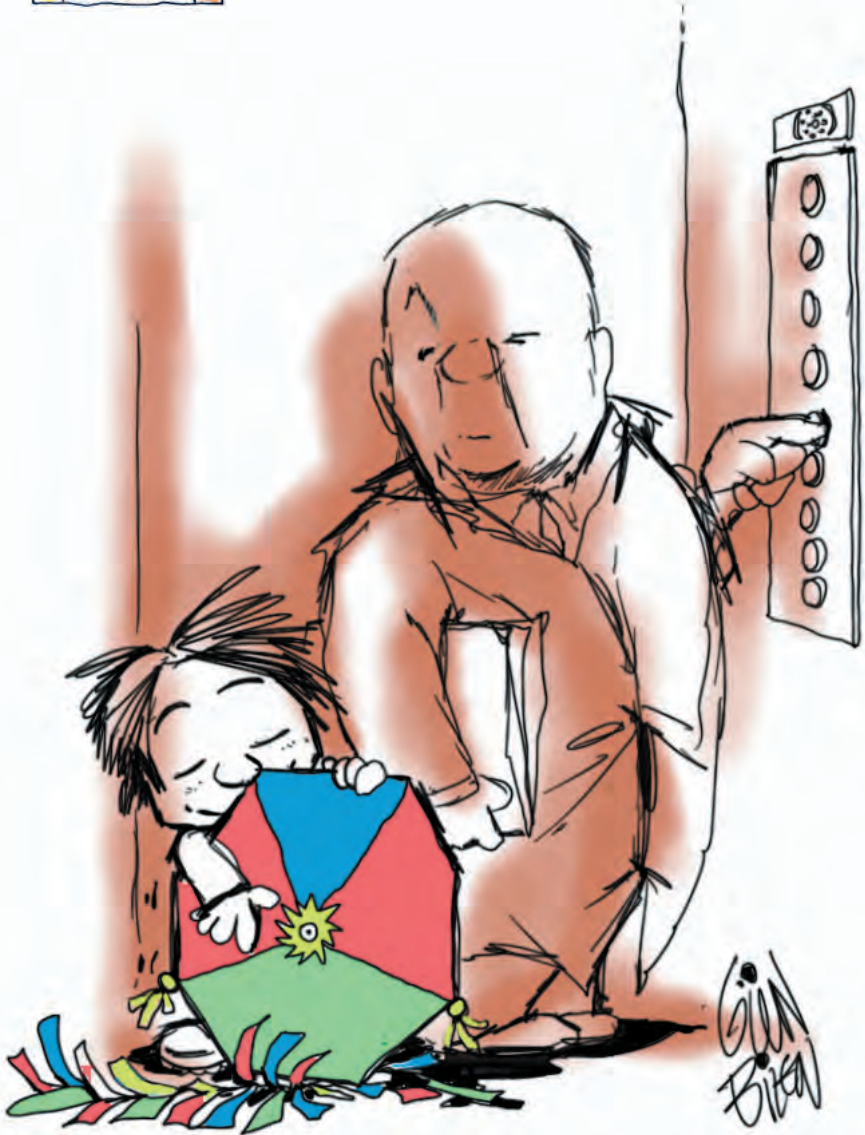
Sevgi her zaman ıstırap çeker, hiçbir zaman ne gücenir ne de intikam almaya çalışır.

Mahatma Gandhi

Fırçalayarak

Serdar Günbilen

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

1961
Anayasasının
Işığında Türkiye'nin
Sorunlarına
Çözümler:

İdris Küçükömer

Tartışmaların
Odağındaki İktisatçı:

■ 1960'ların genişleyen özgürlük ortamında pek çok siyasal tez ortaya atıldı. Bunlarla ilgili tartışmalar yeni tezleri doğurdu.

İdris Küçükömer'in Batılılaşma serüvenimizi Tanzimat dönemine uzanan kökleriyle birlikte eleştiri masasına yatan "Düzenin Yabancılaşması" kitabı bu dönemde en çok okunan, tartışılan yapıtlardan biri oldu. Küçükömer, İstanbul Üniversitesi'nde iktisat profesörüydü.

Çevirmen, gazeteci Celal Üster Edebiyat Fakültesi'nin İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenci olduğu o yıllarda arkadaşlarıyla birlikte İktisat Fakültesi'ne giderek Sencer Divitçioğlu'nun, İdris Küçükömer'in "efsanevi derslerini" izlediklerinden söz eder.

Prof. Ahmet Güner Sayar, öğrenci olarak izlediği bu derslerin bir miting havası da taşıdığını anlatmıştır:

"İktisat Fakültesi'nde Küçükömer'in iktisat dersleri, suların setini zorlaması gibi zihni şok dalgalarına dönüşüyordu. Onun dersleri ile artık serbest ve hür aklı üniversiter eğitimin ilk aylarına kadar etki ve itaati altına alan, taklit ve fantezilerin beslediği, ya da dinî düşünce ve törenin kemikleştirdiği birçok kavram ve algılama biçimleri ciddi bir sınavın görünmez eşiğine çekiliyordu."

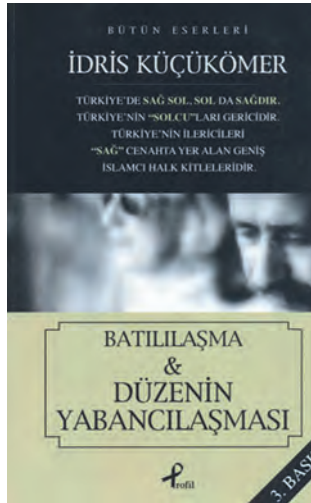
Ancak Küçükömer'in, ardından da kürsü arkadaşı Sencer Divitçioğlu'nun profesörlüğe tayinleri Üniversite Senatosunca engellenmişti. Danıştay'a başvurup kazandı ama Rektörlük bu kararı uygulamaktan kaçındı. on yıl sonra yanlıştan dönülebildi.

12 Eylül'de ise Küçükömer 1402'likler arasında üniversiteden uzaklaştırıldı. Ozan Ece Ayhan o dönemin düşünce dünyasında onun birkaç "Doğrucu davuttan biri" olduğunu söylemişti. Erken ölümü

üzerine Can Yücel de yazdığı ağıtta, **"İdris adam mıydı? yoo! idris bir bilimadamıydı... idris insan mıydı? yoo! idris insan bir insandı..."** dizelelerinden sonra "Marksist" kimliğini de vurguladığı bilimadamını, **"sen özlediğin sivil topluma gidiyorsun artık herkesin ahretlik olduğu, herkesin çıplak ve kıyamete dek kıyam etmeye (ayaklanmaya) aşık..."** diyerek sonsuzluğa uğurlayacaktı.

Ağıtta sözü edilen "sivil toplum" kurumu, onun önerdiği siyasal örgütlenme modelinde çok önemli bir yer tutuyordu. Devletin merkezci ve otoriter yapısını eleştiren Küçükömer'e göre bu sakıncalı durumu ancak "sivil toplum" ortadan kaldıracaktı. Sivil toplumun bizde oluşamayışını Türk aydınının kendi kültürüne yabancılaşmasına bağlıyordu. Aydınlar, Batı kökenli eğitimlerinin etkisiyle halk kültürünü şekillendiren Doğu-İslam değerlerine uzak düşmüşlerdi. Türk toplumunun sağlıklı bir yapıya kavu-

şabilmesi için şu adımlar atılmalıydı: Bireyin merkezde bulunduğu toplumsal bir yapı kurumsallaşmalıydı. Demokratik ve özgür bir siyasal düzen oluşturulmalıydı. Ülkenin tarihsel ve toplumsal kültürü içinde kalarak kimlik sorunu çözülmeliydi. Sivil oluşumların özerkliklerini koruyabilecek yasal düzenlemeler gerçek-

Aydınlar, Batı kökenli eğitimlerinin etkisiyle halk kültürünü şekillendiren Doğu-İslam değerlerine uzak düşmüşlerdi.

leştirilmeliydi. Küçükömer Osmanlı'dan bu yana ekonomik düzeni belirleyen bürokratik yapının toplumsal sınıfların gelişmesini engellediğini kabul ediyor böylece gerçek bir sınıf hareketinin doğmasının önünün kapatıldığını belirtiyordu. Cumhuriyet döneminde de yenilikçi bürokratlar kültür politikaları dolayısıyla halktan uzaklaşmış, siyasal çatışmaları belirleyen ise sınıflardan çok ideolojik kurumlar olmuştü.

Idris Küçükömer kültürel, siyasal, toplumsal çatışmaları besleyen ilerici-gerici, sağcılık-solculuk konularını alışılmamış bir biçimde açıklayıp değerlendiriyordu. Toplumsal-siyasal alanda gittikçe daha sert çatışmalara giren “sağ”ın ve “sol”un konuları, “Düzenin Yabancılaşması” kitabında, alışlagelenden çok farklıydı: Yazarın “sol” diye nitelediği kanat Osmanlı dönemindeki yeniçeri-esnaf-medrese kaynaklı Doğucu-İslamcı halk cephesinden besleniyordu. Meşrutiyette “Hürriyet ve İtilaf Fırkası”, ilk Büyük Millet Meclisi’nde İkinci Grup, ilk çok partili siyaset denemesi Serbest Fırka hattâ Demokrat Parti hep bu çizgi üzerindeydi.

“Bu muhalefet cephesi daima ülke

halkının ekseriyetine dayanmıştır. Seçim fırsatı ortaya çıktığında halk cephesinden büyük ölçüde bu destek sağlanmıştır,” diyordu. Batıcı-laik bürokratik geleneği temsil eden İttihat ve Terakki, CHP, “Ortanın Solu” hareketi ise İdris Küçükömer’e göre “Sağ”daydı.

Küçükömer bu tabloda örneğin Demokrat Parti’nin gerçekte sol bir parti olduğunu değil ona oy veren halk sınıflarının solun gerçek tabanı olduğunu ileri sürmüştü.

Tartışmalara konu olan değerlendirmesini şöyle açıklıyordu: *“Batıcı-laik bürokrat, batılma ile devleti kurtarmak isterken, yeterli derecede üretim güçleri yaratamadığından, tarihi büyük halk cephesiyle ters düşmektedir. Böylece iki cephe arasındaki mücadele kızışınca, laik Batıcılar ile dindar Doğucular arasında bir mücadeleye gelip dayanmaktadır. Bürokrat (sivil-subay) laik, güya ilerici sayılacak, emperyalist kısıncı içinde bürokrat oyunlarıyla içine kapanan İslamcı-Doğucu kamp ise, gerici (mürteci) sayılacaktır!..”*

İdris Küçükömer’in kavramlara yer değiştiren değerlendirmesi elbette kabul görmeyecekti. Ama “solun-yerli sosyalistlerin” eksiğinin ne olduğunu göstererek aydınlarla halk arasındaki çelişkinin giderilmesini amaçlıyordu.

“Düzenin Yabancılaşması” kitabında tartışma konusu, Türkiye’nin Batılılaşma serüvenidir. Küçükömer’e göre Osmanlı dönemi gibi Cumhuriyet

döneminin siyasal-toplumsal düzeni de yabancılaştırılmış bir düzendir.

Yazar, araştırmasını şöyle tanıtır: “Bana göre, düzenin yabancılaştırılması ile bugüne kadar gözlediğimiz batılılaşma özdeş görünmektedir. Bu ters düşen hareket karşısında, büyük halk yığınlarının

...mevcut dünya koşulları altında taban güçleri ile özdeşlik kurmadan, Türkiye’de artık iktidar alınamaz...

kendilerini savunma cephesi giderek kurulmuştur. Ve bu cephe İslamcı olarak içe dönük ve kapalı olmaya itilmiştir. İşte bu ikileşmenin getirdiği sonuçları da açıklamakta yararlık gördük. Anlatmak istediğim de budur.”

Toplumu ikiye bölme eyleminin arkasında uluslararası emperyalizm görmektedir: “19. yüzyıl başından beri Batı kapitalizmi, gerekikçe Batı-

cı-laik bürokratlar ile İslamcı çerçeveye sığınmış halk kitlelerini kullanarak karşı karşıya koymuştur. Bu bölme ile Türkiye’de gerçek bir gelişimin olanaklarını kilitlemiş, hapsedmiştir. Emperyalizm, şimdi aynı oyunu, solcularla İslamcılar arasında oynatmanın organizasyonu peşindedir.”

Küçükömer’in bu ortamda uyarmaya çalıştığı yerli güçler sivil-subay bürokratlarla İslamcı-Doğucu halk yığınlarıydı. Bu farklı gruplar arasındaki ayrılık ortadan kaldırılmaydı:

“Dünyanın ortasında bağımsızlık kavgası verenler, halk kitlelerini, emperyalistlerin kullanabileceği bir çizgiye itmemelidirler. Bu kitleleri, her fırsatta, mutlak bir biçimde karşılarına almamalıdır. Aldırmak için iç ve dış şer güçlerinin varlığını kabul ediniz. Bağımsızlık kavgasının taban

güçlerinin çekirdekleri, bu kitleler içindedir, unutulmasın. Petrol bölgesinde, mevcut dünya koşulları altında taban güçleri ile özdeşlik

kurmadan, Türkiye’de artık iktidar alınmaz, daha doğrusu bürokratlar tarafından kapılamaz. Kapılsa da bölünmeye engel olunamaz.”

“Düzenin Yabancılaşması” kitabı dönemin solcularına, siyasetçilerine, aydınlarına hazır düşünce kalıplarından kurtulma çağırısıdır:

“Kendilerine gerçek solcu adı takan dostlar vardır. Bunlar, dünyanın ekonomik gelişmeleri içinde, petrol

bölgesinde, Türkiye'nin ekonomik, politik gelişmelerini araştırmalarla, iyice yerine koymadan, 1920'lerin, İkinci Dünya Savaşı öncesinin tarihi kategorik koşulları içinde yazılmış bazı kitapları, çok kere yanlış gözükten bir biçimde ele almaktadırlar. Türkiye için acele reçeteler vermeden önce biraz değil, çok düşünülmelidir."

"Osmanlı'da padişahın yanında medrese ve kışla vardı.

Atatürk bu ikisini 24 anayasası ile devre dışı bırakırken 27 Mayıs, iki kurumu da egemenliğine yeniden ortak etti,"

Idris Küçükömer ATÜT'e, "kerim devlet" anlayışına, Ortanın Solu'na karşıt görüşler geliştirmişti. Dahası, 61 anayasasını değerlendirirken de dönemin aydınlarından ayrılıyordu. *"Osmanlı'da padişahın yanında medrese ve kışla vardı. Atatürk bu ikisini 24 anayasası ile devre dışı bırakırken 27 Mayıs, iki kurumu da egemenliğine yeniden ortak etti,"* demişti.

Mehmet Ali Aybar'ın çağrısı üzerine TIP çalışmalarına katılarak bilim kurulunda görev almıştı. Ancak Ankara'daki kongrede oturuma başkanlık eden Çetin Altan'ın konuşmasına müdahalesiyle kürsüden inmek zorunda kalınca partiden koptu.

Küçükömer'in bütün çabaları laik,

toplumsal, bireysel özgürlüklere dayalı anayasal hukukun üstünlüğüne dayanan sivil bir Türk toplumunun oluşturulmasına yönelikti. İmparatorluğun geleneksel değerleri içinden gelen Cumhuriyet vatandaşının, niçin sivil bir birey olmadığını toplumbilimsel bir çözümlemeyle ortaya koymaya çalıştı. Konuyu ele alırken tarihsel kültürün gelenekselleşmiş değerlerle olan ilişkisini gözden uzak tutmadı.

Sonraki yıllarda zaman zaman moda olan Türk-İslam sentezi, İkinci Cumhuriyet, Yeni Türkiye gibi göz alıcı gibi sloganlar onun açıklamaları ışığında okununca koflukları anlaşılacaktır. •

konurertop@butundunya.com.tr

DÜNYADAN ATASÖZLERİ

Kuşkunun olduğu yerde, özgürlük vardır.

***

Bir yerde küçük insanların gölgesi uzuyorsa, orada güneş batmış demektir.

***

Başkası birşey kaybetmeden, sizin kazanmanız mümkün değildir.

***

Nasıl yapabileceğini bilmek, yapmaktan daha zordur.

Hazırlayan:
SENEM SENGÜL KARAN

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi akla ve mantığa değil de insanların mantıksız isteklerine, korkularına dayanarak inandıkları dindarlık, milliyetçilik gibi kavramlar üzerinden yapılan siyasettir?
a-**Politika**
b-**Sosyalizm**
c-**Demagoji**
d-**Pragmatizm**

2-Aşağıdakilerden hangisi Hz. Ali'nin yolundan giden Alevilerin ibadet ettikleri mekandır?
a-**Cami** b-**Havra**
c-**Cemevi** d-**Medrese**

3-Perestrojka Rusça'da ne anlama gelmektedir?
a-**Komşularla sıfır problem**
b-**Sosyal liberalizm**
c-**Yönetimde açıklık**
d-**Yeniden yapılanma**

4-Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi demokrasinin aşağıdaki hangi ilkesinin bir gereğidir?
a-**Çoğulculuk**
b-**Özgürlük**
c-**Eşitlik**
d-**Laiklik**

5-Aşağıdakilerden hangisi insanlara pirelerden bulaşan ve geçmişte bir çok insanı topluca öldürmüş olan bulaşıcı hastalıktır?
a-**Veba**
b-**İskorpit**
c-**Sarı humma**
d-**Frengi**

6-İnsan vücudunda en çok bulunan molekül su olduğuna göre, en çok bulunan element aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Karbon**
b-**Kalsiyum**
c-**Sodyum**
d-**Oksijen**

7-Aşağıdakilerden hangisi bir çok bilginin alfabetik sırayla sunulduğu başvuru amaçlı çok sayfalı kitapların adıdır?
a-**Atlas**
b-**Ansiklopedi**
c-**Wikipedia**
d-**Sözlük**

8-İngiltere'nin Çin'den alıp 1997 yılında Çin'e iade ettiği, ekonomik açıdan çok gelişmiş şehir hangisidir?
a-**Shanghai**
b-**Kuala Lumpur**
c-**Hong Kong**
d-**Pekin**

9-Bir süper kahraman olan Superman'ın gücünü yok eden madde hangisidir?
a-**Fazer**
b-**Mescaline**
c-**Uranite**
d-**Kriptonit**

10-Dünyada en çok farklı dil konuşulan ülke aşağıdakilerden hangisidir?
a-**Papua Yeni Gine**
b-**Arabistan**
c-**Fransa**
d-**Portekiz**

11-Tombala ya da benzeri şans oyunlarında üzerinde sayılar bulunan karta ne ad verilir?
a-**Kalp**
b-**Kartela**
c-**Bilet**
d-**Kupon**

Yanıtlar:
151.
sayfada

“Protokol”

Haber Türk gazetesinde “Protokol Hatasını Erdoğan Düzeltti” başlığı ile bir haber yayımlandı (18 Mart 2015):

*“Haydar Aliyev Teknik Lisesi” nin açılışında yaşanan **protokol krizi**, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı sinirlendirdi. (...) Törende öncelikle İstiklal Marşı okundu. **Protokol** ayakta, Azeri Milli Marşı’nın da okunmasını bekledi; ama marş çalınmadı. Daha sonra konuşmak için kürsüye çıkan Erdoğan, “öncelikle bir **protokol hatasını** düzeltelim” dedi ve Azeri Marşı çalındı...*

***

Protokol sözcüğüne ilk

kez dikkatimi çeken, Sanat Yönetmeni ve Eleştirmen Sayın **Vecdi Sayar** olmuştü. 27 Ağustos 2004 tarihli Cumhuriyet gazetesinde “Protos - colos” başlıklı yazısında, Datça’da yapılan 5. Can Baba [Can Yücel] Şenliği’nin kapanış töreninden söz ediyor ve bir yerde şöyle diyordu:

“Evet, bir protokol krizi yaşandı; hep yaşıyor ve kolay kolay da bu krizler bitmez bu ülkede...”

Sayın Sayar yazısına, ayrıç içinde eğri yazıyla bir de not düşmüştü: *(Protokol sözcüğünün nereden geldiğini biliyor musunuz? Bunu, bir **bilim adamı** dostum söyledi bana. Ama, yazma-*

sam daha iyi olacak galiba...)

Sayın yazar, “Sanat Yönetmeni” olarak katıldığı şenlikte protokol krizine neden olan kişiye tepkisiyle bu notu koymak gereğini duymuş olabilir. Ancak, ‘protokol’ sözcüğünün kökenine ilişkin açıklamadan niçin kaçınmıştı? Hele de açıklama yapan dost, bir **bilim adamı** (?) idiyse...

Bir süre sonra Sayın **Özgen Acar**, aynı gazetede “Kavşak” başlıklı köşesinde “TC’nin

‘Medeni-Bedevi’ Protokolü” başlıklı yazısında, protokol kavramına yakıştırılan söze -bir ölçüde- açıklama getiriyordu (1 Nisan 2008):

“Protokol sözcüğü, kökeni Yunanca olup sonrasında Latince üzerinden Batı dillerine girmiş bir sıfat tamlamasıdır. ‘Proto’ sözcüğü ‘ön, birinci’ anlamına gelen bir ön takıdır; ‘-kol’ ise Türkçeye ‘kola’ (tutkal) anlamında ‘kolla’ sözcüğünden gelmiştir.

“Protokol sözcüğünün kökeni olarak yine bir başka Yunanca sıfat tamlamasından da söz edilir. Bilindiği gibi ‘proto (ön, ilk, birinci) ve ‘kolos’ sözcükleri ‘proto-kolos’ tamlamasını oluşturduğunda ‘öndeki (ya da) birinci kış’ anlamına gelir ki bunun devleti temsil için uygulanan ‘protokol’ sözcüğü ile hiçbir ilgisi yoktur...”

Konu, bu kadarla kalsa iyi. Son günlerde pervasızca yapılan yakıştırmalar, **Sayın Vecdi Sayar**’ın açıklama-

maktan kaçınmasını anımsattı bana.

Gerçi ‘kış’ sözü, yerinde kullanıldığında ayıp sayılmaz; üstelik yaygın bir kullanımı da vardır: Geminin kış tarafı, kış ambarı vb ... Ancak, gazetelerde, özellikle de internette bu sözcüğün en kaba biçimiyle ve açıkça, “Protokol, önde giden g. tler demektir” gibi yanlış, yakışsız açıklamalar ve iddialar, bir aşağılık duygusunun, bir kıskançlığın dışavurumudur sanki.

Bir diğer sav: “*Latince collum, ‘ense’ anlamındadır; ‘protokollum’ da ‘önde giden enseler’ demektir.*” (?)

Oysa, Latince ‘collum’ genel anlamıyla ‘boyun’ demektir, ‘ense’ değil. Bazı insanlar, bazı kişilere neden hep arkadan bakma merakındadırlar; geride kalmanın ezikliğinden mi?..

‘Proto’
sözcüğü ‘ön,
birinci’
anlamına
gelen bir ön
takıdır.

Protokol’ün kökenine

geline:

Grek kökenli olan ve geç dönem Grekçede *protokollon*, orta dönem Latince *protocollum*, eski Fransızca *prothocolle* biçiminde yer alan ‘protokol’ sözcüğü, “diplomatik ilişkilerde geçerli nezaket ve biçim kuralları” anlamında günümüz Fransızcasında *protocole*, İngilizcede *protocol*, Almancada *protokoll* olarak kullanılır.

Kâğıdın olmadığı dönemlerde kitap olarak çivi yazılı tabletler kullanılır. İlk olarak ‘dördüncü binli’ yıllarda, Mısır’da Nil nehri

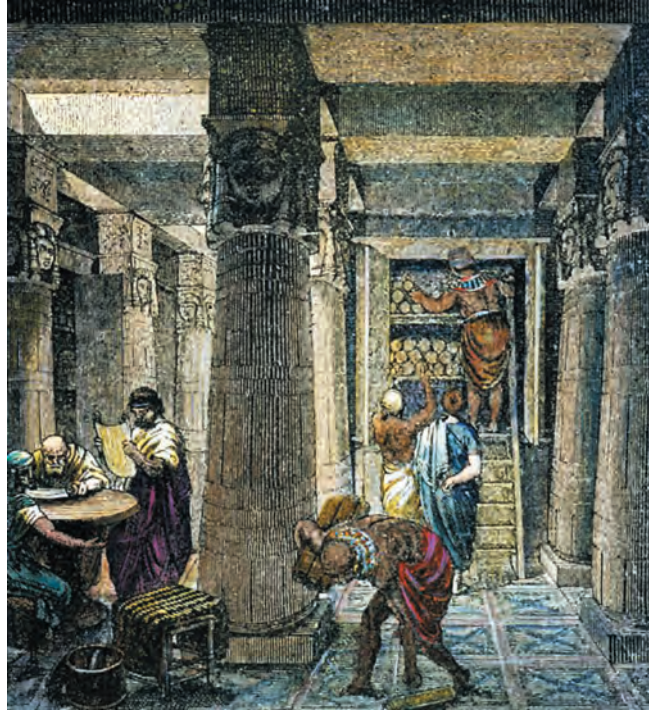
kıyılarında yetişen ve “papirüs” denilen bitkinin gövdesinden ‘papirüs kâğıdı’ üretilince, kitaplar bu kâğıtlardan oluşturulmaya başlanır.

İskenderiye Hükümdarı Batlamiyüs tarafından M.Ö. 285 yılında kurulan “İskenderiye Kütüphanesi” dünyanın ilk kitaplığıdır. Hükümdarın bu kitaplığı kurmakla görevlendirdiği İbni Mürre, kitaplığı 50 120 kitapla açar.

İskenderiye kütüphanesindeki kitaplar, bu günün kitapları gibi olmayıp deri parçalarına veya papirüslere yazılıyor ve kamışlar üzerine dürülerek rulolar halinde raflara diziliyor. Örneğin, ünlü “Herodot Tarihi” kamaşa sarılı dokuz tomardan oluşuyor ve her bir tomar bir cilt sayılıyordu.

Bugün bir kitabın içeriği öğrenilmek istenirse, ilk olarak ‘Önsöz’ veya ‘İçindekiler’ sayfasına bakılır, ya da kitabın iç sayfalarına şöyle bir göz gezdirilip kitap hakkında bilgi edinilir.

Paleografların açıkladıklarına göre, yaprakları sırayla üst üste konulup dürülerek raflara yerleştirilen bu kitapların, içeriğine ilişkin bilgi edinilmek amacıyla sık sık açılı - dürüle yıpratılmaması için, ki ruloların çoğu bu nedenle parçalanmıştır, rulo açıldığında ilk görüle-

İskenderiye Kütüphanesi

cek ön sıraya bugünkü “önsöz”, “içindekiler” gibi bir “bilgilendirme yaprağı” iliştilir ya da rulunun dışına bu amaçla, böyle bir yaprak yapıstırılır.

Papirüs rulosuna iliştilirilen / yapıstırılan ve rulo içindeki bilgilerin yazılı olduğu bu ilk yaprak (sayfa) ile ilgili işlemden ya da kuraldan esinlenilerek kullanılan “protokollon” sözcüğü, bugün Türkçede ‘protokol’ olarak törenlerde, ayakta ya da oturmali izlencelerde değişmeceli (mecazi) olarak, ön sırada bulunması gereken kişiler için kullanılıyor. Protokol listesinde adı geçen o kişiler de katıldıkları törenlerde kendilerini değil,

orunlarını (makamlarını) temsilen yer alırlar.

Ülkemizde tören protokolünün ilk on sıralaması şöyledir:

1-TBMM Başkanı, 2- Başbakan, 3- Genelkurmay Başkanı, 4- Ana Muhalefet Partisi Başkanı, 5- Geçmiş dönem Cumhurbaşkanları, 6-Anayasa Mahkemesi Başkanı, 7- Yargıtay Başkanı, 8- Danıştay Başkanı, 9- Bakanlar Kurulu üyeleri, 10- Kuvvet Komutanları... (Cumhurbaşkanları protokol üstü olduklarından listede belirtilmez.)

***

Büyük Larousse Ansiklopedi:
“Protokol: (fr.Proto- cole).

1- Resmi törenlerde mevki sıralaması, selamlaşma, öncelik hakkı gibi konularda uyulması gereken kuralların tümü.

2- Bu kurala bağlı olarak törende bulunanların tamamı.

3- Bir kurulda, bir oturumda alınan kararları gösteren ve imza sahibi tarafların karşılıklı onayını belirten tutanak, belge.

4- Günlük yaşamda, kişisel ilişkilerde nezaket kurallarına bağlılık, resmiyet.

5- Uluslararası hukukta bir anlaşmanın ardından onu tamamlayan ve ayrıntılarını düzenleyen bazı olguları saptamak için kabul edilen

hükümler.”

Görülüyor ki protokol, toplum yaşamında bir kurallar dizgesidir; insan bedeniyle ilgisi yoktur.

Ülkemizde ‘protokol’ denilince akla ilk gelen, şu veya bu biçimde üst düzeye ulaşmış **-ya da ulaştırılmış-** kişilerin bir toplantıda, bir törende nasıl öncelleneceğidir. Kendisini çok önemseyen ve başkalarından daha öncelikli gören bazı kişiler, protokol görevlilerine sıkıntı verir, kriz yaratırlar. Bazıları da anlamını kavrayamadıkları sözcüklere, ipe sapa gelmez anlamlar yüklemeye bayılır; dahası, hiçbir zaman ulaşamayacakları yerdeki insanları aşağılayarak duygularındaki açlığı gidermeye çalışırlar. Hoş olmayan bu durumlar da çok kez basına yansır ve kişilerin gerçek düzeyi ortaya dökülür. •

orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr
 ***

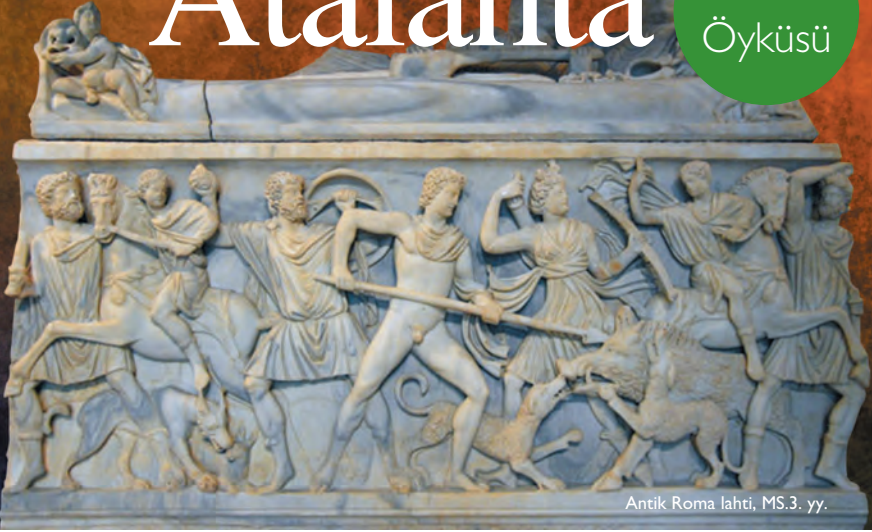
Not: Yazılarımı dikkatle izleyen bir okurum, sayın A. Faran Özer’den incelikli bir eleştiri aldım. Sayın Özer uyarısında, “Siz ki, dergimizin geçen yıl ‘2014 Mart’ sayısında **Kısaltmalar** başlıklı yazınızda, kısaltmalara getirilecek eklere değinmenize ve TBMM’ye, TBMM’nin, TBMM’de örneklerini vermenize karşın, bu yılın Mart sayısında “Adıgeçen Kanun, TBMM’inde kabul edildi” biçiminde yazmanızı yadırgadım” demeye getiriyor. Haklıdır; dikkat dağıtmıklığından kaynaklanan bu yanlışlıktan dolayı sayın Özer’den ve okurlarımdan özür diliyorum.

Görülüyor ki protokol, toplum yaşamında bir kurallar dizgesidir; insan bedeniyle ilgisi yoktur.

Meleagros ile Atalanta

Bir Avin
Öyküsü

Antik Roma lahti, MS.3. yy.

Antik Yunan anakarasındaki Aetolia bölgesinde verimli toprakları, özellikle bağ ve bahçeleriyle ünlenmiş Kalydon adında bir kent vardı.

Kentin kralı Oeneus üzüm ve şarap tanrısı Dionyos'un hediyesi olan bağlarıyla övünürdü. Coşkuyla kutladıkları hasat zamanının yaklaştığı bir yıl Oeneus ve eşi Althea'nın sevinçleri ikiye katlandı, çünkü bir oğulları olmuştu. Meleagros (veya Meleager) adını

verdikleri oğlan henüz yedi günlükken önemli ziyaretçiler geldi konaklarına. Yazgı tanrıçaları olan üç kızkardeş Moiralardı bunlar. İnsan ömrünü temsil eden bir ipliği eğirir, uzunluğunu belirler ve ömrün sonunda keserlerdi o ipliği.

Bebeği gördükten sonra bir keha-

Battista Dossi (1490-1548)

nette bulundular. Aile ocağında yanmakta olan en uzun kütük kül olunca çocuğun yaşam ipliğinin kesileceğini söyleyip gittiler.

Anneliğin koruma içgüdüsüyle ocağa koştu Althea. Ellerinin yanmasına aldırmadan kütüğü çıkarıp suyla söndürdü. Başkaları bulup tekrar ateşe atmasını diye de odasındaki çeyiz sandığında sakladı o kütüğü ve böylece oğlunun ergenliğe erişmesini görebildi. Kral Oeneus her hasat döneminde Olymposluları

unutmaz, hasatın ilk ürünlerinden derlediği ve her bir Olymposlunun kişiliğine özgü sunular ve kurbanlarla onlara teşekkür eder, başışladıkları bereketin sürmesini dilerdi. Yıllardan bir yıl Oeneus yaşlı belleğinin unutkanlığı sonucu sunularında bir açık vermiş, avcı tanrıça, gümüş yaylı Artemis'i unutmıştu. Hiçbir Olymposlu kendisine yapılan bu tür saygısızlıkları hoşgörmez ve cezalandırmakta gecikmezdi.

Artemis Kalydon yöresine dev gibi, azgın bir yaban domuzu gönderdi. Kılları mızrak ucu, dişleri fil dişi

gibi olan bu domuz Oeneus'un sunularla bereket dilediği bağ ve bahçeleri talan, hayvan sürülerini telef ediyor, ayak bastığı yerleri çorak bırakıyordu. Günlük yaşamlarında yaban domuzu avını bir oyun gibi gören gençler bu domuz karşısında çaresiz kalmışlardı.

Rubens (1577-1640)

Antonio Tempesta (1555-1630)

Genç Meleagros babasının önerisine uyararak komşu krallıklarda kahramanlıklarıyla ün yapmış gençlere çağrıda bulundu. Böyle bir çağrı yıllar sonra Troya seferi için yapılacaktı.

Gelenler toplandı. Kimler yoktu ki? Aralarında ilerde Aşil'in babası olacak Peleus, yine gelecekte Troya seferinin kadın kahramanı olacak Helena'nın 'Dioskurlar' diye anılan ikiz erkek kardeşleri, bu seferde Akhalara danışmanlık yapacak Nestor, Girit'te Minotaur'u öldürecek olan Theseus, Herkül'ün üvey kardeşi İphikles ve Meleagros'un da katılmış olduğu Argonotların başında altın post seferine çıkan İason gibi kahramanlar vardı. Onca erkek arasında bir de karşı cinsten bir avcı katılmıştı bu topluluğa: Arkadya prensesi Atalanta (veya Atalante).

Bir erkek çocuğa sahip olmayı beklerken doğan Atalanta'yı babası dağ başına bırakmıştı. Dağ köylülerinin ve çobanların bulup büyüttüğü bu kız yaman bir avcı olmuş, Artemis'i

örnek almıştı kendine. Çok hızlı koşardı, hiçbir erkeğin koşuda kendisine yetişemediği söylenirdi. Bir kadınla birlikte avlanmayı kendine yediremeyenler onu dışlamak istedilerse de Meleagros ikna etti onları. Omzunda asılı yay ve oklarıyla meydan okur gibi duruşuna, altın bir kemerle tutturulmuş giysisinin zorlukla sardığı yarı çıplaklığına, erkeksi tavırları yanında

çocuksu dişiliğine hayran kalan Meleagros gönülünü kaptırmıştı ona; fakat Meleagros evliydi. Mitolojik tanımıyla 'Kalydon Domuz Avı' başladığında planlı bir saldırıdan çok her bir katılımcının bireysel kahramanlık

Antik vazodan detay, MÖ.575 civarı

peşinde olduğu görülüyordu. Ok ve mızrak atışları sırasında bir-birlerini yaralayanlar bile vardı. Bir bataklıkın sazları arasında kısırılan domuzu yaralayan ilk ok Atalanta'nın oku oldu. Öldürücü vuruşu yapan Meleagros hayvanın derisini (veya başını) ödül olarak Atalanta'ya verdi. İlk kanı döken oydu çünkü. İtirazlar yükseldi. Ödülün bir kadına verilmesi kendilerine yediremeyenlerin başında Meleagros'un iki dayısı geliyordu.

“Ödülü bir kadına veremezsin,” dediler. *“Ya kendin al, ya da aramızda en yaşlı olan büyük dayına ver, hem bizim oklarımız da var domuzda.”*

Çıkan çatışmada Meleagros geri adım atmadı; anlaşmazlık sürerken öfkeye kapılarak dayılarının kalplerine sapladı kılıcını. Kalydon domuz avının hiç umulmadık biçimde, akraba cinayetleriyle son bulması anne Althea'yı korkunç bir ikilem içinde bırakmıştı. Oğlunun zaferiyle kocası sevinecekti, ama kendi baba evinde yas vardı. Kendisi tarafsız, oğlu cezasız mı kalacaktı? Kardeşleri karanlıklar diyarında öcsüz kalırken bir annenin zayıflığını bağışlayacaklar mıydı?

Yazgı tanrıçalarına lanet okudu. Kararını vermişti. Sandığından çıkardığı kütüğü tutarken karşısındaymış gibi seslendi oğluna:

“Yaşamını sana ben bağışlamıştım, hem de iki kez. Biri seni doğurduğumda, diğeri de bu kütüğü ateşten çıkardığımda. İşlediğin bu suç karşılığında şimdi geri ver yaşamını.”

Sonra ateşe attı kütüğü. Uzaktaki Meleagros bedenini saran bir ateşle sarsıldı. Nereden geldiğini anlayamadığı bu ateş bağrını dağlar-ken cılız bir sesle annesine, babasına ve kızkardeşlerine seslenerek yardım diledi. Ateş yüreğini sardığında son duyumsadığı şey yaşamının böyle, kansız ve onursuz bir ölümle son bulmasına üzülme oldu. Başucunda ağlayarak yas tutan kızkardeşleri haykırışları gırtlaklarında, kuş olup uçtular. Artemis öfkesinin yıkıma neden olduğu bu aile ocağının kederine acıyarak kuşa dönüştürmüştü onları. Althea çeyiz sandığında yıllarca değerli bir mücevher gibi sakladığı kütüğün küle dönüşmesini beklemeden odasına koşup astı kendini.

Meleagros küle dönüşürken Atalanta neredeydi, ne yapıyordu bilmiyoruz. Fakat her canlının bir yaşamı ve her yaşamın bir öyküsü olduğunu biliyoruz. Kalydon domuz avı ve Meleagros Atalanta'nın yaşamından birer kesitti. Avdan sağ çıktığına göre yaşamında başka kesitler de olacaktı kuşkusuz. Onları gelecek sayımıza bırakıyoruz. •

halukerdemol@butundunya.com.tr

Halet Çambel - Vali İsa Küçük

BİR BORÇ ÖDEME VE TAKDİR BELİRTME ÖZETİ

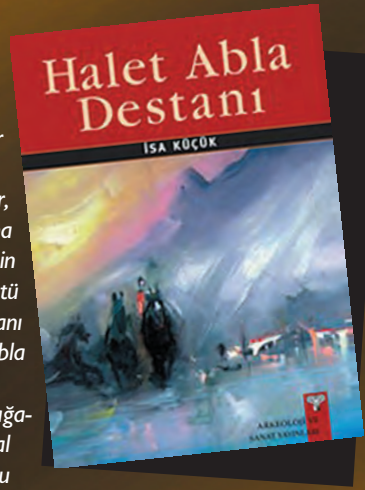
Başkent Üniversitesi'nin Adana'daki hastanelerinden birinin toplantı salonunun sahnesinde geçen ay, bir biliminsanın olağanüstü başarısı ve hakettiği hayranlığı sanatsal bir yöntemle gözler önüne getirilirken, salonu dolduran izleyiciler, o biliminsanına bir valinin, yurttaş kimliğiyle teşekkür, vali kimliğiyle takdir borcunu ödemek sorumluluğuna da tanık oldular. O akşam sahnede, yirmi yıl öncesinin Osmaniye Valisi İsa Küçük'ün, yaşamboyu insanüstü çalışmalarına hayranlıkla tanıklık ettiği ünlü biliminsanı Prof. Dr. Halet Çambel için kaleme aldığı "Halet Abla Destanı"nın ilk sunumu yapıldı.

"Halet Abla Destanı" adlı yapıt özünde, "Olağanüstü Biliminsanı" Prof. Dr. Halet Çambel'e, ulusal kimliğiyle "Yurttaş İsa Küçük"ün teşekkür borcunu ödeme sorumluluğu yanısıra, aynı İsa Küçük'ün, "Devlet Adamı" ve "Vali" kimlikleriyle, ülkesinin bir "Örnek Biliminsanı"na takdirlerini belirtme sorumluluğunun da özeti.

"Yurttaş" ve "Devlet Adamı" kimlikleriyle tüm yurttaşlarımız ve devletimiz adına yaptığı bu değerli hizmeti nedeniyle Sayın Vali İsa Küçük'e, biz de yurttaş kimliğimizle teşekkürlerimizi sunarken, beş yıldan buyana Ankara'da, devlete Merkez Valisi kimliğiyle yapmakta olduğu hizmeti nedeniyle de başarı dileğimizi iletiriz.

İlerideki Sayfalarımızda, yazarımız Sema Erdoğan'ın, "Halet Abla Destanı" ve Vali İsa Küçük'le ilgili yazısı yer almaktadır.

Bütün Dünya

Yaşamdan Kesitler

Sema Erdoğan

ÇUKUROVA'YA
ADANMIŞ BİR
HAYAT

HALET ABLA DESTANI

Halet Abla Destanı Ortaokul ve lise yıllarından beri yazmaya çalışan İsa Küçük'ün ilk kitabı. İş yoğunluğundan yazamadığı dönemler olsa da özellikle şiirden hiç uzaklaşmayan Küçük, Osmaniye Valisi iken 2003 yılında tanıştığı ve çok etkilendiği Arkeolog Prof. Dr. Halet Çambel'i destansı dille anlatıyor kitabında. Yaşamının 65 yılını Karatepe Antik Şehri'nin kazılarına adanmış ve burada bir "Açık Hava Müzesi" kuran bu bilim insanının anlatıldığı kitap yıllardır yazma uğraşısı veren İsa Küçük'ün kendi öz yaşam değerlerinin dışı vurumu, bir çeşit kendinden kaçma ve kendine yaklaşma çabası...

İsa Küçük, 2003 yılında Osmaniye Valisi olarak göreve başladığında Halet Çambel sevgi dolu

sözlerle hayırlı olsun dileklerini iletmiştir. 3 ay sonra da yüz yüze karşılaşlar. Mayıs ayındaki ‘Müzeler Haftası’ etkinliğinde o profesörü tanıtmaktan daha önemli bir “iş” gelmez aklına ve Halet Çambel de bu daveti kırmaz.

“Halet Çambel programdan bir gün önce Karatepe’ye gelmişti ben de akşamüzeri ‘hoş geldiniz’ diye nezaket ziyaretinde bulundum. Bende bıraktığı ilk izlenim, çekingen, dikkatli ve ‘devlet terbiyesi görmüş’ bir insan oldu. Sözcüklerini dikkatle seçmesi, içtenliği ve gözlerime bakarak konuşması beni etkilemişti. Kendisinden emindi. Ve ziyaretimden mahcup bir mutluluk duymuştu.”

Karatepe Aslantaş Açık Hava Müzesi’nde il milletvekillerinin de katıldığı kutlama programında Halet Çambel müzeyi gezdirir, eserler hakkında bilgi verir. Karatepe’ye adadığı yılların öyküsünü ise 40 dakikaya sığdırır.

“Katılımcıların çoğu Karatepe’ye ilk kez gelmiş ve Halet Çambel’i ilk kez görüyorlardı. Oysa Halet Çam-

Halet Çambel ilk gençlik yıllarında bel Karatepe’de çalışmaya başlayalı 57 yıl olmuştu. Ben dahil katılımcılarının çoğunun ömründen uzun bir süreydi bu. Müzenin yamaçlarındaki patika yollarda rahat yürüyüşü ise çok şaşırtmıştı beni.”

Osmaniye Valiliği’nin plaket takdimi ile sona eren etkinlik, bir kaç hafta sonra bir gazetede Halet Çambel’in şu açıklaması yer alır: *“Ömrümde bir valinin elinden ilk kez bir plaket aldım!”*

“İyi bir şey yapalım derken yanlış

Prof. Dr. Halet Çambel kimdir: 27 Ağustos 1916’da Berlin’de dünyaya geldi. Almanya’da askeri ataşelik görevi yapan babası Hasan Cemil Bey, Atatürk’ün yakın arkadaşlarından biriydi. Paris Sorbonne Üniversitesi’nde arkeoloji okudu. Eskrim dalında 1936 Yaz Olimpiyatları’nda Türkiye’yi temsil eden ilk iki Türk kadın sporcudan biri oldu. 1940’da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi’nde asistan oldu, doktorasını da bu üniversitede yaptı. Almanya’da Saarbrücken Üniversitesi’nde iki yıl konuk öğretim üyesi olarak çalıştı. Hattuşaş’ın bulunduğu Boğazköy’de stajyer olarak başladığı kazıları hayatı boyunca sürdüren Halet Çambel, 1946 yılında bilim dünyası tarafından “Hitit hiyerogliflerinin çözüldüğü yer” olarak tanınan Karatepe-Arslantaş Höyüğü’nde başladığı çalışmalara ömrünü adadı. Türkiye’nin ilk açık hava müzesini kurmuş, Karatepe kalıntılarının ortaya çıkarılmasına ve Hitit dilinin çözülmesine büyük katkısı sağlamıştır. 2005 yılında Hollanda devletince ‘Prens Claus Ödülü’, 2010 yılında ise Kültür Bakanlığı tarafından ‘Kültür ve Sanat Büyük Ödülü’ verilen Prof. Dr. Halet Çambel 12 Ocak 2014 tarihinde İstanbul’da yaşamını yitirdi.

Mayıs 2004, Karatepe Açık Hava Müzesi toplantı salonu açılışı. Prof. Dr. Halet Çambel ve Vali İsa Küçük

mı yaptık diye üzüldüm, mahcup oldum. 57 yıllık bir çalışmaya soğuk bir plakette teşekkür etmek...

Sonra anladım ki meğer ne kadar yalnızmış.”

İsa Küçük hakkında çok az şeyler bildiği Halet Çambel’i daha yakından tanımak ve onu anlamak ister.

“Onu yakından tanıyanlar, ‘Halet Hanım bizim hükümetimizdir’ diyorlardı. Karatepe’de sadece yeraltındaki eserlerle değil yer üstündeki dertler ve sorunlarla da ilgileniyor, yöre insanının her türlü sorununu çözmek için yoğun çaba gösteriyordu. Habersizmenin, yolun, suyun, elektriğin olmadığı ve devletin eğitim, sağlık ve güvenlik hizmetleri açısından vatan-daşa çok uzak olduğu dönemlerden itibaren Halet Çambel, kazı ve restorasyon alanında işveren, böcek sokmalarından çeşitli hastalıklara kadar doktor, dilekçe yazan arzuhalci, çocuklar için öğretmen olmuş. Hatta Orman muhafaza memuru...

Devletin elinin uzanamadığı her yere eli değen bu kadın çok sevilse de kimilerini de rahatsız etmişti.”

Halet Abla Destanı Olgunlaşıyor

İsa Küçük 2008 yılında telefonla aradığı Halet Çambel’ in bir göz rahatsızlığı için Adana’da hastanede olduğunu öğrenince asistanının e-posta-

sına bir geçmiş olsun mesajı gönderir:

*Hasan Cemil Bey’in kızı
Çakırhan’ın yürek sızsı
Devlet Baba’nın güler yüzü,
Karatepe’nin ak yazıtı,
Çukurova’nın Halet Ablası,
Geçmiş olsun*

Bu dizelerin yer aldığı mesaj için teşekkür telefonu açan Çambel’in büyük bir mutluluk, sevecenlik ve bir yalnızlık tınısı vardır.

*“İşte o an uzun bir şiir yazmak geçti içimden. Daha önceleri 2008 yılında vefat eden ve cenazesine gidemediğim eşi Nail Çakırhan ve Kızıyusflu Köyü hakkında yazdığım iki küçük şiir vardı. Halet Hocanın, eşinin cenaze merasiminde yaptığı kısa konuşmasını gazetelerden okuyunca üzüntüsüne ortak olmak istedim. **Gökova-Akyaka, Deli Memed, Çakırhan ve Halet** başlıklı uzun bir şiir yazdım ve başsağlığı dileğim olarak gönderdim.*

Akyaka’dan günler sonra arayan bir tanıdık ‘Gönderdiğiniz şiir Halet Hoca’nın başucunda, çok beğenmiş’

dedi. Bu olay hem de bu şiiri okuduğum Mete Akyol 'Bu sadece bir şiir değil, aynı zamanda bir tiyatro, bale...' diyerek motive etti."

Kitabın adı "Halet Abla Destanı" Kadırlı İlçesi' nde yapılmakta olan bir okula "Halet Çambel İlköğretim Okulu" adı verilir.

"Okula adını vermemize zor ikna oldu. Açılıştta da "Bu isim çok uzun olmuş Vali Bey, beni daha çok Halet Abla olarak bilirler" dedi. O zaman bir şey söyleyememişim."

Sonra yoğun bir araştırma dönemi başlar. Kitapta da "bulduğum" dediği bilgiler ile tanıdığı ve anlamaya çalıştığı Halet Çambel var. Kitap için başından itibaren düşündüğü ad ise "Halet Abla Destanı" dır. Ancak, yazdıklarını yakın çevresiyle paylaşınca "Abla" tanımlamasının bir profesöre, bir bilim insanına yakışmayacağı ileri sürülür.

"Önemli ve büyük bir çalışmayı sıradanlaştırdığını belirtenler oldu. 'Halet' olarak basılsa dediğim oldu. Tek başına bir anlam ifade etmedi. Baştan adını '**Destan**' koymuştum ve söz verdiğim için değiştirmedim. '**Abla**' kardeş, dahası

Osmaniye Cumhuriyet Bayramı 80. Yıl etkinliklerinde, Halet Çambel, Çukurovalı halk ozanları ile. Aşık Feymani (Osman Taşkaya) ve diğerleri.

kardeşten daha yakın bir durumu da anlatıyordu kimi zaman. '**Halet Abla Destanı**' duruma, yaşadıklarına ve başarılanlara uydu. İyi de oldu.

Neden destan?

İsa Küçük, Halet Çambel' in destansı yaşamını bir destan olarak anlatıyor kitabında: "Ancak bir 'destan' anlatabilirdi yaşadıklarını; o, aslında yaşayarak yazmıştı destanını. Daha tanıştığımız ilk gün 'Dışarıdan bakınca o yılların imkânlarıyla bu yapılanları başarmak mümkün değildi. Ama bizler, Atatürk' ü görmüş ve onun çektiği sıkıntıları bilen kişiler olarak tüm imkânsızlıklara rağmen çalışmak ve başarmak gerektiğine inanarak çalıştık ve başarıyı elde ettik.' demişti."

Sözlerini, 27 Mayıs 1960 ihtilali sonrası işine son verildiğinde Karatepe'yi terk etmeyip çalışmasına devam edişini... "Ülkemden beni kovacak değiller ya / Cumhuriyet' in kurucu kuşağıyız biz / Atatürkçü düşünceyle

“Halet Çambel ile Buluşma”
Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi,
30 Mart 2012 (Fotoğraf, Nezih Başgelen)

yetiştik / Kendimizi feda ederiz / Çekilmeyiz kenara’ tavrını başka nasıl anlatabilirdim. Halet Çambel’in dediği gibi, ‘Bizim kuşağımız Atatürk kuşağı... Günün felsefesi insanların kişisel hırslarından uzak, karşılık beklemeden kendi bilgilerine, yeteneklerine, güçlerine göre bir taş üstüne bir taş, bir tuğla üstüne bir tuğla koymak, topluma, ülkeye hizmet etmek, ülkeyi el birliği ile kalkındırmaktı. Şimdi öyle mi?’ deyişindeki hüznü, yalnızlığı, kırılğanlığı nasıl anlatabilir bir ‘düz yazı.’”

İsa Küçük’e göre bu eksik bir metin.
“Türkiye’nin başka bölgelerinde Halet Çambel’in gerçekleştirdiği önemli çalışmalar ve ulaştığı başka başarılar da vardır henüz yazılmayan. Belki 2015 yılında, Halet hocanın doğumunun 100. Yılı nedeniyle yazılır ve toplumla paylaşılır. Halet Abla Destanı, büyük bir resmin çok önemli bir parçasıdır, ama resmi tamamlamak için diğer parçaların da bulunması gerekiyor.”

Bu destanı aslında Halet Abla’ sıyla birlikte yazdı İsa Küçük. Yazımı

fiili olarak 2 yıla yakın sürse de aslında tanıştıkları ilk günden itibaren başladı denebilir. Yani yaklaşık yedi sene ...

“Yazdığım her sözcüğün abartı, kurgu ve yakıştırmadan uzak olması için dikkatle inceledi yazdıklarımı; açık yüreklilikle yazılmış metnin üzerinde düzeltmeler yaptı ama ana kurguya hiç dokunmadı, şiirsel bütünlüğe saygı gösterdi. Kitap kapağı, resim ve harf karakteri seçimi... Birlikte üç gün çalıştık. İç kapağa bir takdim cümlesi olarak ‘Halet Abla’nın hoşgörüsü ve izniyle...’ diye yazmıştım. O da kendi el yazısıyla ‘Sarı Çizmeli Halet’in’ diye ekledi.

Bu, kendi anlatımıyla, Karatepe’ye ilk geldiği günlerde giydiği sarı çizmeden dolayı, köylülerin kendisine taktıkları bir isim miydi, yoksa tahmin ettiğim gibi başka bir Halet mi? Bu soruma yanıt bulamadım.

İsa Küçük, İstanbul’da düzenlenen bir törenle takdim eder kitabı. Kendisi çok heyecanlı Halet Çambel de çok mutludur. Veda için ziyaretine gittiğinde ‘aceleye denk geldi, yeterince olamadı, layıkıyla olmadı’

anlamında bir cümle ile kitabı imzalayıp yeniden takdim edecek ama Halet Çambel imzalı bir destanı istemeyi heyecandan unutacaktı.

Halet Abla Destanı ”Başkent Üniversitesi Adana Uygulama ve Araştırma Merkezi Radyoloji Ana Bilim Dalı’ndan Doç. Dr. Özlem Alkan tarafından müzikli şiir dinletisi olarak sahneye kondu.

“Bir ilahi adalet gereği gibi, kendiliğinden, içten gelen bir durumla, belki de Çukurova insanının Halet Çambel’e geçmişte gösterdiği büyük sevgisinin şimdi, ölümünden sonra da bir dışa vurumu olarak açıklanabilir. Halet Çambel’in somut çalışmaları tüm Çukurova’yı kapsar. O, somut olmayan kültür varlıkları ile de yakın-

dan ilgilenmiş, Çukurova türkülerinin Ruhi Su tarafından derlenerek bugüne gelmesine, fıkraların Pertev Naili Boratav tarafından derlenmesi ve kayda geçirilmesine destek ve ön ayak olmuştur. Okumuş yazmış aydın bir Türk kadınının kendi öncülerinden birisine duyduğu büyük sevgi ve saygının hayat bulması, bu değeri anma ve yaşatma düşüncesi saygı ile karşılmalı ve alkışlanmalıdır. Tek arzum bu performansın Halet Hocanın yüzüncü doğum yılında (gelecek yıl)-Adana Tiyatro Festivali içinde özel bir gösterim olarak yer alması.”

İsa Küçük, Halet Çambel ile tanıştı, ondan etkilendi. Araştırdı, tanımaya ve anlamaya çalıştı. Kendi destanını yazan bir bilim insanını kaleme aldı. Çukurova da onu tam anlamıyla çalışan bir insan oldu.

“İstanbul’ da boğazda bir yalıda yaşamanın cazibesini, üniversitede 1945- 46 yıllarının koşullarında bildiği 3 yabancı dil ve iyi bir diploma sayesinde elini sıcak sudan soğuk suya değdirmeden kariyer yapma olanağını, sadrazam torunu ve mebus kızı olmaktan gelen özelliğiyle Amerika veya Avrupa sosyetesine karışıp giderek kolayca kurup yaşayabileceği bir “mutlu hayatı” isteyene bırakıp, “Atatürk’ ün çektiği sıkıntıları bilen, onun hedefleri için bir dağ başında çalışmayı ve başarılı olmayı seçmiş” bunun için 65 yıl çalışmış bir “Sarı Çizmeli Halet. Bu durum, babasının, doğum tarihini bilerek ve isteyerek değiştirip, nüfus kaydına 9 Eylül olarak yazdırmasıyla da uyumludur.” •

semaerdogan@butundunya.com.tr

Halet Abla Destanı takdim töreni, yazarı İsa Küçük’ün konuşmasını dinlerken. (15 Mayıs 2010)

Ermeni meselesi hakkındaki tartışmalar yıllardır sürüyor. Mehmet Perinçek, Rus arşivlerinde yürüttüğü titiz çalışmalar sonucunda bulunduğu belgelerle, bu tartışmalara çok önemli katkılarda bulunuyor. Kitap bu konuda en zengin kaynak durumundaki Rus arşivlerinden 150 belgeyi orijinalleriyle birlikte okuyuculara sunuyor. Ermeniler Osmanlı İmparatorluğu'nda hangi şartlarda yaşıyorlardı? Rus askeri mahkemeleri Birinci Dünya Savaşı'nda Ermenileri neden yargıladı? Çarlık generalleri Ermeni çeteleri hakkında neler diyordu? Ermenistan'ın ilk başbakanı, Taşnak Partisi için hazırladığı raporda ne yazdı? Bolşeviklerin Ermeni meselesindeki tavrı neydi? Mehmet Perinçek'in Çarlık generallerinin çok gizli raporlarını, Ermeni yetkililerin yazışmalarını, Sovyet Politbürosu'nun tutanaklarını tarayarak bulunduğu belgeler sadece ülkemizde değil, başta Rusya ve İran olmak üzere bütün dünyada tartışma yaratıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Tarihten Damlalar
Mümtaz İdil

İmkânsızı yaratmanın adı:

Leonardo da Vinci

Ben insanların, bilmediği sanatın ve doğanın yarattığı şeyleri inceleme arzusuna güvenmem. Bu yüzden uzun zaman çıplak kayalar ve karanlık kovuklar içinde dolaştım. Nihayet bir mağaraya ulaştım. Mağaranın kapısında bir süre kararsız şekilde duraksadım. Ama daha sonra cesaretimi toplayarak belimi bükiüp elimi dizime dayadım. Gözümü karanlığa alıştırdım. Mağaranın içine girdim. Birkaç adım attım. Karanlıkta el yordamıyla bir şey arıyordum. Fakat karanlık çok koyuydu. Bu anda içimde birbiriyle savaşan iki duygu canlandı:

Korku ve merak.

Mağaradan korkuyordum, ama orada olağanüstü bir sırrı keşfetmek için de merak içindeydim.”

Leonardo tamamen kendini mağaranın içindeki düşüncelere bırakmış, dalmış gitmişti. Mona Lisa'nın yüzünde gölgeler dolaşıyordu.

Sonunda Mona Lisa, "Bu iki duygudan hangisi galip geldi," diye sordu.

"Elbette merak," dedi Leonardo.

"O halde mağaranın sırrını da keşfettiniz?.."

"Mümkün olduğu kadarını öğrenebildim."

"Peki bu öğrendiklerini diğer insanlarla paylaşacak mısınız?"

"Bildğim her şeyi anlatma hakkına sahip değilim hanımefendim. Bazı şeyleri söylemek istesem de yapamam. Ama insanlara öyle güçlü bir merak aşlamak isterim ki, onlar da benim gibi korkuyu yenebilsinler."

"Ama merak yeterli olmazsa," diye araya girdi Mona Lisa, "mağaranın gerçek sırlarını bulabilmek için meraktan daha büyük bir duyguya ihtiyaç duyulursa? O zaman?"

Mona Lisa bu soruyu sorduğunda yüzünde Leonardo da Vinci'nin o ana kadar hiç görmediği derinlikte bir gülüm-

seme vardı.

"Meraktan daha büyük ne olabilir sizce," diye sordu. Bu kez Mona Lisa sustu. Bu sırada perdenin aralığından ince, parlak bir gün ışığı sızdı. Odadaki alaca karanlık hafifçe aydınlandı. Mona Lisa'nın yüzündeki gölge kayboldu. Mona Lisa yeniden sordu:

"Yola yarın mı çıkıyorsunuz?"

"Hayır," dedi Leonardo, "Bu akşam yola çıkıyorum."

"Oysa ben birazdan yola çıkmak zorundayım."

Leonardo, Mona Lisa'nın yüzüne adeta onu derinden incelemiş gibi uzun uzun baktı. Bir şeyler söylemek istedi, ama yutkundtu, söyleyemedi. Mona Lisa, kendi isteğiyle Floransa'dan bir süreliğine ayrılıyordu.

"Kocam üç aylığına alış veriş yapmak üzere Kalabra'ya gidiyor.

Ticari bir iş. Ben de onunla gitmek istedim."

Leonardo daha fazla Mona Lisa'nın yüzüne bakamadı, kafasını çevirdi. Yüzü hüzünlenmişti. Dalgın dalgın perdenin arasından sızan parlak gün ışığına baktı. Sanki tüm renklerini odanın içine yaymak istiyordu gün ışığı. İşte o anda Leonardo gerçek yaşama döndüğünü hissetti. Artık kolu kanadı kırılmış, çekingen ve acınacak bir insandı.

Mona Lisa, yumuşak bir sesle, “Ziyanı yok,” dedi. “Perdeyi çekin de ışık sızmasın. Henüz vakit erken, çalışabiliriz. Üstelik ben yorgun da değilim.”

Leonardo tamamen kendini kaybetmişti, “Hayır,” diye inledi. “Hayır! Yeter!”

“Portreyi tamamlayacak mısınız bay Da Vinci?”

“Niye böyle düşünüyorsunuz? Yolculuğunuz bitip de Floransa’ya dönünce bana uğramayacak mısınız, o zaman tamamlarız.”

“Elbette geleceğim size, ama üç ay uzun bir zaman. Belki bambaşka bir insan olurum bu üç ay içinde. Hem kuzum siz söylemiyor muydunuz insanların, özellikle de kadınların yüzü çok çabuk değişir diye?”

“Tabloyu bitirmeyi çok istiyorum. Benim için çok önemli. Ama bilemiyorum. Bazen öyle duygular esiyor ki ruhumda, yaratmak istediğim şeyin yaratılması mümkün olmayan bir şey olduğunu düşünüyorum. İmkansız yaratmak gibi bir şey...”

“İmkansız yaratmak mı? Evet, daha önce duymuştum bay Da Vinci, siz imkansız aradığınız için hiçbir eserinizi tamamlamazmışsınız. Yani bunu da tamamlayacaksınız sanırım.”

“Size iyi yolculuklar bayan Lisa... Gelişinizi dört gözle bekleyeceğim.”

Mona Lisa, diğer adıyla La Jakond tablosu ünlü Rönesans ressamı Leonardo da Vinci’nin en çok bilinen, en çok konuşulan, hakkında en çok yazılan

Leonardo da Vinci’nin en çok bilinen tablosu, Mona Lisa

Leonardo da Vinci’nin Fransa Kralı I. François’in kollarında öldüğü öne sürülür.

eserlerinin başında gelir. Leonardo da Vinci’in hayatı ile ilgili önemli notların günümüze ulaşmasını sağlayan Giorgio Vasari’nin anlattığına ve çoğu insana göre bir efsane olan hikâyede Leonardo da Vinci’nin Fransa Kralı I. François’in kollarında öldüğü öne sürülür. Hayatı baştan sona bir gizem ve efsane olan Rönesans’ın olduğu kadar tüm çağların en

Leonardo da Vinci, top yapımından, anatomi atlasına, rulman çalışmalarından, şehir planlamacılığına kadar bir çok alanda eserler vermiş bir dehaydı.

büyük yaratıcısı kabul edilen Leonardo'nun kendi yaşamı ile ilgili çok ketum biri olduğu söylenir. Her şey hakkında durmaksızın araştırma yapan ve notlar alıp uzun uzadıya yazılar da yazan böyle bir dehanın kendi yaşamıyla ilgili hemen hiçbir şey yazmamış olması da ilginçtir.

Leonardo da Vinci, Piero da Vinci'nin evlilik dışı oğluydu ve Piero onu evlat olarak kabul etmişti. Olağanüstü yeteneği ile kısa zamanda çevresinde dikkat çeken bir kimlik oldu. Öylesine meraklı ve araştırmacıydı ki, ele almadığı hiçbir konu yok dense, yeridir. Hayvanların nasıl uçtuğunu uzun uzun inceleyip, sürekli güvercinleri yakalayıp havaya salması ve nasıl uçtuklarını incelemesi onu "insanın uçabileceği"

fikrine kadar taşımış hatta bu anlamda deneyler bile yapmıştı. Bizim tanıdığımız Leonardo da Vinci ise daha çok ressamlığıyla ve kilise duvarlarını süslemesiyle bilinir. Oysa top yapımından, anatomi atlasına, rulman çalışmalarından, şehir planlamacılığına kadar bir çok alanda eserler vermiş bir dehaydı. Yaptığı resimlerde boyalarını kendi imal ediyordu ve kullandığı vernik öylesine güçlü ve dayanıklıydı ki, bugün bile onun sırrına erişilebilmiş değildir.

Yukarıdaki diyalog, büyük aşkı olduğu öne sürülen ve evli bir kadın olan Mona Lisa ile yaptığı diyalogdur. Da Vinci'nin kadınlarla pek ilgili olduğu söylenemez, ama hayatında önemli yer tutan bazı kadınların olduğu da biliniyor. Büyük aşklarından Cecilia da bunlardan biriydi. Kendi günlüğünde yer alan

ve Mona Lisa ile diyalogunu anlatan bölümde öne sürüldüğü gibi, bir çok eserini bitirmemiştir Da Vinci. Vasari onun için şöyle yazar:

“Sanatının yaratıcı gücüyle birçok şeye başladı ve hiçbirini asla bitiremedi; çünkü eli zihninde canlandırdığı şeylere sanatın kusursuzluğunu veremiyormuş gibi geliyordu ona.”(*)

Bu nedenle de, imkânsız yaratmaya çalışan büyük dahi, bir çok eserini yarım bırakmış, başka bir eserinde imkânsız yakalamaya çalışmıştır. Biten eserlerinin çoğu da kendisine ısmarlanan eserlerdir.

Birgün Cecilia, “Niçin heykel yapmıyorsunuz? Resmi daha mı üstün görüyorsunuz? Oysa siz aynı zamanda bir heykeltıraşsınız,” diye sorgular.

Cecilia Gallerani

”... heykeltıraş yapıtlarını ressamdan daha büyük bir bedensel çabayla; ressam ise daha büyük bir zihinsel çabayla gerçekleştirir.”

“Doğru,” diye karşılık verir Leonardo gülümseyerek. “*Hem heykelle hem resimle uğraştığım için sanırım, hangisinin daha üstün olduğu konusunda bir hükme varabilirim... Fark şu ki, heykeltıraş yapıtlarını ressamdan daha büyük bir bedensel çabayla; ressam ise daha büyük bir zihinsel çabayla gerçekleştirir...*” (**)

Leonardo da Vinci’yi anlatmak, bir dergi sayfasını, hatta bir derginin tamamını kat kat aşar. Bu nedenle yazı daima eksik kalacaktır. Da Vinci’nin kusursuzu ve imkânsız araması gibi, onunla ilgili yazılar da, kitaplar da bu hedefte olacağından yarım kalmak zorundadır bana göre. Tamamen bir Leonardo da Vinci kitabı yazabilmek imkânsıza yakın bir iş yapmak olmalı. Bazı yönleri, o da oldukça kabaca anlatılabilir, yazılabilir. O kadar...

Belki bir sonraki yazı Mona Lisa’nın kimliği ve aşkı Cecilia’nın yaratıcılığına katkısı olacaktır. Yetersiz, ama yol açıcı... Bazı insanlar anlatılamaz, hissedilir. •

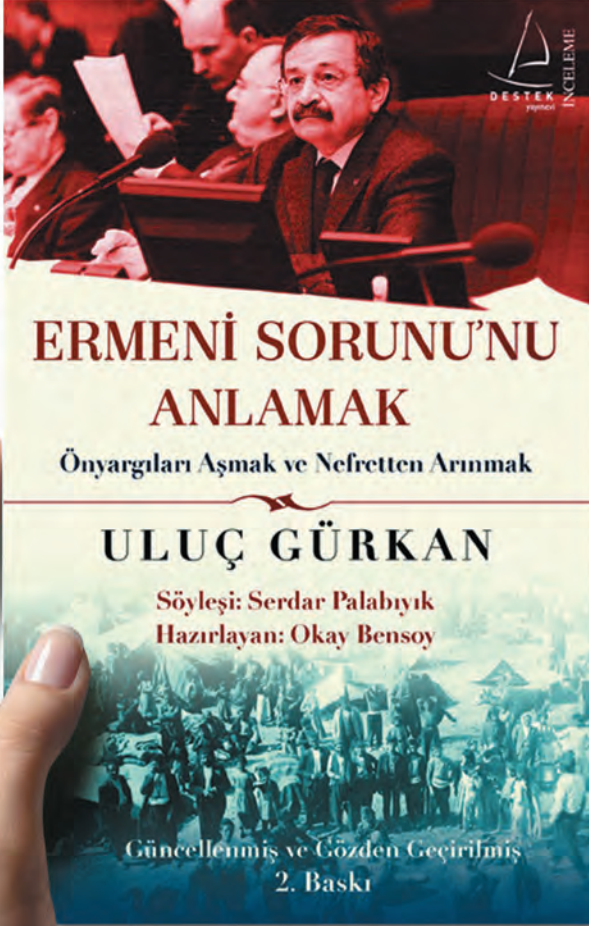
mumtazidil@butundunya.com.tr

*Bruno Nardini, Leonardo da Vinci, Bir Ustann Portresi, Can yayınları, Çev. Kemal Atakay, s.60)

** (age. S.86)

Ermeni Sorunu'na bu şekilde hiç yaklaşılmamıştı...

Uluslararası arenada yıllardır bu konuda mücadele veren Uluç Gürkan'dan ezber bozacak bir çalışma... Elinizdeki "belge-söyleşi" kitabı; Ermeni Sorunu'nun Türkiye ve Batı dünyasındaki tartışılma biçimlerine eleştirel yaklaşıyor, soykırım hukukunun güncel gelişmeleriyle birlikte Ermeni Sorunu'nun geçmişine ve "soykırım"ın evrensel tarihine eğiliyor. Karşılıklı önyargı ve nefretten arınmanın, geçmişle hesaplaşmanın, hukuku bir silah değil, çözüm ve diyalog için kullanabilmenin yollarını arıyor.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Hayvan Hikayeleri

George Orwell, [1] ülkemizde daha çok “Bin Dokuz Yüz Seksen Dört” adlı romanı ile tanınır. Bana göre en çarpıcı eserlerinden biri de hemen II. Dünya Savaşı sonrasında basılan, masalımsı anlatımı ile “Hayvan Çiftliği” adlı eseridir.

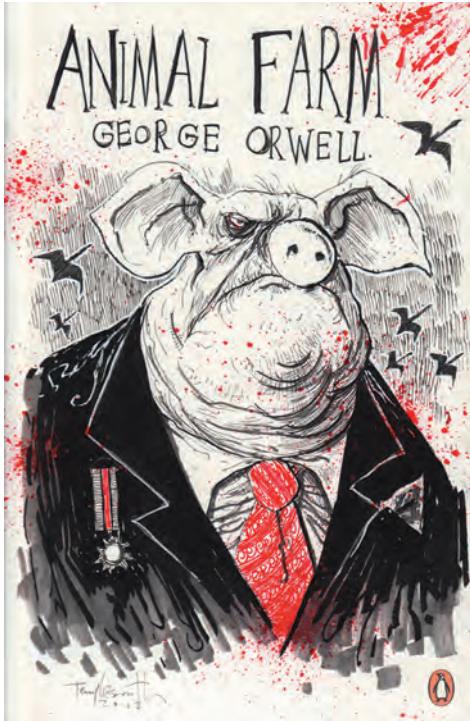
George Orwell

Hayvanların, kendilerini sömüren çiftlik sakinlerine başkaldırıp çiftliğin yönetimini ele geçişlerinin öyküsüdür bu kitap... Amaçları hep birlikte “hayvanca” yaşayabilecekleri eşitlikçi bir toplum oluşturmaktır. Ne yazık ki bunu başaramazlar. Domuzlar, kendileri gibi domuz olan, binbaşı dedikleri Koca Reis’in önderliğinde örgütlenip yönetimi ele geçirirler. Devrim yozlaşır ve zavallı hayvancıklar insanlardan daha baskıcı, daha acımasız bir diktatör olan Koca Reis ile iş birlikçi domuzların yönetiminde yaşamaya mahkûm olurlar.

Ülkemizde ilk kez Halide Edip Adıvar'ın çevirisi ile Maarif Vekaleti / Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1954 yılında yayımlanan, sahneye uyarlanıp bir çok kez sahnelenen ve filme de aktarılan bu kitabı ilk ne zaman okuduğumu tam olarak hatırlamıyorum. Gençlik yıllarında okumuş olsam gerek. Hatırladığım: George Orwell'in insanlık tarihi boyunca süregelen bu döngüyü, insanların insanca yaşamayı becerememişlerini -Bin Dokuz Yüz Seksen Dört'ün geleceği / fütürist uslubuna karşın- neden fabl olarak kaleme aldığını o yıllarda düşünmemiş olmam.

Küçük bir çocukken okuduğum,

Ezop ve La Fontaine'in genellikle hayvanlar arasında geçen öyküleri gibi algılamıştım Hayvan Çiftliği'ni de... Sonra sonra, aklım erer olduğunda düşünür oldum bu tür bir anlatıma başvurmanın Orwell öncesinde de olduğu gibi özenetim / otokontrol ve sansür endişesinden, otorite tarafından dışlanma ve cezalandırılma korkusundan kaynaklanmış olabileceğini.

1944 yılında yazılmış olsa da çağdaş diyebileceğimiz bu esere, öyküsü, Stalinizmin uygulamaları; Koca Reis Domuz da Stalin ile benzeştiğinden II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında müttefikleri SSCB'ni kızdırmamak için İngiltere'de sansür uygulanmış olması; 1954 yılında çizgi film olarak

beyaz perdeye aktarıldığında filmin senaryosuna CIA tarafından müdahale edildiği iddiası bu düşüncemin birer kanıtı gibi ...

Bu nadir yazın türünün, fablın, "İnsan dışındaki bitki, hayvan gibi canlı ve eşya gibi cansız varlıkları insanlaştırıp konuşdurarak, açık ve etkili bir biçimde söylenmesinde sakınca görülen bir düşünceyi gizleyerek; kişileri eleştirmek ya da insanlara ders vermek için yazılan kısa, genellikle manzum hikâyelere denir." şeklinde tarif ediliyor olması da düşüncemi oldukça desteklemekte.

Bu da şu demek oluyor:

Demek ki Ezop'dan George Orwell'e kadar geçen iki bin küsur yıl boyunca insan yaşamında pek bir şey değişmemiş.

Demek ki Ezop'dan George Orwell'e kadar geçen iki bin küsur yıl boyunca insan yaşamında pek bir şey değişmemiş.

Toplum ve yönetim tarafından dışlanma, cezalandırma korkusundan kaynaklanan özdenetim / otokontrol ve sansür hep var olagelmış. Demoklesin kılıcı gibi salınıp durmuş eleştiren, yanlış olan ile doğruyu kıyaslayan düşünürler ile sanatçıların başlarının üstünde...

Fabl, Fransızca Fable sözcüğünden geçme bir sözcük dilimize. Ne zaman geçtiği belli değil, tüm çabama rağmen öğrenemedim. Diğer Fransızca sözcükler gibi [2] Tanzimat Dönemi sonrasında buyur etmiş olsak gerek. Ama tür olarak geçmiş yüzyıllar öncesine uzanmakta. Günümüze ulaşan belgelere göre ilk fabllar Frigler tarafından yazılmış. Hititler de taş tabletlere yazdıkları fablları bir güzel resimlemişler. Uzak geçmişteki en ünlü fabl yazarları Ezop, La Fontaine [3] ve kimliği konusunda farklı görüşler öne sürülen Beydaba.

Tabii Mevlana'nın [4] Mesnevi'indeki hayvan hikayeleri ile divan şairi Şeyhi'nin [5] “*Bir eşek var idi zaif ü nîzar / Yük elinden katı şikeste vü zâr...* (Zayıf bir eşek vardı / Yük

çekmekten anası ağlardı...)“ diye başlayan Harnâme [6] adlı ünlü mesnevisini de göz ardı etmemek gerek. İlk kez, Nihat Sami Banarlı'nın lise edebiyat derslerinde okutulan “Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı” adlı ders kitabında okuduğum Harnâme de bizim edebiyatımızdaki ilk fabl örneği...

La Fontaine'in fablları, İbrahim Şinasi [7] tarafından çevrilmiş ilk kez dilimize. Şinasi'nin çevirilerini Receb Vahyî'nin [8] ünlü Rus fabl ustası İvan Andreyeviç Krilov'dan [9] yaptığı çeviriler izlemiş. Ahmet Mithat, Ali Ulvi Elöve, Nurullah Ataç, Orhan Veli Kanık, Ömer Rıza Doğrul, Kemal Demiray, M. Fuat Köprülü, Vasfi Mahir Kocatürk, Siracettin Hasırcıklıoğlu, Sebahattin Eyüboğlu da La Fontaine ve Ezop'dan çeviri yapan yazarlarımızdan. Tarık Dursun K. La Fontaine ve Ezop'dan yaptığı çeviri-

lerin yanı sıra İvan Andreyeviç Krilov’ dan da çeviriler yapmış ve hayvanlarla ilgili birçok hikâye yazmıştır .

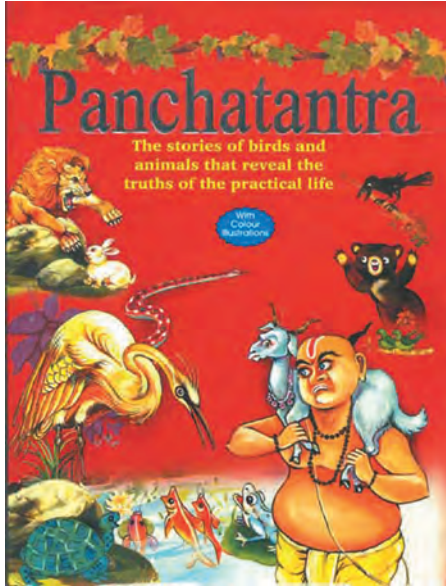
Bu arada değerli dostum Yalvaç Ural’ın “La Fonten Orman Mahkemesinde” adlı eserini de anmak isterim.

La Fontaine, fablın babası olarak kabul edilen ve M.Ö. VI. yüzyılda yaşadığı varsayılan Ezop’un izleyicisi. Ezop da bizim Nasrettin Hoca gibi... Gerçekten yaşayıp yaşamadığı tartışmalı. Masalların onun tarafından yazıldığına dair kanıt yok. İlk kez M.Ö. IV. Yüzyılda derlenmiş. M.S. I. Yüzyılda Yunancadan Latinceye çevrilmiş. Yaklaşık bin yüz yıl sonra da Jean de la Fontaine’e esin kaynağı olmuş. Kimi kaynaklarda fabl türünün ilk kez Hindistan’da çıktığı, ilk yazılı örneğin de yazarı belirsiz "Pançatan-

tra" masalları olduğu ileri sürülmekte. Tahminen M.Ö. 300 yılları arasında yazılmış.

İkinci yazılı örnek de yine Hindistan’da M.Ö. 300’lü yıllarda yazıldığı öngörülen Beydaba’nın “Kelile ve Dimme” adlı eseri. Bu fabлда da ülke yönetimi, felsefe ve eğitimle ilgili sorunlar dolaylı olarak ele alınmış ve eleştirilmiş. Her ne kadar Krilov, günümüzden yaklaşık 150 yıl önce aksini söylemiş olsa da fabllar günümüzde hâlâ çocuklara yönelik öyküler/masallar olarak değerlendirilmekte. Ben çok küçükken kahramanları genellikle hayvanlardan oluşan bu öykülerin hayvanlar için yazıldığını, okuma yazma bilmeyen hayvanların bu masalları nasıl okuyacaklarını, havanların birbirlerine karşı ne kadar acımasız, bencil olduklarını

düşündürdüm. Kuzenlerim Ercan ve İncisel ile kedimiz Sarman'ın kral olduğu kötülere yer olmayan Sarmanya adlı bir devlet kurup, büyüklerin anlamayacakları (!) Sarmanca diye bir dil bile uydurmuştuk. Düşeneymirbilyormusunuzun-ggı(!)

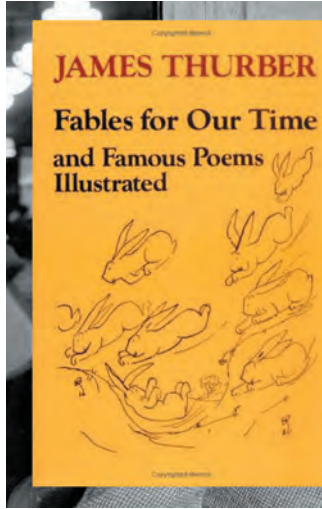
Kanınca fabl, güntümüzde çok daha önemsenmesi gereken bir edebiyat türü.

Çünkü giderek sayıları artan Demokleslerin kılıçları başları-mızın üzerinde salınıp durmakta. Sansüre karşı en iyi, en güvenli yollar-dan biri insanlara olan bitenleri hayvanlar aracılığı ile aktarmak. Bunun yolu da büyük küçük hayvan hikayelerini yeniden yeniden okuyup okutmak ve anlamaya çalışmak.

Bu arada iki önemli ustayı da

anmak isterim: Biri, "Fables for our times / Zamanımızın Fablları" adlı eseri ile Amerikalı usta mizah yazarı James Thurber. [10] Diğeri de "Penguinler Adası" gibi müthiş bir eseri bize armağan eden Anatole France. [11]

Kimilerince tam anlamıyla fabl olarak değerlendirilmese de hayvanların (!) dünya-

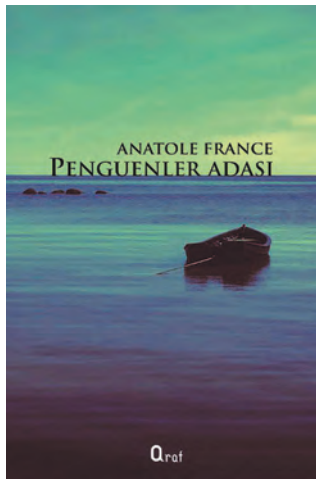
James Thurber

sına dair harika bir roman Penguenler Adası. Yolu penguenlerle dolu bir adaya düşen, gözleri iyi seçemediği için penguenleri vaftiz eden bir papaz yüzünden yaşamları alt üst olan penguenlerin öyküsü... 1908 yılında yayımlanan, sana söylüyorum oğlum anlayasın gelinim türünden okunması gereken bir roman...

İyi okumalar...•

tekinozertem@butun.dunya.com.tr

- 1-George Orwell, İngiliz Yazar; 1903-1950
- 2-Türkçede Fransızca kökenli 6500 sözcük vardır.
- 3-La Fontaine, 1621-1695
- 4-Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî, 1207-1273
- 5-Şeyhi, 1371?-1431-
- 6-Eşek Hikayesi
- 7-İbrahim Şinasi, 1826-1871
- 8-Receb Vahyî, 1867-1923
- 9-İvan Andreyevič Krilov, 1769-1844
- 10-James Thurber, 1894-1961
- 11-Anatole France, 1884-1924

Dünya Döndükçe
Sabriye Aşır

Bir
"İnsan Birliği"
Laboratuvarı

Sınır Tanımayan Paylaşım Kenti:

Auroville

Dünyanın her yerinden insanların, dil, din, ırk ayrımı olmaksızın bir arada, doğayla ve birbirleriyle uyum içinde, "kendilerine yeterek" mutlu yaşamaları amacıyla kurulan Hindistan'daki Auroville, dünyanın

en eski ve en büyük eko-komünü olarak 48 yıldır konuklarını ağırlıyor...

Güney Hindistan'da Pondicherry yakınlarında kurulan Auroville (Şafak Kenti)'in temelleri, Mısırlı bir anne ile Edirmeli bir babanın kızı olarak Paris'te, 1878'de dünyaya gelen Mirra Alfassa tarafından atıldı. Guru Mirra Alfassa, 1930'lu yıllarda aklına düşen "insanların birlikte kardeşçe yaşayacakları evrensel bir kent" hayalini UNESCO'ya taşıdı. Ve UNESCO, 1966 yılında oybir-

liğiyle aldığı kararlar insanlığın geleceği için önemli gördüğü bu projeyi desteklemeye başladı. UNESCO, Birleşmiş Milletler ve Hindistan hükümeti tarafından desteklenen, evrensel bir ekokent projesi olan Auroville, ana amacını “farklılıklar içinde insanların birliğini sağlamak” olarak belirledi.

28 ubat 1968’de, 124 farklı ulustan 5 bin kişinin katılımıyla, Auroville’in ortasındaki banyan ağacının çevresinde toplanılarak, kentin temelleri atıldı. Tüm katılımcılar, ülkelelerinden getirdikleri toprağı Auroville’deki amfi tiyatrodaki bir çanağın içine bıraktılar ve böylece 100’den fazla ülkeden gelen toprak, aynı kasenin içinde bulundu. Bu özel tören sırasında “Edir-

Aynı zamanda bir “güneş enerjisi santrali” olan Matrimandir, ziyaretçilerinin huzur bulması amacıyla yapılan bir meditasyon merkezi. Çevresinde geniş ve bakımlı bahçeler yer alıyor.

neli” Mirra Alfassa, birlikte yaşam vizyonunu da ortaya koyan, Auroville’in dört maddelik tüzüğünü de açıkladı:

1- Auroville kimseye ait değildir. Auroville, bütün insanlığa aittir.

2- Auroville, sürekli bir eğitim, sonsuz bir ilerleme ve hiç yaşlanmayan bir gençliğin yeridir.

3- Auroville, geçmişle gelecek arasında bir köprü olmayı amaçlar. Yeni edinilen bilgilerin ışığında, geleceğe cesurca ilerleyecektir.

4- Auroville, ‘gerçek bir insan birliği’ için maddesel ve ruhsal araştırmaların yapıldığı yaşayan bir laboratuvar olacak.

Mimar Roger Anger’ın 50 bin kişinin yaşayabileceği biçimde

Kentin kurucusu **Mirra Alfassa** Edimeli baba Moïse Maurice Alfassa ile Mısırlı anne Mathilde Ismalun’un kızı ve Hindistanlı Guru Sri Aurobindo’nun öğrencisi ve takipçisi idi.

Auroville'de yaşayanların dinlenme alanları parklar, Afrika ve Hindistan'da yetişen, her bir dalının yere doğru uzanmasıyla toprakta yeniden kök salarak yeni gövdeler oluşturduğu için sonsuzluğu simgelediğine inanılan ve kutsal kabul edilen pek çok banyan ağacını barındırıyor.

bir planını hazırladığı Auroville, çorak ve bakımsız topraklar üzerinde adım adım büyüdü ve gelişti. Auroville geliştikçe, üzerinde bulunduğu arazi de daha fazla yeşillendi ve sağlıklı bir çevreye kavuştu.

Bugün yaklaşık 30 ülkeden 2 bin 500'e yakın insanın yaşadığı ve 800 hektara yayılan Auroville de, "kendine yeten ve doğayla uyumlu" ideal bireylerin oluşturduğu ideal bir toplu-

Mimar Roger Anger tarafından hazırlanan Auroville kentinin maketi

mun bir arada ve var olabileceği ülküsünün yaşama geçirilmesi sürdürülüyor. Bu evrensel kentte, yaklaşık 2 bin insan sürekli olarak yaşamını devam ettirirken, konukların bir kısmı uzun dönem, bir kısmı ise kısa dönemli kalıyorlar. Auroville, temel işgücü gereksinimlerinin karşılanabilmesi amacıyla, çevresindeki pek çok köyden binlerce insana da iş imkânı sağlıyor.

Auroville'deki sosyal yapılardan biri

Auroville’de, Barış Alanı, Kent Bölgeleri ve Yeşil Kuşak olmak üzere üç temel alan ayrılmış bulunuyor. Kent Bölgeleri’ni ise, Endüstriyel Bölge, Uluslararası Bölge, Kültürel Bölge ve Yerleşim Bölgesi oluşturuyor. Kentin tam merkezindeki Barış Alanı’da; Matrimandır isimli ve küre biçiminde bir mimariye sahip meditasyon alanı, göller, bahçeler ve dinlenme yerleri var. Sanayi Bölgesi’nde ise, Auroville’in kendine yeten bir kent olabilmesi için “yeşil endüstri” uygulamaları yürütülüyor. Bu bölgede, küçük ve orta ölçekli

atölyeler, üretim ve eğitim merkezleri ile el sanatları alanları yer alıyor.

Yerleşim Bölgesi, Auroville topraklarında kapladığı 189 hektarlık alanla, en büyük bölge olma özelliğini taşıyor. Parklarla çevrili bu bölge ise, sakinlerine hem bireysel hem de bir arada yaşam alanları sunuyor. Bu büyük bölgenin yüzde 45’i inşa edilmiş arazi, kalan yüzde 55’i de yeşil alanlardan oluşuyor. 74 hektarlık Uluslararası Bölge’de, kıtalara göre gruplandırılmış, ulusal ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapan alanlar yer alıyor. 93 hektarlık Kültürel Bölge ise, araştırma ve uygulama çalışmaları, eğitim, sanatsal ve sportif etkinliklere olanak sunuyor. Kenti çevreleyen, Auroville’in akciğerleri “Yeşil Kuşak”ta ise, organik çiftlikler, mandıralar, meyve bahçeleri, ormanlar ve yabınlı yaşam alanları yer alıyor. Bu doğal alan, gıda, kereste gereksinimi ve doğal ilaçların temini için bir kaynak daha sağlıyor.

Auroville’de gün boyunca dans,

Mirra Alfassa:

“Auroville tüm ülkelerden kadınlann ve erkeklerin; bütün inanç, politik görüş ve milliyet ayrımlarının üstünde, barış ve ilerici bir uyum içinde yaşamalarını mümkün kılacak evrensel bir kent olmayı amaçlıyor. Auroville’in temel hedefi ‘insan birliği’ni gerçekleştirmektir.”

Auroville'de doğayla yaşam iç içe

eğitim, yoga, ateş başı eğlenceleri, aerobik, pilates, müzik, çamur havuzu, tiyatro, meditasyon, film izleme, ağaçlandırma, partiler, organik tarım, kamu hizmetleri, şehir planlama ve yenilenebilir enerji çalışmaları gibi pek çok iş ve topluluk etkinlikleri, hem kentin sürekli sakinlerini hem de konuklarını bekliyor.

Kahvaltı ve yemek, temizlik, bahçe sulama ve geri dönüşüm çalışmaları gibi işlerde de, işbölümü devreye giriyor. Kentte sağlık merkezi ve eczane de yer alıyor. Fakat eczanedeki ilaçların üzerinde fiyatları yok. Çünkü burada para geçmiyor. İlaça ihtiyaç duyduğunuzda bunu alıp, karşılığında da bir işin ucundan tutmanız yeterli oluyor.

Burada yaşamak için “kişisel kazanç” fikrini bir yana bırakmanız ve burada işleyen “barter” sistemine uyum sağlamanız gerekiyor. Birlikte yaşama ve işbirliği yapma kültürünü pekiştiren unsurlardan biri olarak, mutfaklar da ortak kullanımda.

Auroville, enerji gereksiniminin neredeyse tamamını da kendi yenile-

Kütüphaneden bir görünüş

nebilir enerji kaynaklarından sağlıyor. Kentte, atıkların da geri dönüşümü titizlikle sağlanırken, ulaşımda bisiklet kullanılıyor. Bilimsel araştırma ve çalışmalar ise kentteki laboratuvarlarda gerçekleştiriliyor.

Auroville’ e gitmek ve orada yaşamak için, pasaport ve Hindistan vizesine ihtiyacımız var. Buraya yerleşmek istiyorsanız, Auroville Vakfı’nın da yönetimini elinde tutan Hindistan hükümeti, oturma iznini ‘Onursal Gönüllü İşçi’ adı altında kolaylık sağlayarak veriyor.

Auroville’in bir Türkiye ofisi de var. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Bitkilerin Müzikli Yaşamı

Hindu dininde Tanrı Krishna'nın, bitki büyümesini hızlandırmak ve büyüleyici bir yeşillik oluşturmak için müzikten yararlandığı söylenir. Çok sonraları, Moğol İmparatoru Ekber'in sarayındaki bilgelerden olan Mian Tan Sen de, dinsel şarkılar (raga) seslendirerek bitkilerin daha çok yeşillenip daha hızlı çiçek açmasını sağladı.

Ekber Şah

Hindistan'da bir Üniversite'nin Botanik bölüm başkanı Dr. T. C. Singh de bu bilgilerden esinlenerek kendisi birtakım çalışmalar yapmayı planladı.

Dr. Singh, her sabah, Güneş ortalığı aydınlatırken, mimozalarının karşısına geçip kemaniyla, Hindistan'a has geleneksel parçalar çalıyordu. Bir ay sonunda, mimozaların büyümesi, kontrol grubuna oranla iki misli artmıştı. Bundan yüreklenen Singh, Gouri Kumari adlı müzisyen arkadaşından, kına çiçekleri için, "vena" adlı yedi telli bir müzik aleti ile bir raga çalmasını istedi. Kumari, her sabah aynı saatte, 25 dakika süreyle vena çaldı. Kına çiçekleri beşinci hafta sonunda, kontrol grubundakilere oranla ortalama % 72 daha çok yaprak verdiler ve boyları da % 20 daha uzundu.

Bu başarılarından sonra Singh, uygun bir biçimde kullanılan ses dalgalarının tarlalardaki tarım ürünle-

rinin verimini artırıp artırmayacağını araştırmaya koyuldu. 1960 yılından 1963'e kadar bir gramofon ve hoparlör yardımıyla, tarlalarda erken, orta ve geç aşamalarda altı değişik çeltik türüne raga dinletti.

Sonuçta, buralardan alınan ürün, bölge ortalamasından %25- 60 daha fazla oldu. Ayrıca, fıstık ve tütün bitkilerini de müzikle uyarıp %50'den fazla verim sağlamayı başardı. Yürütülen bütün bu deneylerin sonucunda Dr. T.C. Singh, 1963 yılında, Bihar Tarım Koleji dergisinde yayımlanan "Müzik ve Dansın Bitkiler Üzerindeki Etkisi" adlı yazısında şöyle bir yorumda bulunuyordu:

"Armoni halindeki ses dalgaları bitkilerin gelişimini, çiçek açmasını, meyva vermesini ve tohum verimini etkiledikleri, hiç bir kuşkuyla yer bırakmaksızın kanıtlanmıştır."

AB.D. de İllinois eyaletinde bir kasabada, botanikçi araştırmacı George Smith, Singh'in deneylerini okuyup çok etkilendi ve kendisi de bu konularda araştırma yapmaya karar verdi. Aynı sıcaklık ve nem düzeyinde tutulan birbirinin

eşi iki seraya, mısır ve soya fasulyesi ekti. Seralardan birine bir pikap yerleştirip, günde 24 saat Gershwin'in Mavi Rapsodi (Rhapsody in Blue) şarkısını çaldı. Müzik çalınan seradaki tohumlar, sessiz seradakilere göre daha erken filizlendiler. Büyüdükçe de yine kontrol

grubuna göre daha güçlü, daha yeşil oldular ve gövdeleri de daha kalındı.

1968 yılında A.B.D. Denver'den bayan Dorothy Rettalack, filodendron, mısır, turp, sardunya ve Afrika menekşelerinden oluşan bir grup bitkiye, piyanoda Si ve Re notalarına saniyede bir kez vurularak hazırlanan bir bant çalan bir düzenek kurdu. Bu dayanılmaz tekdüze sesler beş dakika sürüyor, beş dakika susuyor, sonra yine aynı salınımlarla yineleniyordu. Müzik hergün 12 saat boyunca aralıksız sürüyordu. İkinci haftanın sonunda sardunyanın yaprakları sararmaya başladı. Üçüncü hafanın sonunda ise, bitkilerin hepsi ölmüş, ama şaşırtıcı bir şekilde Afrika Menekşeleri sağ kalmıştı. Ölen diğer bitkiler, ses kaynağından uzağa

Dorothy Rettalack

kaçarcasına yere yığılmışlardı. Afrika menekşeleri ise müzikten etkilenmemiş görünüyordu. Dingin bir ortamda yetiştirilen kontrol grubu bitkiler ise sorunsuzca büyümelerini sürdürüyordu. Bu çalışmanın sonuçları, bilim

çevrelerince büyük tartışmalara neden oldu.

Bayan Rettalack'ın izinden giden iki öğrencisi, kabaklar üzerinde sekiz haftalık bir deney yaptılar. Odacıklardan birinde, gürültülü rock türü müzik, ötekinde ise klasik müzik çalan birer radyo yerleştirilmişti. Klasik müzik dinleyen kabaklar radyoya, yani müziğin kaynağına sanki ulaşmaya çalışıyorlardı. Hatta kabaklardan biri, büyük bir sevgiyle radyoyu sarıp sarmalamıştı. Rock yayını dinleyen kabaklar ise, radyodan kaçmaya çalışır gibi aksi yöne eğilmişlerdi.

Öğrencilerinin başarısından cesaret alan bayan Rettalack, 1969 yılı baharında balkabağı, mısır, petunya, kadife çiçekleriyle aynı deneyi yineledi. Alınan sonuç aynıydı. Rock müziği dinleyen grup can çekişirken, klasik müzik dinleyen grup, sanki müziğin tadını çıkarıyor ve açıp duruyorlardı. Daha ilginç, rock müziği ile uyarılan

Klasik müzik dinleyen kabaklar radyoya, yani müziğin kaynağına sanki ulaşmaya çalışıyorlardı.

bitkilerin, klasik müzik dinleyenlerden çok daha fazla su tükettiklerini saptamıştı bayan Rettalack...

Daha sonraki deneylerde Dr. Rettalack, bitkilerini, asit rock denilen daha gürültülü bir müzik türünü dinlemek zorunda bıraktı. Bütün bitkiler, vurmali çalgıların egemen olduğu bu kakafoniden uzağa doğru kaçıyorlardı. Saksılar 180 derece çevirilince, bitkiler yine kararlı bir şekilde yön değiştirip aksi tarafa kaçıyorlardı. Dr. Rettalack'ın çalışmalarını önceleri acımasızca eleştirenlerin büyük çoğunluğu, alınan sonuç karşısında, bitkilerin rock müziğine kesin tepki gösterdiğini kabullendiler.

Dr. Rettalack bir başka çalışmasında, bir odadaki bitkilere, "La Paloma" şarkısının vurmali sazlarla çalınan şeklini, diğer odadakilere de aynı şarkının yaylı sazlarla çalınanını dinletti. Birinci odadaki bitkiler, dikeyden 10 derece kadar müzik kaynağından kaçarken, ikinci odadakiler, müzik kaynağına 15 derece uzanmışlardı.

Dr. Rettalack, bu kez de Batı ve Doğu çalgılarıyla bir deney yaptı.

Alınan sonuçlar çok ilginçti. Şöyleki:

Bach'ın org prelüdlarini dinleyen bitkiler kaynağa doğru 35 derecelik beklenmedik bir eğim göstermişlerdi. Demek ki bitkiler Bach müziğini çok sevmişti.

Ama daha ilginç olan şu ki sitar çalgısıyla Ravi Shankar adlı müzisyen tarafından çalınan ezgilere bitkilerin gösterdiği ilgi, diğerlerinin de ötesindeydi. Klasik Hint müziğinin kaynağına ulaşabilmek için bitkiler neredeyse yere yatacaklardı. En yakındaki bitki bir aşama daha ileri gidip hoparlörü kucaklamıştı.

Aynı deneyde, başka bir gruba dinlettiği Amerikan folk müziği (country western) ezgileri ise hemen hemen hiçbir tepki uyandırmadı.

A.B.D.'den Dr. Wesley Thomas ve yardımcısı Dr. Olga Pierrakos'un birlikte yaptığı şu çalışma da, yine bitki duyarlılığı yönünden ilginç:

"Bir krizantem çiçeğinin 1 metre uzağında bir insanın bağırmasının, çiçeğin enerji alanının önemli derecede büzülmesine yol açtığını saptadık. Ayrıca, gök mavisi rengini yitiriyordu alan. Titreşimleri de üçte birine iniyordu. Bir başka çalışmamızda da, acı nedeniyle bağırın hastaların başucunda günde birkaç saat tuttuğumuz bitkilerin önce dip yapraklarının düşmeye başladığını ve üç gün içinde de öldüğünü gördük. Birkaç kez denediğimiz bu çalışma her seferinde aynı sonucu verdi." •

yuclaksoy@butundunya.com.tr

Gelecek ay: **Bitkiler Savunmasız Değildir**

"İki Piyano" İkilişi: Duo Blanc & Noir

"Duo Piano" (iki piyano) alanında Türkiye'de ilk yüksek lisans çalışması yapan iki sınıf arkadaşı, üniversite sıralarında oluşturdukları birlikteliklerini şimdi, yurtdışındaki önemli yarışma ve festivallerde, ülkemizi temsil ettikleri müzik etkinliklerinde de sürdürüyorlar.

Yazan: GÜNEŞ BARIŞ

Fotoğraflar: KEREM SALTUK

Selin Şekeranber ve Yudum Çetiner, önce üniversitedeki, sonra sanat yaşamlarındaki birlikteliklerinin oluşum öykülerini de birlikte anlatıyorlar:

"Aslında biz hiç ayrılmadık" diyorlar...

1997’de Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları piyano bölümüne Namık Sultunov’un öğrencileri olarak girdik. Daha sonra lisans ve yüksek lisans eğitimlerimizi yurtdışında yaptık ve 2008 yılında Duo Blanc & Noir (Beyaz ve Siyah İkili) adıyla ikili konserlerimize başladık.

2012 yılında Stuttgart Devlet Konservatuarı’nın “İki piyano yüksek lisans bölümü”nde dünyaca ünlü Stenzl kardeşlerin sınıfında çalışmalarını sürdürdükleri sırada İtalya’da Grand Prize World Music Yarışması’nda jüri özel ödülü kazanan sanatçı arkadaşlar, bu başarılarının ardından çeşitli Avrupa kentlerinde uluslararası festivallere katılarak konserler vermeye başlamışlar.

“Üç kez Uluslararası Lozan Müzik Festivali’ne davet edildik. Geçtiğimiz yıllarda Fransa Belfort Festivali’nde ve Almanya Stuttgart’ta müzik festivallerine katılarak Türkiye’yi gururla temsil ettik. Bu başarılarımız, bize Avrupa’nın birçok

kentinde konserler verme kapısını açtı.”

Müzik alanındaki “ikili yolculuk”larına Üniversite yıllarında başlayan Selin Şekeranber ve Yudum Çetiner, geleneksel Türk müziğini, klasik batı müziğiyle harmanlayan renkli ve özgün bir müzik anlayışıyla zenginleştirdikleri repertuarlarıyla, 2008’den bu yana ülkemizde de çeşitli kentlerde konserler veriyorlar. “İki piyano” repertuarına ve performansına yeni bir soluk katan genç sanatçılar, piyano ikilisi olarak kendilerini diğer meslektaşlarından ayıran özelliklerini şöyle açıklıyorlar:

“Dünyada piyano ikilileri genelde ya kardeşlerden ya da ikizlerden oluş-

maktadır. Bizim ikiz hatta kardeş bile olmama özelliğimiz, bize ayrı bir özellik sağlıyor ve bu yapımız da, insanların dikkatini çekiyor, merakını kurcalıyor.”

2010'daki İsviçre Uluslararası Lozan Müzik Festivali'ndeki başarıları nedeniyle bu festivale üç kez daha davet edilen ve Ankara, İzmir, İstanbul, Afyon ve Eskişehir'de solo ve orkestra eşlikli konserler veren genç piyanistler, bir süre önce "The Essence Of Piano Duo" adıyla yayınladıkları ilk albümlerinin yaygın bir biçimde beğenilmesinden heyecanla söz ediyorlar:

"Uzun zamandır planlanan ve üzerinde çok emek harcadığımız bir çalışmanın bu kadar olumlu eleştiriler alması bizi çok mutlu etti" diyorlar CD'lerinin özelliğini şöyle özetliyorlar: "CD' mizi diğerlerinden ayıran en büyük özellik, klasik Batı müziği ile bizim kültürümüze ait melodilerin aynı albümde toplanması oldu. Dinleyiciler, Mozart'tan Fazıl Say'a kadar

THE ESSENCE of PIANO DUO Duo Blanc & Noir

SELİN ŞEKERANBER | YUDUM ÇETİNER [piyano / piano]

"İki piyano ikilisi"nin CD kapağı

farklı stilleri dinleme şansını yakalamaktalar. Ayrıca Fazıl Say'ın Kara Toprak eserini ilk defa iki piyanoya uyarlayarak (bizim tarafımızdan uyarlandı) çalma ve kayıt etme şansını yakalamış olmamız da bizi çok mutlu etti. İki piyano repertuarının tanınan eserlerinin yanısıra bizim hep severek dinlediğimiz Türk bestecilerin eserlerini de CD'ye katarak farklı bir sentez yapmaya çalıştık. CD' mizde müzikseverlere, çocukluğumuzdan beri kulağımızda olan melodileri iki

Selin Şekeranber ve
Yudum Çetiner
bir konserte

piyano ile dinleme fırsatı sunduğumuzu düşünüyoruz.”

İtalya’da düzenlenen “İbla Grand Prize World Music Competition” yarışmasına katılan tek Türk piyanistler olarak 200 yarışmacının arasında sıyrılarak “Jüri Özel Ödülü” almaya hak kazanan ve göğsümüzü kabartan ikili, bu başarılarının ardından birçok yerden davet aldılar ve Stuttgart Typisch Türkisch Festivali, Hoch Am Trum Müzik Festivali ile Uluslararası Fransa Belfort Müzik Festivali’ne katılarak müzikseverlerle buluştular. Şekeranber ve Çetiner, sanatçı dostları Kerem Saltuk’un da desteği ile çektikleri video çalışmalarını da internet ortamında kendilerini takip edenlerle paylaşarak, çalışmalarını çeşitlendiriyor ve daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlıyorlar. Genç piyanistler, bu yoğun çalışma tempoları içinde, her daim ülkemizdeki konserlere öncelik verdiklerini de ifade ediyorlar:

“Türkiye’deki konserlerimiz her zaman önceliğimiz olduğu için yurtdışındaki konserlerimizle bir çakışma olmamasına özen gösteriyoruz. Türkiye’de her geçen gün artan konser ve festival olanakları bizi çok mutlu ediyor. Elimizden geldiği kadar katı-

lım sağlamaya çalışıyoruz. Bu maalesef her zaman kolay olmuyor. Umarız gelecek günlerde gençlere daha çok imkân ve destek sağlarlar.

Artık yurtiçi ve yurtdışında okumuş, uluslararası kariyere sahip, çeşitli başarılar elde etmiş bir sürü başarılı, genç müzisyen arkadaşlarımız var. Bu değerli müzisyenlerin de kendilerini tanıtmaları, seyirci ile buluşmaları için daha çok olanak sağlanması gerektiğini düşünüyoruz. Bahar ve yaz aylarında konserler, festivaller daha sıklaşıyor. Konser tarihlerine göre bir araya gelerek prova yapıyoruz.”

*S*elin Şekeranber ve Yudum Çetiner, 18 Mayıs’ta Türkiye Filarmoni Derneği’nin düzen-

lediği konserler serisi kapsamında Ankara’da piyanoları başında olacaklar, oradan Afyon, Eskişehir ve Gaziantep’te birer konser verecekler. “Yaz festivalleri ve konserleri” nedeniyle yaz aylarını Almanya ve İsviçre’de geçireceklerini söyleyen genç sanatçılar, “çocukluk günlerinden buyana yaşamlarının birer parçası olarak gördükleri” müziğin, şimdi bambaşka bir özelliğini daha keşsettiklerini söylüyorlar: “Özellikle yurtdışında katıldığımız yarışmalarda ve verdiğimiz konserlerde keşfettik müziğin bu özelliğini” diyorlar ve bu keşiflerini şöyle açıklıyorlar: “Yurtdışındaki her konserimizde, kendimizi ulusumuzun bir temsilcisi olarak duyumsuyoruz ve... Bu duygumuzla birleşince müzik sevgimiz, daha yoğunlaşıyor, daha derinlikli bir anlam kazanıyor...” •

Kitap Okumayı Çok Seviyorum

Ben okulda sabahçım. Sabahçı olmayı çok seviyorum. Gece erken uyunacak, sabah erken kalkılacak. Kahvaltı çabucak yapılacak. Ondan sonra servis arabası beklenecek.

Eh insanın canı biraz daha uyumak istiyor. Arabaya biner binmez, oh, başını arkaya daya, gözlerini kapa. Minicik bir uyku uyu. İşte o minicik uykunun tadı çok hoş. Düş görmüyorsun ama uykunun içinde yitip gidiyorsun. Olsun, ben sabahçı olmayı çok seviyorum. Neden mi? Öğleden sonrası benim... Ödevlerimi

yaptıktan sonra açıyorum bilgisayarımı ühüüü artık ne bulursam, ne oynarsam.

Annem bana çok kızıyor, “Bak Mert sana çok yakında yasak koyacağım!” diyor. Annemin yasağı şöyle olacakmış, bana bilgisayarla oynamayı kısıtlayacakmış.

“Babanla bu konuyu konuşacağız.

O zaman ancak bir saat bilgisayarın başında kalacaksın...”

“Peki, ondan sonra?”

Ondan sonra kitap okuyacağımı. Uf uf uf!.. Okuyamıyorum işte, okuduğumu anlayamıyorum işte... Evimizde babam da çok kitap okur, annem de... Annem mutfakta işini bitirdi miydi, hemen kitabını açar. Ya ben? Bilgisayarımın başına koşarım...

Ay benim canım bilgisayarım, ay tuşlarını sevdiğim, ay açılışını sevdiğim!.. Ah bir de annemin gözü bende olmasa? Gözü kitabında ama akli bende. “Bakalım bu çocuk bilgisayarın başından ne zaman kalkacak?”

Canım hiç kalkmak istemiyor ki... Ya futbol maçlarına ne demeli? Üüüü, takımımızın maçı. Takımımızın maçı

ya. Babam da aynı takımı tutuyor. Annem hiçbir takımı tutmaz, onun için biz babamla bir maçı izlerken annem yine kitabını okur. Ne yapayım, seviyorum işte futbol maçlarını izlemeyi. Kitap okumayı sevmiyorum...

Yani annem kızmasa, başkaları bana ters ters bakmasa ve de gülme, balkona çıkıp bağıracağım: “Ben kitap okumayı sevmiyorum. Ben kitap okumayı sevmiyorum!”

Okuduğum öykünün konusunu bile bilmiyorum... Okuyorum, okuyorum, sonra aklımda hiçbir şey yok... Bugün de kaç kez, annem bilgisayarın başından kalkmamı söyledi. Kalktım... Odama gittim. Televizyonu açtım. Bu saatte maçların yinelenmesi var. Ama bu güzel yinelenmeler birşey yemeden izlenmez ki. İzlenir de tadı olmaz. Haydi mutfağa koş, bir dilim ekmeği al, üzerine krem peyniri sür, bir de içecek... Oh artık top havada uçsun. Kaleci havada topu kapsın. Sen de bir güzel peynir ekmeğini ye, bir yandan da içeceğini lıkr lıkr iç... Ah, ah, maçları izlerken cips yemek daha güzel oluyor ya, onu da yasakladı bana annemle babam. Ama ben biliyorum.

“Sen maç yinelenmelerini mi izliyorsun Mert?”

Dedim ya, bilirim diye. Annem başıma dikildi. Elinde dün akşam okuduğu kitap.

“Al bakalım Mert, televizyonu kapat, bu kitabı okumaya başla!..”

“Cık” kaldırı omuzunu Mert, cık de...

“Hayır kitap okuyacaksın...”

“İstemiyorum. Çünkü anlamıyorum...”

“Oğlum o nasıl söz? Bu kitabı öğretmenin sana önerdi, bu kitabın okunacağını söyledi. Ya yarın sorarsa öğretmenin?”

“Uf uf!..”

“Niçin oflayıp pufluyorsun oğlum? Öğretmenimiz sizin kitap okumanızı istiyor, daha doğrusu kitap okuma alışkanlığı kazanmanızı istiyor.”

“Ben bu alışkanlığı kazanamıyorum anneciğim...”

“Bilgisayarla oynama, maç izleme alışkanlığını çok iyi öğrenmişsin ama...”

“Çok hoşuma gidiyor...”

◆

**“Niçin oflayıp
pufluyorsun oğlum?
Öğretmenimiz sizin
kitap okumanızı istiyor,
daha doğrusu kitap
okuma alışkanlığı
kazanmanızı istiyor.”**

“Kitap okumak da çok hoşuna gidecek...”

Ah ah, annem bunları söylerken gol oldu bile. Ama ben rahat rahat golü göremedim ki... Akşam babam geldi.

“Ah Mert ah, yine kitap okumamışsın oğlum” dedi.

Başımı öne eğdim. Babam:

“Yemekten sonra, annen, ben ve

sen, bir toplantı yapacağız...”

Güldüm. “Kitap okuma toplantısı. O toplantıda sana kitap nasıl okunur, annenle sabırla anlatacağım. Senin gözlerin satırlarda gezerken, sen okuduğun kitabın konusunu, nasıl anlatıldığını hiç mi hiç aklında tutmuyorsun. Hep aklında başka şeyler. Ama gözüün satırlarda. Düşlerin, aklından geçenler hep başka şeyler.”

Öyle mi acaba? Hayır, hayır, babam değil, bu soruyu kendime sordum. Babam öykü kitabını uzatıyordu. Elinden aldım.

“Haydi Mert, okumaya başla.”
Diyor. Başlayayım bakalım... Annem:

“Hayır, odanda değil, burada, salonda okuyacaksın...”

Divana uzandım. Başımın altındaki yastığın altına bir yastık daha koydum. Annem sevindi, “Oh oh,

oğlum okuma konumuna girdi...” dedi. Girdim mi acaba? Okumaya başladım... Başladım da, gözüm satırlarda aklım mutfakta. Acaba annem akşama hangi yemeği yaptı? O çok sevdiğim köfteden mi acaba? Uf köftenin yanına bir de içecek... Bir köfte, bir salata, bir içecek... Bir koku aldım ama bu koku et köftesi kokusuna benzemiyor. Ne acaba? Aaaa anladım, çok çok seviyorum patates köftesini. Acaba kaç tane yerim akşam yemeğimde? Yanında ne güzel ketçap da var. Ban ketçaba, yut patates köftesini...

Ay ay, kaç sayfa okumuşum, acaba öykünün yarısına mı geldim? Pekiyi ilk yarısı neydi öykünün?.. Uf uf!.. Oku oku sen oku!.. Bu akşam maç var mı acaba? Keşke babama sorsaydım, gazeteye baksaydım...

Neyselense, maç varsa, babam mutlaka o kanalı açar. Ben de elmamı aldım mıydı, dosdoğru televizyonun karşısına... Hart elma, tak gol... Hıh sanki Sevgi benden daha iyi biliyormuş gibi... Sevgi mi kim? Sırada birlikte oturduğum arkadaşım canım. Aynı sınıftayız. Dördüncü sınıfta arkadaşım oldu. Öğretmenimiz her yıl sıra arkadaşlarımızı değiştirir. Yarın bu konuyu ben onunla bir güzel tartışırım. Anlaşmıyoruz. O denli çok konu var ki aramızda tartıştığımız... Aaa öykü bitmiş... Babam benim odamdan sesleniyor,

“Mert, gel toplantı başlıyor...”
Okuduğum öykü... İh I İh, ne başı aklımda, ne sonu, ne konusu? Ya

babam annem bu öyküyü bana sorarlarsa? Yooo sormadılar. Çok üzülüklerini söylediler. Annem benden söz istedi: “Bak Mert bundan sonra kitap okurken okuduğundan başka birşey düşünmeyeceksin. Öyküyü düşleyeceksin...”

Babam aldı sözü... “Bak yavrum, bak Mert, okuduğun şeyin düşünün kafanda canlandırırın bir den öykünün içine girerirsin... Bir rüzgar, dalgalanan saçlar, yaprakların hışırtısı, bir kelebeğin uçuşu, güneşin doğuşu, ayın güneşle yarışı... Bunların hepsi düş... Hiç televizyonda gördüğün şeyler sana düş kurduramaz ki. Okuduğun şeyin düşünün kurmaya başla, o kitabı elinden bırakamazsın...”

Toplantı çok kısa sürdü... Söz verdim anneme babama.

“Artık okuduğum şeyin içinde olacağım anneciğim, babacığım...” dedim.

“Hıh, bravo...” dedi ikisi birden.

Oldum. O günden sonra hep okuduklarımın içinde oldum... Kitap okumayı çok sevdim. Ben şimdi sınıfta en çok kitap okuyan çocuğum...•

muzafferizgu@butundunya.com.tr

İzlanda'dan Sıradışı Bir Başkan

Jon Gnarr

Buzlar ülkesi olarak tanımlanan yaklaşık 320 bin nüfusa sahip İzlanda, uzun yıllar mutlu insanların yaşadığı dünyanın en barışçıl ülkesi olarak bilindi.

Yazan: GİZAY TEMİZSOYLU

Ordusu olmayan, evlerin kapılarının kilitlenmediği, polislerin ateşli silah taşımadığı, suç oranının neredeyse sıfır olduğu bu “huzur ülkesi” 2008 yılında tüm dünyada yaşanan ekonomik kriz nedeniyle iflas etti. 5 bin kişinin İzlanda'yı terk ettiği kasvetli günlerin yaşandığı 2009 yılında ilginç bir seçim yaşandı.

Jon Gnarr adlı bir taksi şoförü bir şeyleri olumlu yönde değiştirebileceği inancıyla arkadaşlarıyla biraz da eğlenmek için En İyi Parti (Best Party) adıyla bir parti kurdu ve ülkenin başkenti

Reykjavik'ten adaylığını koydu. Best Party ülkedeki tüm insanlara hem ülkelerini hem de siyaseti sevdi

Pembe takım elbiseli, Reykjavík'in Belediye Başkanı Jon Gnarr

farklı, mizahi bir yaklaşım sundu. Alışılmış seçim vaatlerini tercih etmeyen Jon Garr; “Tüm havuzlara bedava havlu”, “Yeni bir Disneyland”, “Reykjavik Hayvanat Bahçesi'ne yavru bir kutup ayısı” gibi gülümseten vaatlerle halkın ilgisini çekti. Sonuçta %34,7 oy oranıyla rakiplerine fark atan Best Party başkanı Gnarr, ülkesinin başkenti Reykjavik'in belediye başkanı oldu.

Seçim sonrası halka sesleniş konuşmasında da farklı bir üslubu tercih eden Gnarr; “*Kimsenin Best Party'den korkmasına gerek yok;*

çünkü bizim adımız Best Party. Eğer en iyi olmasaydık adımız Worst Party (En Kötü Parti) olurdu. E yani şimdi biz de öyle bir partide çalışmazdık.” sözleriyle gülümseten ve samimi bir başlangıç yapmış. Jon Gnarr başkan seçildikten sonra, yaptığı faaliyetler de diğer siyasi liderlerden oldukça farklı.

Örneğin her sabah erken kalkıp yollardaki çöpleri bir çöp torbasına doldurup, bunun fotoğrafını çekerek sosyal paylaşım sitelerinde yayınlamış. Bu fotoğrafların altına da herkesin bunu yapması gerektiğini,

Gnarr, insanları her fırsatta neşelendirmeyi seviyor

Gnarr, hiçbir üniversiteden mezun değil. Onun kendini bulduğu, insanlara da kendini sevdirmediği alan komedyenlik. Çocukluğunda dikkat eksikliği, hiperaktivite ve ayrıca disleksi yani okuma ve öğrenme güçlüğü çeken Jon Gnarr'ın The Dripping Noses adında bir punk-rock müzik grubu varmış.

bunun güzel bir spor yöntemi olduğunu yazarak çevre temizliğine farklı bir bakış açısıyla yaklaşmış. İnterneti çok aktif şekilde kullanan belediye başkanı, internetle ilgili sorun yaşadığında da herkes gibi bu duruma tepki gösterip duygularını sosyal medyadan dile getirmiş. Gnarr eksiklerin üstünü kapatmak yerine bunu dile getiren bir siyasi lider olarak da farklılığını göstermiş. Savaş karşıtı, çevreci, hayvan haklarını savunan ve tüketim çılgınlığını eleştiren mesajlar veren eserleriyle ünlü ressam Banksy'nin büyük bir hayranı olan Gnarr, odasını, çalışma masasını, bilgisayarını hep Banksy çizimleriyle doldurmuş.

Jon GnarrParlamento seçimlerinde Jedi giysisi ile oy kullanırken

Kısacası yaptıkları, konuşmaları, siyasete ve hayata farklı yaklaşımıyla Jon Gnarr sadece İzlanda'da değil, pek çok ülkede isminden bahsedilen ilginç bir siyasi lider olmayı başardı.

Başkanlığının ilk günlerindeki bir televizyon röportajında şehir yönetimi adına hiçbir şey bilmediğini itiraf eden Gnarr yerel basın şimşeklerini üzerine çekse de sonraki günlerde önce bilenlere sonra vicdanına danışarak, "acı reçeteler" uygulayarak ve öğrenerek yoluna devam etti.

Günümüzde ekonomik krizin etkilerinin büyük oranda giderildiği ve kişi başı gelirin 52 bin doların üzerine çıktığı İzlanda, dünyanın en zengin 5. ülkesi olarak görülüyor.

Gnarr ünlü ressam Banksy'nin resminin bulunduğu odasında

Ülkenin durumu gibi Gnarr'ın belediye bütçesi de artık rahatlamış durumda.

Görev süresi geçtiğimiz yıl dolan "Artık sıradışı, yaşlı bir adam olarak yaşamak istediğini" söyleyen Jon Gnarr'ın başbakan olmasını isteyen İzlanda halkına ne yanıt vereceği henüz belli değil. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

43 Yıl Erkek Kılığına Girdi

Mısır'ın Luxor kentinde kızına bakabilmek için erkek kılığında işe giden 64 yaşındaki bir anne, Mısır hükümeti tarafından yılın annesi seçildi. Sisa Abu Daooh adlı kadın, 21 yaşında evlendikten kısa bir süre sonra eşini kaybetti. Erkeklerin dünyasında kadın olarak iş bulmanın ve çalışmanın neredeyse imkânsız olduğunu görünce erkek kılığına girmeye karar verdi. O tarihten itibaren

inşaatlarda, tarlalarda ve temizlik işlerinde çalıştı. Daooh, kızıyla evlenen kişinin felç olması üzerine, halen Luxor tren istasyonunda, yine erkek kılığında ayakkabı boyacılığı yapıyor.

2 Belgesel Çekiminde İtiraf

New York'ta 11 plazaya sahip olan Durst ailesinin varisi, kendi hayatıyla ilgili belgeselde işlediği cinayetleri farkında olmadan itiraf etti. 3 ayrı

cinayet nedeniyle, 71 yaşındaki Robert Durst yıllar önce ifadeye çağırılmış, ancak cinayetlerle ilişkisi ispatlanamamıştı. Belgesel çekimine ara verildiği sırada mikrofona açık olduğunu fark etmeyen Durst, kendi kendine mırıldanırken tüm cinayetleri işlediğini itiraf etti. Durst, New Orleans'da yakalanarak hâkim karşısına çıkarıldı. Cinayetle suçlanan Durst'ün idam cezasına çarptırılabilceği belirtiliyor.

3 Facebook'tan Kurallar Listesi

Sosyal medya devi geçen ay, bir öncesine kıyasla üç katı uzunluğunda kurallar listesi yayınladı. Bu kapsamda, terör örgütü propagandası

yapan, toplumsal figürlere saldıran, cinsel şiddet ve nefret söylemi içeren paylaşımlar siteden derhal silinecek. Toplumsal değerleri hesaba kattıklarını belirten Facebook yönetimi, içerik kaldırma konusunda farklı kültürler ve yasaları da göz önüne aldıklarını açıkladı. Hükümetlerden gelen içerik kaldırma talepleri

raporunu da yayınladı. Buna göre listenin birinci sırasında Hindistan, ikinci sırasında Türkiye var.

4 Çocuklar Hep Ekran Başında

İngiltere'de yapılan bir araştırma, ülkede 14 yaşındaki çocukların günde ortalama en az sekiz saatini farklı ekranlar başında geçirdiğini gösterdi.

Çocukların en çok bilgisayar ile internete, oyun konsollarındaki oyunlarda ve cep telefonlarında vakit geçirdiği belirlendi. İlginç bir bulgu da, 14 yaşındaki çocukların 20 yıl öncesindeki yaşlarından daha az televizyon izlemesi oldu. 1995'te aynı yaşlardaki çocuklar günde 3,3 saat televizyon izlerken, bugün aynı süre 2,4 saat. Yalnız kız çocuklar, oyun konsollarında erkekler kadar az vakit geçiriyor.

5 Roma'da Reklam Yasağı

Roma'nın Belediye Başkanı Ignazio Marino, "kadın bedenini obje olarak kullanan" reklam afişlerini yasakladı.

Belediye Başkanı, İtalya Kadınlar Birliği'nin düzenlediği bir ödül töreninde yaptığı konuşmada, "Bundan böyle İtalya'nın başkentinde, reklam afişlerinde kadın bedeni bir objeyle ya da ticaretle bağdaştırılarak sömürülmeyecek" dedi. Bu yasak, şiddet çağrışımı yapan, cinsel kimlik gibi bireysel hak ve özgürlükleri ihlal eden reklam afişleri için de geçerli olacak.

6 Az Kalorili Pilav

Bilim insanları pilavı daha az kalorili yapma yolunu buldu: Önce, pirinci Hindistan Cevizi yağıyla pişiriyorsunuz, sonra yarım gün buzdolabında bekletip yiyorsunuz. Sri Lankalı araştırmacılara göre pilavı bu yöntemle hazırlamak, pirincin taşıdığı kaloriyi %60 oranında azaltıyor.

Araştırmacılar, Amerikan Kimya Derneği'ne verdikleri bilgide, bu yöntemle pirinçteki nişastanın daha az sindirilebilir hale geldiğini ve vücudun normalde olduğundan daha az kalori aldığını anlattı.

7 150 Kez Radara Yakalandı

Avusturya'nın Villach kentinde hız meraklısı bir sürücünün, geçtiğimiz yıl 150 kez aynı yerdeki radara yakalandığı ortaya çıktı.

Avusturya Trafik Müdürlüğü'nün 2014 trafik raporuna göre, Villach kent polisi yabancı bir ülkeden olan sürücüyü yüksek para cezasının beklediğini bildirdi. Polis, sürücünün aracının plakasının bir AB ülkesine kayıtlı olması nedeniyle, kendisine cezanın ulaşamayacağı şeklinde düşündüğünü tahmin ediyor.

8 Çinliler İnşaat da Hızlı

Çin'in Hunan eyaletinin başkenti Çangşa'da bir inşaat şirketi 57 katlı

gökdeleni sadece 19 günde tamamladı. Çevre dostu bina, hava kirliliği dikkate alınarak inşa edildi. 800 daireli gökdelende ayrıca 4 bin kişiyi barındıracak ofisler de bulunuyor. Edinilen bilgiye göre, gökdelenin 220 katlı olarak inşa edilmesi planlanmıştı. Ancak bina havaalanına yakın olduğu için bundan vazgeçildi. Çinli inşaat şirketi daha önce de 30 katlı bir binayı 15 günde inşa etmişti.

9 Patates Sarhoş Ediyor

Nick Hess, bir gün eşiyle birlikte patates çipsi yerken, aşırı sarhoş biri gibi gülümsemeye başlamış; hatta nefesinden alkol kokusu bile gelmiş. Hatta geçen yıl alkollü araç kullandığı

gerekçesiyle tutuklanmış. Polis raporuna göre, yasal limitin 3 katı kadar alkollüydü. Halbuki Hess, 12 saat önce sadece bir bira içmişti. Geçen ay problemin adı kondu: Otomatik Mayalama Sendromu. Yani Hess'in vücudu, ağızdan alınan şekeri sindirim sisteminde alkole çeviriyor. Aslında tedavisi çok basit. Mantar önleyici ilaçlar ve düşük şekerli bir rejim ile hastalık tamamen önleniyor.

10 Canı Meşrubat İstemiş

Geçen ay ABD'nin Philadelphia kentinde 4 yaşındaki bir kız çocuğu, canı buzlu meşrubat isteyince gece 3'te tek başına dışarı çıktı. Anabelle

adlı minik kız, durağa kadar yürüdü ve otobüse bindi. Ancak otobüs şoförünün haber vermesiyle polis kızı alarak bir hastanede gözetim altına aldı. Olayın her anını otobüsün güvenlik kamerası tespit etti ve haber görüntülü olarak medyada yer aldı. Hastaneye götürülen Anabelle, kaybolduğunun farkında olmayan anne ve babasıyla buluşturuldu. •

sezinsan@butundunya.com.tr

Akademik Başkent Orkestrasında Bir Robot Piyanist

Yazan: ZEYNEP ÇOLAK
Fotoğraflar: MURAT EKİNCİ

32. Uluslararası Ankara Müzik Festivali'nde geçen ay konser veren bir "piyanist", izleyiciler tarafından "dinlenilmek" yerine, "seyredildi."

Çünkü konseri veren "piyanist" bir müzisyen değil, teknoloji ürünü bir robottu. Yapımcısının Teotronica adı verdiği bu robot piyanist, Türkiye'deki ilk konserini festivalde Akademik Başkent Orkestrası eşliğinde verirken, salonu dolduran müzikseverler onun, Şef Ertuğ Korkmaz yönetiminde

Şef Ertuğ Korkmaz, robot piyanist Teotronica ile konser sırasında sohbet ederken

Robot piyanist geniş bir “dinleyici” ve “seyirci” kitlesi önünde konser verdi

seslendirdiği Mozart’ın 23 numaralı La majör piyano konçertosunu dinlemekten çok, “robot piyanist”in bu yapıtı nasıl seslendirebildiğini seyrediyorlardı.

“Yaşamındaki” ilk konserini Berlin Filarmoni Orkestrası eşliğinde veren Teotronica, Türkiye’de ilk kez dinleyici ya da seyircilerinin karşısına çıktığında, yalnızca üzerindeki smokini ve sanatsal yeteneğiyle değil, konser sırasında şefle yaptığı kısa sohbetlerdeki şakalarıyla da büyük ilgi çekti. Orkestra Akademik Başkent ve “konuk sanatçı” robot piyanist Teotronica, konserden sonra dinleyici ve seyircilerinin kalkışlarına, sahneye

davet edilen fikir babası piyanist Roberto Prosseda’yla birlikte karşılık verdi. •

Konser sonrasında Şef Ertuğ Korkmaz ve piyanist Roberto Prosseda alkışlara karşılık veririrken

Hadi gel artık, gel!

Yazan: NESLİHAN YAŞAR

Dün aldım haberini kızım, iyymişsin. Mutlu ettin hepimizi... Dilerim hep öyle iyi kalasın. Orası en güvenli, en güvenilen yermiş duyduğumca...

Hep huzurla kal orada emi kızım... Bir ay oldu şimdi de senden haber geleli... Yarın tekrar görüşeceğiz kızım... Yarın da verirsin dilerim güzel haberlerini "sağlığım iyi, karnım tok, huzurum çok" dersin umarım...

Burada yaşam aynı yavrum... Bahar geldi dağa, taş... Koyunlar da tattı anneliği, kuzular yerinde durmuyor. "Kuşlar" desen cıvıl, cıvıl, yüreğim gibi... Babanla ben bildiğin gibiyiz işte... Ama bu bahar daha başkayız be kızım. Daha dolu, daha anlamlı sanki yaşam... Bu bahar başka çiçekler de açtı sanki içimizde. Çok mutluyuz be yavrum! Keşke şimdi sen de olsaydın yanımızda. Yine de varsın ya, yetiyor be güzel kızım...

Önce kıyamadım sana, gönderemedim seni oralara, güvenip de dünyaya. Ama şimdi başkayım yavrum... Varsın ya soluk alıyorsun ya, ben de varım. Canıma can katan yavrum. Bugün de aldım haberini. Gelecekmışsin yakında. Sağlığın pek yerindeymiş. Can atıyormuşsun yanımızda olmaya...

Ama önce biraz bekle yaşama nedenim... Seni incitmeyecek bir dünya, üşütmeyecek kollar, aç bırakmayacak eller, kırmayacak diller bulayım. Boş kovanları süpürüp insanların evlerinin önlerinden, sana güllerle dolu bahçeler sunayım. "Olduğun yerde kal" diyeceğim elimde olsa... Ama değişir belki yavrum herşey, değişir dünya... Belki senin güllüşündür tek eksik olan...

Hadi gel artık yavrum!

Dokuz aydan fazla oldu sen yola çıkalı... Artık gün sayıyoruz. Bugün ya da yarın geleceksin. Hadi gel, gel de değiştir artık herşeyi... Doğacak olan yalnızca sen değilsin.

Sen doğunca, biliyorum, insanlık da doğacak... •

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

*Bir
Evden
Kaçma
Öyküsü*

İstanbul'un Anadolu yakasındaki evlerin çoğunun bir bahçesi, hemen her bahçeninse bir çardağı ve su kuyusu olduğu günlerdi. Evlerin çoğu bahçeli ve tek katlı, ya da en fazla iki katlıydı o zamanlar. Şimdiki gibi apartmanlar yoktu.

*Onların yerlerinde
kendiliğinden yetişmiş
erik, incir, ayva
ağaçlarıyla dolu arsalar
ve bostanlar vardı.
Haziran geceleri ıslıl ıslıl
parıldayarak dolaşan ateş
böcekleriyle dolardı o
arsalar.*

Yedi yaşımdaydım. İlkbahar ve yaz günleri sabahtan akşama kadar kan ter içinde bahçelerde ve yemyeşil oyun arsalarında oynuyorduk. Yalnızca öğlen yemeklerinde ve bir de çok susadığımızda su içmek için eve girdik. O yaşlarda çevre bize rahatlıkla kaybolacağımız kadar büyük görünürdü. Korktuğumuz halde bazen merakımıza yenilip evden uzaklaşıp, yeni bir yerler keşfetme arzusuyla komşu arsalara, hatta daha

uzaktaki mahallelere kadar giderdik. Annem, bu huyumuzu bildiği için sürekli olarak başımıza kötü bir şeylerin geleceği korkusuyla yaşıyordu. Bu nedenle kardeşimle benim evden en fazla ne kadar uzaklaşabileceğimizi belirlemiştik. Bir sınırimız vardı. Evimizden iki kapı ötesine kadardı bu sınır. Oradan ötesi yasaktı. Bahçemiz çok güzel ve Boğaz manzaralı da olsa, bize konulan sınırın ötesine uzaklara, evvelce gitmediğimiz yerlere gitmek için dayanılmaz bir istek duyuyorduk.

Bir haziran günü kardeşimle her şeyi göze alıp evden kaçtık. Bizim için başka bir ülke sayılacak uzaklıktaki Nakkaş Tepe'ye çıktık. O yükseklikten baktığımızda Boğaziçi ince bir dere, vapurlarsa birer oyuncak gibi görünüyordular. Bir süre o manzaraya dalıp gittik. Aşağılardan rengarenk mavnalar, şilepler, beyaz renkleriyle bir kuğu gibi süzülen yolcu gemileri geçiyorlardı. Orada epeyce oyalandıktan sonra uzaklarda olanca heybetiyle dikilen Büyük Çamlıca tepesi dikkatimizi çekti. Uzaktaydı ama

*O yükseklikten baktığımızda
Boğaziçi ince bir dere, vapurlarsa
bির oyuncak gibi görünüyordular.*

oradaydı. O tepeden bakıldığına çevre kim bilir nasıl güzel görünecekti. Ne de olsa yola çıkmıştık bir kere. Elimizde hazır fırsat varken neden oraya gitmiyorduk ki? Karar verip yola düştük.

Nakkaş Tepe ile Çamlıca Tepesi arasında insan elinden çıkmış tek bir yapı olmayan ve bize uçsuz bucaksızmış gibi görünen kırlık bir arazi uzanıyordu. Her yer yemyeşildi. Papatya ve gelincik tarlaları o yeşilliği bir tablo güzelliğine çevirmişti. Kardeşimle yürümeye başladık. Yürüdük, yürüdük, yürüdük.. Uzaktan bakınca elimizi uzatsak tutacakmışız gibi görünen Çamlıca Tepesi bizden kaçıyor sanki. Bahçelerden, bostanlardan geçiyor, ama tepeye bir türlü yaklaşamıyorduk. Bir ara küçük bir çeşmeyle karşılaştık. Su içtik ve biraz dinlendik.

Epeyce yürüdükten sonra yolu hemen hemen yaralamıştık. Büyükçe bir böğürtlen kümesinin yanından geçerken o güne kadar ilk kez gördüğümüz bir hayvan çalılarının ardından çıkıp bir süre patikada yürüdü. Bir köpekten biraz daha küçüktü ve ince

uzun bir bedeni vardı. Birkaç ay önce kümesimizdeki tavukları bir sansar boğazlamıştı. O zaman merak edip ansiklopediye bakmış ve sansarın nasıl bir hayvan olduğunu görmüştük. Böğürtlenlerin arasından çıkan da bir sansardı. Belki de tavuklarımızı o katletmişti. Ya da bir akrabası. Sansar bizi hiç umursamadan bir süre patikada yürüdü. Sonra da kenardaki otların arasına girip gözden kayboldu.

iki saat sonra Çamlıca Tepe'sine vardığımızda ayakta duracak halimiz kalmamıştı. Orada epeyce dinlendik. Altımızda uzanan muhteşem İstanbul, Boğaziçi ve Marmara manzarasını hayranlıkla seyrettik. Adalar'ı ilk kez o zaman uzaktan da olsa gördük. Açlıktan ölüyorduk. Kocaman bir tablada simit satan bir amca vardı ama ne yazık ki yanımızda simit alacak paramız yoktu. Dönüşte yol kenarındaki böğürtlenleri yiyebileceğimiz aklımıza geldi.

Biraz daha dinledikten sonra zorlanarak da olsa dönüşe geçtik. Bu kez kâh dinlenip, kâh yürüyerek aynı yolda üç saat geçirdikten sonra sokağımıza vardık. Karanlık çıkmek üzerey-

di. Kapımızın önü polis kaynıyordu. Komşular toplanmıştı. Onların arasından yerde baygın yatan annemizi görünce ne diyeceğimizi şaşırдық. Bazı komşu teyzeler yerde yatan annemin bileklerini kolonya ile ovuşturuyorlardı. Bir ara telaşla koşuşturan abla-larımın ağladıklarını gördüm. Derken komşulardan biri bizi fark etti ve bir çığlık kopardı. Ardından bizi gören diğerleri de çığlık çığlığa bağır-maya başladılar. Sonra hepsi birden koşup bize sarıldılar. Aralarında boğulacak gibiydik. Biri bırakıyor hemen ardından bir diğeri sarılıp bizi öpücüklerle boğuyordu.

Meğerse saatlerdir ortalıktan yok olduğumuzu gören annem, evlatlarım kayboldu diye karakolu ayağa kaldırmış. Mahallemizde kuyulu bahçeler olduğu ve yakın geçmişte o kuyular-

Sağ salim dönüşümüz sokağımızda bir sevinç rüzgarının esmesine neden olmuştu.

dan birine bir çocuk düşüp öldüğü için konu komşu herkes paniklemiş. Bizim de o kuyulardan birine düştüğümüzü sanmışlar. Sağ salim dönüşümüz sokağımızda bir sevinç rüzgarının esmesine neden olmuştu. Bütün komşular bize sarılıp şapur şapur öpüyorlardı. Ne yazık ki çok kısa sürdü o sevinç rüzgarı. Bir süre sonra toparlanan komşularımız neden ortalıktan kayboldunuz diye kardeşimle bana sıra dayayı atmaya başladılar. Bir

tanesi bile sırasını es geçmedi. Bir görev bilinciyle dövdüler bizi. Biri hırsını alana kadar dövüyor, o bitirdiğinde bir diğeri sırayı devralıp bizi dövmeye başlıyordu. En sıkı dayayı atansa; oğlu yıllar önce Amerika'ya göç etmiş olan Madam Fotini'ydi. Bir yandan vuruyor, bir yandan da bağırıyordu:

"Ananıza nasıl yaparsınız bunu? Kadıncağıza inme inecekti sizin yüzünüzden."

Annem yarı baygın durumda olduğu için onun yerine bizi dövme

*Karanlık çökmek üzereydi.
Kapımızın önü polis kaynıyordu.
Komşular toplanmıştı.*

Kardeşimle uzun yaz günlerini sıkılmadan geçirmek için çardağımızın altında oturup annemin getirdiği bir çuval kitabı sırasıyla okumaya başladık.

görevini ablalarım seve seve yerine getirdiler. Zaten doğduğumuzda bizi çok kıskanmışlar. Fırsat bu fırsattır deyip giriştiler. Alacakları olsun. Bütün bunların sonunda o yaz boyunca bahçemizden çıkmamız yasaklandı. Kardeşimle uzun yaz günlerini sıkılmadan geçirmek için çardağımızın altında oturup annemin getirdiği bir çuval kitabı sırasıyla okumaya başladık. O kitaplardan birini hiç unutamadım.

Paris'te, Seine nehrine bakan bir çatı katında yaşayan iki erkek kardeşin öyküsüydü. Kardeşlerden biri sakattı. Çalışmıyordu. Diğer kardeş öğretmendi. Onun maaşıyla geçiniyorlardı. Öğretmen, ay başlarında bir şarküteriden meze, şarap ve yiyecek alıp eve geliyor, iki kardeş cam kenarına oturup nehirden geçen mavnaları seyrederek keyif yapıyorlardı. Sonra bir kış günü sakat kardeş ölüyordu. Çok ağlamıştım. Ne yazık ki o kitabın ismini anımsamıyorum.

O zamanlar okuduğum kitapların kahramanlarını çevremdekilerle özdeşleştirir, onların yüzleri yerine yakınarımdan birinin yüzünü koyardım zihnimde. O sakat kardeşin yüzü yerine de kardeşimin yüzünü yerleştirmiştim. O yüzden öldüğünde çok ağladım. Aradan yıllar geçti. O haziran günü, anneme fazla iş düşmesin diye sağlam bir görev bilinciyle bize sıra dayacağı atan komşularımızın çoğu bu dünyadan göç ettiler. Şimdi hepsi, muhitimizin Müslüman, Ortodoks ve Musevi mezarlıklarında, servilerin altında yatıyorlar.

İlk kaybettiğimiz, Madam Fotini'yd. Oğlunu bir daha göremeden öldü kadıncağız. Son nefesine kadar onun ismini sayıkladı ve ne yazık ki göremeden gitti. Günü geldiğinde biz de bu dünyadan göçüp, yanlarına gideceğiz. Onlarla yeniden buluşup, komşuluğa devam edeceğiz. Hep birlikte, tıpkı eski, güzel günlerimizde olduğu gibi...

mehmetunver@butundunya.com.tr

LEV TROÇKİ Devrimin ilk yıllarında, Kızıl Ordu'nun kurucularından ve komutanlarındandır.

Yahudi asıllıdır ve 8 Kasım 1879'da Ukrayna'da doğar. Lenin'in en güçlü olduğu yıllarda Dışişleri ve Savunmadan sorumlu halk komiseri olur. 1924

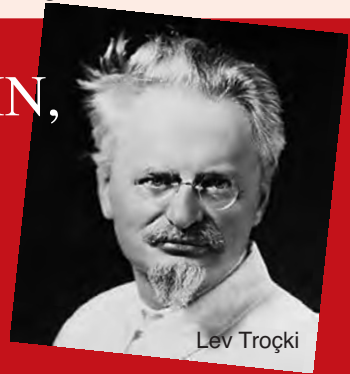
sağlanan Troçki'nin kitaplarını yayımlamasına da izin verilir. Rus Devrim Tarihi kitabını burada yazar.1928 yılında 26 yaşındaki kızı Nina'yı kaybeder. 1933 yılında diğer kızı Zina, Hitler Almanya'sında intihara zorlanır. Bir süre sonra da oğlu Sedov öldürülür. Büyükada'ya almıştır.

“Dörtbuçuk sene oldu.

Ayaklarımın Büyükada'ya iyice kök saldığına dair garip bir his var içimde”dediği adadan 17 Haziran

ONU ÖLDÜRMEYİN, BU ADAMIN ANLATAÇAK BİR HİKAYESİ VAR!

Yazan: TURGAY GÜRBÜZ

Lev Troçki

yılında Lenin'in ölümü ile Stalin'le iktidar mücadelesine girer. Sonunda kaybeder ve 1927 yılında Kazakistan'a sürülür.

Pek çok ülkeye başvurur, ama sadece Türkiye “evet” der. Kurtuluş Savaşı sırasında Türkiye'ye yardımlarını bildiği için, o günün koşullarında cesaret ve vefa örneği gösteren Atatürk tarafından kabul edilir. İsteddiği kadar kalabileceği, korunacağını ve istediği zaman da ayrılabilceği söylenir. Önce Beyoğlu'nda Rus Konsolosluğu binasında, sonra sırasıyla Tokatlıyan Oteli, Şişli Bomonti'de bir evde ve nihayet uzun süre Büyüka'da bir yalıda kalır. Güvenliği

1933 yılında ayrılır. **Biz yeryüzünde cenneti kuracağız** gibi güzel sözleri ile de tanınan Troçki, 2 yıl Fransa'da, 2 yıl Norveç'te kalabilir. Vize işlemlerinin bitiminde sınırdışı edilir. 9 Ocak 1937'de Meksika'ya sığınır. 1940 yılında Stalin yanlısı bir İspanyol ajan, gazeteci kılığında eve girer. Odada yalnız kaldıklarında ağır bir cisimle Troçki'nin başına vurur. Saldırganla boğuşurken odaya giren korumaları, saldırganı tarihe geçen şu sözlerle durdurmaya çalışırlar; **“Onu öldürmeyin, bu adamın anlatacak bir hikayesi var.”**

(İki kıyı bir deniz. Perihan Şermin, Orhun Yücel. Deniz Kültür Yayımları. 2013)

Toroslarda
bir kartal
yuvası

T BÜYÜK İSKENDER'E TESLİM OLMAYANLARIN KENTİ TERMESSOS

Yazan: NEVİN DEDEOĞLU

“Kafasına koyduğu” her yeri ayaklarının altına almasıyla ünü Büyük İskender’e, kapısından içeri adım attırmayan Antalya’nın 1050 metre yükseklikteki “kartal yuvası” konumlu Termessos kenti, bu tarihsel direnişinden 2350 yıl sonra şimdi, sonuna değin açtığı kollarıyla tüm turistlere “Hoşgeldiniz”

Termessos’un en etkileyici yapılarından biri olan tiyatro, dağın doruklarından sunduğu muhteşem manzarası ile de görüleni adeta büyülüyor.

diyor. Dünyanın en iyi korunmuş antik kenti kimliğiyle Toroslar’daki Solymos Dağı’nın zirvesinde turist konuklarını bekleyen Termessos, dokunulmamış tarihsel kalıntılarıyla yüzyıllardır, yalnızca milat öncesi bir “taş işçiliği uygarlığı”nın değil, başarılı bir “halk direnişinin onuru”nu da simgeliyor. “Güneşin doğduğu yere değin” gitmeyi kafasına koyan Büyük İskender’i kentlerine sokmamakla tarihsel bir öneme ve üne kavuşan ve bu efsanevi direnişleriyle Homeros’un İlyada’sında da övgüyle yer alan Termessosların “yabancı eli değdirilmemiş” kenti, antik dönemlerdeki gizemli dokusunun izlerini, bugünkü kalıntılarında koruyor.

Termessos'ta henüz arkeolojik bir kazı yapılmadı.

Altın çağını Roma İmparatorluğu döneminde yaşayan Termessos konusunda, eldeki bilgiler burada bitiyor. Kentin daha sonraki dönemlerine ilişkin herhangi bir bilgi bulunmazken, Termessos'un huzur veren görünümünü, neredeyse tümüyle gizemli ve keşfedilmeyi bekleyen tarihsel geçmişiyle de birleşince, diğer antik kentlerden daha farklı ve etkileyici bir havaya bürünmesini sağlıyor.

ve sarnıçlarıyla konuklarını etkileyen Termessos'un kent duvarlarında, zarlarla kehanet içeren oldukça ilginç yazıtlar da yer alıyor. Bugüne değin hiçbir arkeolojik kazının yapılmadığı bu antik kent, agora, gymnasium, tiyatro, parados, sahne binası, altı ayrı tapınak, dükkanların sıralandığı geniş caddesi, kaya mezarları ve heroon (doğal kaya kütesine oyulmuş kahramanlık anıtı) gibi pek çok yapının

Antalya'nın 30 kilometre kuzeybatısında yer alan, Güllük Dağı (Solymos Dağı)'nın zirvesindeki Termessos Antik Kenti, doğal ve tarihi zenginliklerinden ötürü, 1970 yılında Milli Park kapsamına alındı. Kral Caddesi, Yenice Geçidi, Helenistik dönem istihkâm duvarları

Termessos'un kent duvarlarında, zarlarla kehanet içeren oldukça ilginç yazıtlar da yer alıyor.

bulunduğu bu antik kent, Hellenistik çağ ve Roma döneminden izler taşıyan başka kalıntılarıyla da yalnızca turistleri değil, gizemlerini günışığına çıkaracak arkeologları da bekliyor.

Termessos'un en görkemli yapılarını zirvesinde taşıyan Güllük Dağı (Solymos Dağı), iki bin

yılı aşkın tarihsel dokusu, zenginliği ve gizemi yanısıra, bitki örtüsü ve nadir görülen pek çok hayvanı barındırmasıyla da ayrıca çok değerli bir kültürel-doğal mirasımızı da oluşturuyor ve... Bir konuk odası özeniyle düzenlenen ve korunan Termessos Milli Parkı kimliğiyle, her yıl binlerce ziyaretçiye evsahipliği yapıyor. •

Pers İmparatorluğu'nu yıkmak için yola çıkan Büyük İskender'in yolu, Termessos'tan da geçmişti.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Türk Kadınının Kısa Tarihi, Osmanlı'nın Beylik döneminden Türkiye Cumhuriyeti'ne kadar olan bir zaman diliminde kadının serüvenine yer veriyor. Titiz bir araştırma ve geniş bir kaynak taraması sonucunda ulaşılan bilgiler kronolojik bir anlatımla okuyucuya sunuluyor, kadının tutuculuğa ve toplum dışına itilmeye karşı direnişi anlatılıyor, eli kalem tutan kadınlara ve örgütlenme deneyimlerine değiniliyor. Birinci Dünya Savaşı sonunda ülkeyi işgale gelen düşmana karşı, kimi elinde kalemiyle, kimi at üstünde silahıyla, kimi sırtında cephaneyle vatanını kurtarmak için çırpınan kadınları görecek ve vatanın kurtuluşunda ve kuruluşunda kadının oynadığı rolün önemini fark edeceksiniz.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Dünyanın
en soğuk
kenti

BD MAYIS 2015

Yakutsk

RUSYA’NIN KUZEY BUZ DENİZİ kıyılarındaki Yakutistan Cumhuriyeti’nin başkenti Yakutsk, dünyanın en soğuk kenti kabul ediliyor. Örneğin Ocak ayında, -40 derecede günlük yaşamın devam ettiği Yakutsk, gün ışığından yalnızca 3 saat yararlanabiliyor. Yaz boyunca havanın kararmadığı, uzun kış aylarında ise neredeyse günün hiç doğmadığı Yakutsk’un sakinleri, en uç “hava durumları”nı yaşıyor...

Yazan:
ZEYNEP ABURAS

Yakutsk, doğası, kültürü ve gelenekleriyle dünyadaki saklı cennetlerden biri olarak nitelendiriliyor.

Moskova'nın tam 8 bin kilometre kuzeydoğusundaki ve nüfusunun çoğunluğunu Saka Türklerinin oluşturduğu Yakutistan Özerk Cumhuriyeti, dünyanın en büyük ülkesi olan Rusya'nın beşte birini oluşturuyor. Kışın hava sıcaklığının -50'lere kadar düşebileceği başkenti Yakutsk, Lena Nehri kıyılarında yer alıyor. Dünyanın en soğuk kenti olarak bilinen Yakutsk'ta, kış ayları oldukça uzun ve soğuk, yaz ayları ise kısa ve ılık geçiyor. Temmuz

ayında hava sıcaklığının ortalama 19 derece olduğu kentte, Ocak ayının ortalama sıcaklığı ise -40 derece olarak ölçülüyor. -40 derecenin normal kabul edildiği başkentte, hava sıcaklığı -45 derecenin altına düştüğünde çocuklar okula gönderilmiyor. Kentte yaşayanlar, kış aylarında mecbur kalmadıkça dışarı çıkmamayı tercih ederlerken, kullandıkları giysiler ve botlar ise tavşan, tilki ve ren geyiği tüyünden yapılıyor. Yeterince bilinmese de, kış turizmi bakımından tercih edilen

Başkent Yakutsk yakınlarındaki Oymyakon köyü, 1933'te ölçülen sıfırın altında 67,7 derece sıcaklık ile dünyanın en soğuk 'yerleşim birimi' kabul ediliyor. 500'den fazla kişinin yaşadığı köyde kış mevsimi 8 ay sürüyor.

rotalar arasında da yer alan Yakutistan Cumhuriyeti ve başkenti Yakutsk, doğası, kültürü ve gelenekleriyle dünyadaki saklı cennetlerden biri olarak nitelendiriliyor.

Turizmci Yegor Cherepanov, özellikle kış mevsiminde “Soğuk Kutup” turunun tercih edildiğini belirtiyor ve ekliyor:

“Geyik yetiştiricilerini ziyaret etmek, geyik kızaklarına binmek ve buzda balık tutmak, kış mevsiminin popüler turizm aktiviteleri arasında sayılabilir. Yaz mevsimindeyse turistlerimize, yerel halkın ‘Isıah’ dediği millî bayramı izlemelerini ve çeşitli ekolojik turlara katılmalarını öneriyoruz. Ayrıca balık tutma keyfini bir de yaz mevsiminde yaşamalarını tavsiye ediyoruz. Yakutistan’ın başkenti Yakutsk’un dışındaki şehirlerde asfalt yolun bittiği yerde medeniyet de biter. Bu yüzden Yakutistan’ın iç

Derinliği 571 metre, çapı 1 kilometre olan Mir Mine maden yatağı uzaydan bile rahatlıkla görülebiliyor. Maden yatağından 2001 yılına kadar elmas çıkarılıyordu. Mir Mine ayrıca, “dünyanın en büyük deliği” kabul ediliyor. ▲

bölgelerini de tanımak istiyorsanız çadırlarda ya da yerli halkın misafiri olarak köy evlerinde geceleme ve at üzerinde ya da geyik kızaklarıyla yolculuk yapmaya hazırlıklı olmanız gerekiyor.”

Adına yakışır niteliğiyle, zengin maden yataklarına sahip olan Yakutistan’da, birçok noktadan elmas çıkarı-

Araçlar, evlerin yanındaki ısıtılan garajlarda tutuluyor. Trafikteyken ise, durduğunda bile çalışır konumda bırakılıyor.

lıyor. Mirniy kenti “elmasın başkenti” kabul ediliyor. “Mir Mine” adlı dünyanın en büyük elmas yataklarından biri olan elmas madeni de, Mirniy kentinde turistlerin görmeden gitmek istemediği özel yerlerden biri olma özelliğini koruyor. Yakutistan elmasları, dünyanın en kaliteli elmasları arasında ilk sıralarda yer alıyor.

Kuzey yarımkürenin en soğuk noktası, yani “Soğuk Kutup” Yaku-

Tabelada, Oymyakon ‘Soğuşun Kutbu’ yazıyor. ▼

Topraklarının neredeyse tamamı donmuş araziler kuşağında yer alan Yakutistan’da, sert kutup iklimi ve donmuş topraklar nedeniyle tarım yapılmıyor. Beslenme biçimi de buna bağlı olarak büyük oranda et ve balığa dayanıyor. ▲

tistan topraklarında bulunuyor.

Oymyakon köyünde 1933’te ölçülen -67,7 derece kayıtlara geçirilmiş ve Oymyakon köyü dünyanın en soğuk ‘yerleşim birimi’ olarak kabul edilmişti. Soğuşun en uç noktasının yaşandığı Soğuk Kutbu’nda, zorlu kış şartlarına karşın yıllardır bölgede yaşayan yerli halkın yaşam tarzına da tanık olunabiliyor.

Ülkenin simgeleri arasında nesli tükenmiş olan mamutlar da önemli bir yer tutuyor. Toprak altında bulunan mamut kalıntılarında takıdan tarağa birçok farklı eşya yapılıyor. Ayrıca başkent Yakutsk’ta, dünyadaki tek “Mamut Müzesi” de ziyaret edilebiliyor. •

Ölen sahibini
7 yıl sabırla
bekledi.

Sadakati anıtlaştıran köpek: **HAÇİKO**

Japonya’da, Tokyo Üniversitesi’nin tarım bölümünde görev yapan Profesör Hidesaburo Ueno, 1924’ün ilk aylarında yavru bir köpeği sahiplendi.

Yazan: ALİSA SOROKİNA

Ülkenin kuzeyindeki bir kent olan Odate’den daha iki aylıkken Tokyo’ya gelen bu yavru, kısa bembeyaz tüyleri olan Akita cinsi bir erkekti.

Shibuya’da yaşayan Profesör Ueno, sahiplendiği bu yavru köpeğe Haçiko adını verdi. Sahibi ile baştan beri iyi bir iletişim kuran Haçiko, gündün güne büyüyordu. Profesör Ueno ile oyun oynamaktan ve vakit geçirmekten çok hoşlanan Haçiko, bir süre sonra sahibi Ueno’ya işe giderken her sabah eşlik etmeye başladı. Profesör Hidesaburo Ueno her sabah evinden Tokyo metrosunun Shibuya istasyonuna kadar yürüyor, Haçiko da ona eşlik ediyordu. Ve bir gün akşa-

Hidesaburo
Ueno

müstü işten dönüşünde, metronun Shibuya istasyonu çıkışının merdivenlerinden yukarıya doğru çıkan Profesör Ueno, karşısında bir anda Haçiko'yu gördü. Haçiko, sahibinin akşam işten dönüş zamanını hesaplamış ve dönüşte de onu almaya gitmişti. O güne dek sahibi Ueno'ya yalnızca sabahları eşlik eden Haçiko, artık akşamüstüleri de Profesörün metrodan çıkışını beklemeye başlamıştı.

Yaklaşık bir yıl boyunca Haçiko her sabah sahibini metroya bırakıp eve döndü ve akşamüstü tekrar Profesör Ueno'yu karşılamaya gitti. Ta ki 21 Mayıs 1925 gününe dek...

O gün de yine sabah her zamanki gibi evlerinden çıktılar ve metro girişine dek birlikte yürüdüler. Profesör Ueno, küçük dostunun başını okşadı ve Tokyo Üniversitesi'ndeki işine gitmek üzere metroya yöneldi. Haçiko ise, sabah sahibine eşlik etmenin mutluluğuyla eve döndü.

Akşamüstü sahibi Ueno'yu karşılamak için metro çıkışına giden Haçiko, beklemeye başladı. Fakat mutlu

Günler, aylar geçiyor fakat Profesör metrodan çıkmıyordu. **Haçiko ise, sahibini son kez gördüğü istasyonun önündeki nöbetini sürdürüyordu.**

rutinleri konusunda bir terslik vardı. Haçiko bekliyor, metro sefer üzerine sefer yapıyor, yolcular istasyondan çıkıyor fakat Profesör gelmiyordu...

Karanlık ve sessizliğin çöktüğü Shibuya istasyonu çıkışından gözlerini ayırmayan Haçiko, yalnızca bekliyordu. Haçiko bekledi, fakat Profesör Hidesaburo Ueno gelmedi. Çünkü o gün, üniversitede geçirdiği kalp krizi sonucu yaşamını yitirmişti.

Eve yalnız döndü Haçiko. Ertesi sabah istasyona tekrar gitti... Ve takip eden tüm sabahlarda, gitti, bekledi ve eve tek başına döndü...

Günler, aylar geçiyor fakat Profesör metrodan çıkmıyordu. Haçiko ise, sahibini son kez gördüğü istasyonun önündeki nöbetini sürdürüyordu. İstasyonun çevresindeki işyerlerinde çalışanlar ve satıcılar, Haçiko'yu tanıyor ve onun öyküsünü biliyorlardı. Zaman zaman ona yiyecek bir şeyler verdiler ve yağmurlu havalarda, istasyonun içinde beklemesini sağladılar.

Haçiko sahibini bekliyor...

Profesör Ueno'nun yakınları ise, Haçiko'nun yeni bir eve kavuşması için onu birkaç kez sahiplendirmeyi denediler. Ama Haçiko her seferinde, metro istasyonuna gitti.

Haçiko, Japonya'da ünleniyordu. Japon gazeteleri 'Sadık Köpek Ölen Sahibini Yedi Yıldır Bekliyor' başlıkları atılıyor, Haçiko'yu merak edenler yalnızca onu görmek ve sevmek için Shibuya istasyonuna gidiyorlardı.

Haçiko'nun ölümünden bir yıl önce Japon sanatçı Teru Ando, onun bronz bir heykelini yaptı. Ando'nun yaptığı anıt, 1934'te metro istasyonunda Haçiko'nun beklediği yere dikildi. Ve yaklaşık bir yıl sonra, 8 Mart 1935 günü, Haçiko metro istasyonunun girişinde beklerken yaşamını yitirdi. Haçiko'nun anısına, sahibi Hidesaburo Ueno'nun mezarının yanı başına bir anıt mezar yapıldı. Haçiko'nun dondurulan bedeni ise, Japonya Ulusal Bilim Müzesi'ne konuldu. Haçiko'nun, İkinci Dünya Savaşı sırasında zarar gören heykelinin

Haçiko 8 Mart 1935 günü, metro istasyonunun girişinde sahibini beklerken yaşamını yitirdi.

yenisi, 1948'de yapıldı ve yine metro çıkışına yerleştirildi. Anısı, sadakatinin ve sevgisinin derinliği ise; hem dilden dile anlatılarak, hem de öyküsünün anlatıldığı kitaplar ve filmlerle ölümsüzleşti. •

ÇİFTE MİNARENİN YÜZYILLAR BOYU YAŞAYAN USTASI İLE ÇIRAĞI

Erzurum’da “Çifte Minare” olarak bilinen yapı, Anadolu’daki en büyük medrese ve eğitim kurumudur. 1253 yılında yapımı tamamlanan yapının en belirgin özelliği, tuğla kaplı minarelerinin yapımının yarım bırakılmış olmasıdır. Aşağıda, “Çifte Minare”nin yapımının neden tamamlanamadığının öyküsünü bulacaksınız:

Yazan: BARIŞ METE

O dönemlerin ünlü bir ustasından iki minareli bir medrese yapması istenmiş. Usta toparlamış malzeme-yi, bir de çırağını almış yanına... Çırak biraz toymuş, bilgisizmiş, çok deneyi-

mi yokmuş. Ancak “Hiç yoktan iyidir” diye düşünmüş usta... “Belki yanımda çalışır da benden bir şeyler kapar, meslek sahibi olur yavrucak...”

Harcı birlikte karıştırmışlar, tuğ-

laları birlikte dizmeye başlamışlar. Çıracak işinden hoşnutmuş. En iyi ustanın çırağı olmak, her babayığidin harcı değilmiş, ne de olsa...“Ne kapsam kârdır” diye düşünmüş ve bir yandan eli işindeyken, bir yandan da ustanının her yaptığını gözüyle, kulağıyla izlemeye koyulmuş.

“Oğlum, koş su getir” dermiş usta, çıracak koşar, anında getirirmiş suyu...

“Oğlum şu demiri bük bakalım” dermiş usta, çıracak o anda büküverirmiş demiri... Çıracak ilk haftadan sonra, işin kabasını iyiden iyiye kavramış; ama bu öğrendikleriyle yetinmemiş, sorular üstüne sorular sormaya da başlamış ustasına... Onun, “Usta şu işi neden böyle yaptık?”, “Ustam, bununla bunu neden bu oranlarda birbirine kattık?” gibi sorularını usta büyük bir zevkle yanıtlamış.

Genç çırağının işini böylesine içtenlikle öğrenme isteği, işine dört elle sarılması ve öğrendiklerini başarıyla uygulaması, çok hoşuna gitmiş ustanın... Hoşuna gitmekle de kalmamış, bir güven de duymaya başlamış çırağına... O denli güvenmiş ki çırağına, öteki minarenin yapım işini tümüyle ona bırakmış:

“Haydi bakalım, ben bu minareyi yaparken sen de öteki minarenin yapımına başla” demiş. Genç çıracak büyük bir coşkuyla başlamış kendine emanet edilen minareyi yapmaya... Çalışması ilerledikçe ve minare yavaş yavaş yükselmeye başladıkça, bu kez önemli bir ayırım çarpmaya başlamış ustanın gözüne...

Çırağın yapmakta olduğu minare, giderek daha da başka bir güzellikle çıkar olmuş ortaya... “Vay bizim meraklı çıracak vay ” diye söylenmiş kendi kendine... “Amm da cevher varmış meğer, bizim çocukta...”

Her geçen gün minare daha da yükseldikçe, genç çırağın yeteneği de her gün daha da belirgin bir biçimde gözler önüne çıkıyormuş. Ustasının gönlünde çırağına hayranlık duygusu o denli güçlenmiş ki, onun hemen her insana özgü mesleki kısıncılık duygusunu yeşertmemiş bile... Kendi yapmakta olduğu minarenin, ustanının minaresinden daha güzel olduğunu genç çıracak da görmeye başlamış. O da ayırına varmış, kendi minaresinin daha güzel olduğunu... Hatta, kendi kendine konuşmaya başlamış bile bu konuda: “Benim işçiliğim meğer daha güzelmiş, ustamın işçiliğinden” demiş

içinden... “Benim minarem, onun yaptığı minarenden çok daha güzel oluyor, benim işçiliğim, onun işçiliğini ölçgede bırakıyor...”

Genç çırağın kendi işçiliğine olan hayranlığı ve güveni, delikanlılık döneminin rüzgarıyla ve deneyimsizliğiyle birleşince, kısa sürede şımarıklığa dönüşmüş. Usta-çırak ilişkisinin meslek yaşamında ne denli önemli olduğunu, bildiği herşeyi ustasından öğrendiğini yavaş yavaş da değil, hızla unutmaya başlamış. Her şımarıklık gibi, onun bu şımarıklığı da sonunda küstahlığa, hatta terbiye yoksunluğuna dönüşmüş. Olur olmadık yerlerde ve incir çekirdeğini doldurmayan nedenlerle ustasına dik dik konuşmaya, ona ters ters yanıtlar vermeye başlamış. Ustası, genç çırağındaki bu tavır değişikliğini izliyor; ama içten içe üzülmesine karşın, büyük bir sabır göstererek, bu tavırları görmezden geliyormuş.

Usta bu “ustalığını”, bir yere değin başarıyla sürdürebilmiş; fakat çırağının o son gün yaptığı bir küstahlık karşısında daha fazla dayanamamış, büyüklüğünün ve ustalığının onurunu zedeletmemek adına, büyüklüğünü de, ustalığını da bir anda unutuvermiş. Kendisinden duymaya alışık olmadığı bir ses tonu ve ifadeyle çırağının kendisine su getirmesini söylediğini duyunca usta, içinin en içinde bir sızı duyumsamış.

Çırağının, “Ben çok susadım, usta... Git bana karşıdaki şu çeşmeden bir testi su getir” sözleri, ucu sivri, iki yanı keskin bir bıçak gibi saplanmış

içinin en içine... Kendi kendine, “Usta idim oldum şegirt, al testi suya seğirt” dedikten sonra, yapımının yarısına geldiği minarenin üstünden inmiş, karşıdaki çeşmeye gitmiş, elindeki testiye su doldurduktan sonra gelmiş, bu kez çırağının yapmakta olduğu minareye tırmanmış, su testisini çırağına vermiş.

Sonra aşağı inmiş, birkaç adım ötedeki kendi yapmakta olduğu minarenin tepesine çıkmış ve... Ustası kimliğiyle, çırağına son ustalık dersini vermiş: Kendini minarenden aşağı atmış.

Ustasının tüm hareketlerini büyük bir merakla izleyen çırak, sonunda onun kendini minarenden aşağı atması karşısında, biranda ayırdına varmış kendisinin çırak olduğunun... Bir çırak kimliğiyle o da ustasından aldığı en son çıraklık dersini öğrendiğini kanıtlamış ustasının karşısında...

O da işini bırakmış, o da kendini atmış aşağı, yapmakta olduğu minarenin tepesinden... Erzurum’da “Çifte Minare” diye bilinen, ikisinin de yapımı tamamlanmamış karşılıklı iki minare, şimdi biri ustalığın, öteki çıraklığın gurur anıtları olarak sürdürüyorlar varlıklarını ve anlamlarını...•

Dinle Ama İnanma

Düzenleyen: OĞUZ ATABEK

Bütün Dünya Yaşamımız boyunca kimbilir kaç kez duyduğumuz “yalanlar” ı “Bütün Dünya” okurları için düzenleyen Şebnem Şen, okurlarımıza küçük bir öneride bulunuyor: “Aşağıdaki her ‘yalan’ ı okumaya önce içinizden ‘İnanın bana’ diyerek başlayın, tümceyi ondan sonra okuyun.”

- Çekinizi postaya verdim.
- Memur bey, yalnızca bir bardak bira içtim.
- Şirketin satılmış olması sizi etkilemeyecektir; herşey eskisi gibi kalacak.
- Bu dere, tarlayı sular altında bırakacak denli yükselmez.
- Göreceksiniz, acıtmayacak.
- Biz bağışımızı dün yapmıştık.
- Korkmayın, asla ısırılmaz.
- Herşeyi olduğu gibi açıkla bana; söz veriyorum, kızmayacağım.
- Bir tadınız, beğeneceksiniz.
  - Eski sahibi yaşlı bir kadını ve yalnızca alışverişe giderken kullanıyordu.
  - Eşim beni anlamıyor.
  - Kesinlikle 40’ın üstünde göstermiyorsunuz.
  - Merak etmeyin bayan, yarın sabah ilk işimiz bu paketi evinize göndermek olacak.
- Aslında bu arsayı satmayı hiç istemiyoruz.

- Elbette seviyorum seni...
- Yazıyla bildirmeme gerek yok; sözüm yeterlidir.
- Seni sonra arayacağım.
- Yalnızca hafif bir soğuk algınlığı...
- Bize geliş fiyatı budur.
- Otelimiz denize en fazla 50 metre uzaklıktadır.
- Geçen yıl tüm yaz boyunca yalnızca üç gün yağdı.
- Boşanacağım.
- Ellerinize sağlık, çok güzel olmuş.
- Çok lezzetli ama ikinciyi almayayım; kilo yapıyor.
- Hiçbir müşterimiz memnun olmadan ayrılmamıştır.
- Burası çok güzel; keşke siz de burada olsaydınız.
- Ama arkadaş olarak kalabiliriz, değil mi?
- Siz mi pişirdiniz?
- İnanmıyorum.
- Ağzıma tek damla alkol değmemiştir.

- Eğer seni mutlu edecekse, elbette beni de mutlu edecektir.
- O ses normaldir.
- Saçın harika olmuş.
- Bu ölçü tüm bedenlere uyar.
- Bu sigorta poliçeniz, zararınızı tümüyle karşılayacaktır.
- Çok şanslısınız; stoklarımızda bir tane kalmıştı.
- Amacımız, ilkelerimize sahip çıkmaktır; asla para kazanmak değil.
- Elbette AIDS kontrolünden geçtim.
- Hükümetimiz, vergileri asla artırmayacaktır.
- Yıkandığında kesinlikle çekmez. •Çocuklarımız bizi hiçbir zaman üzmemiştir. •Ama bu leke çok küçük; kimsenin dikkatini çekmez.
- Faksınızı almadım.
- Para kazanmak için çalışmıyorum; işimi seviyorum.
- Göreceksiniz, aynen yenisi gibi olacak.
- Bu renk size çok gitti.
- Benim için hiçbir anlamı yok.
- Bana güvenin.
- Bundan ucuzunu hiçbir yerde bulamazsınız.
- Dizileri hiç seyretmem.
- Yaptığımız her iş garantilidir.
- Kol ağızları ceketin altından görünmez.
- Şimdi gerçeği söyleyeceğim.
- Bir hanımefendiyle asla tartışmam.
- Ben senden yanayım.
- İbre benzin bitti diye gösterse de, merak etme 40 kilometre daha gideriz.
- Her ikinizi de yine bekleriz. •

Beyaz Ekmek Gerçeği

Pek çok insanın beyaz ekmeği severek tükettiğini biliyoruz. Fakat beyaz ekmeğ, yalnızca sağlığınız için hiç iyi olmamasının da ötesinde, gerçek bir tehlike bile olabilir...

Yazan: CANSU ŞAHBAZ

Beyaz ekmeğ tüketimindeki tehlikenin farkına varan İsviçre hükümeti, beyaz ekmeğ tüketimini sınırlandırmak amacıyla bir vergi düzenlemesine gitti. Beyaz ekmeğ için özel bir vergi konuldu ve bu vergi bedeli de fırıncılara verildi. Fırınıclardan ise, insanların kepekli ekmeğleri tercih etmeleri için, kepekli ekmeğlerin fiyatlarında indirim gitmeleri istendi.

Ekmeğin, tahıldaki gerçek vitaminleri içermesi gerekir. Taklit vitaminleri değil...

Kanada hükümeti, beyaz ekmeğin sentetik vitaminlerle 'zenginleştirilmesini' yasaklayan bir yasa çıkardı. Çünkü ekmeğin, tahıldaki gerçek vitaminleri içermesi gerekir. Taklit vitaminleri değil...

Esasen, beyaz ekmeğin ölü ekmeğidir. Genellikle tüketicilere bu gerçek anlatılmıyor ve "zenginleştirilmiş un" deniliyor.

Neden beyaz ekmeğin rengi çok beyazken, buğday una dönüştürüldüğünde bu kadar beyaz değildir? Çünkü beyaz ekmeğin yapımında kullanılan un, kimyasal olarak ağartılmıştır. Tıpkı çamaşırlarınızı beyazlattığınız gibi...

Beyaz ekmeğin yediğinizde, aynı zamanda kimyasal ağartıcı da tüketmiş oluyorsunuz. Un fabrikaları, farklı kimyasal açıcılar kullanırlar ve bunların tümü de oldukça zararlıdır. Azot oksit, klor, klorür, nitrozil, benzoil peroksit bunlardan birkaçıdır ve bunlar, çeşitli kimyasal tuzlarla karıştırılır. Bir beyazlatıcı olan klorür oksit, içinde proteinleri barındıran unla birleştiğinde, alloksan üretir. Alloksan bir zehirdir ve laboratuvar hayvanlarının diyetine hale getirilmesi için kullanılır. Klor oksit, buğday tohumunun doğal yağın yok eder.

Ayrıca unun raf ömrünü de kısaltır. Besin değeri yüksek olan ve iyi nitelikli doymamış yağ asitlerinin yarısı, yalnızca buğdayın öğütme aş-

Beyaz ekmeğin yediğinizde, aynı zamanda kimyasal ağartıcı da tüketmiş oluyorsunuz.

ması sırasında kaybolur ve ağartılmış unun yapılmış beyaz ekmeğinizde bunlar eksiktir.

Ayrıca hemen hemen tüm E vitamini de, buğdayın tohumu ve kepeğinden arındırılması sırasında onlarla birlikte gider.

Sonuç olarak, bu kalan unun yapılmış beyaz ekmeğiniz, yalnızca düşük kaliteli proteinleri ve şişmanlatan nişastayı içerir. Fakat bu, besin kaybı öykümüzün tamamı da değildir.

Beyaz ekmeğin yapıldığında yaşanan diğer besin kaybı istatistikleri de şöyledir:

Tüm kalsiyumun yüzde 50'si kayıp, fosforun yüzde 70'i, demirin yüzde 80'i, magnezyumun yüzde 98'i, manganezin yüzde 75'i, potasyumun yüzde 50'si ve bakırın yüzde 65'i, beyaz ekmeğin yapıldığında yok edilir.

B1 vitamininin yüzde 80'i, B2 vitamininin yüzde 60'ı, nikotinik asidin (B kompleks vitamin) yüzde 75'i, B3 vitamininin yüzde 50'si ve B6 vitamininin yüzde 50'si kaybolur.

California Üniversitesi'nce yapılan bir bilimsel çalışma da, İsviçre tarafından yıllardır bilinen bu inanılmaz rakamların doğruluğunu onaylamıştır.

Beyaz ekmeğinden kaçınılması gerektiği açıktır. Tam buğday unu ile yapılmış; çavdar, tam buğday ve buğday ekmeği, sağlığımız için kesinlikle daha iyi seçeneklerdir. •

Çeviri: DENİZ BENER

Kristof Kolomb'un 1492 yılındaki deniz seyahatinde Atlas Okyanusu'nu geçerken kullandığı gemilerden en büyük olanı Santa Maria'nın kalıntılarına, Haiti'nin Kuzey kıyılarında rastlandığı belirtiliyor.

Amerika'nın en iyi sualtı arkeolojik araştırmacılarından biri olan Barry Clifford'un öncülüğündeki bir ekip tarafından yapılan çalışmalar sonucu, 10 yıl kadar önce Karayipler ülkesi Haiti'nin kuzeyinde rastlanan gemi enkazının Santa Maria'ya ait olduğu tespit edildi. Clifford, buldukları kalıntıların, Kolomb'un 1492'de Amerika kıtasına yaptığı ilk yolculuğunda kaptanlığını yaptığı sancak gemisi Santa Maria'ya ait olduğuna emin olduklarını dile getirdi. Deniz manyetometreleri, yan taramalı sonar ekipmanlar ve dalğışların çalışmalarıyla küçük bir alanda yaptıkları

incelemenin yanı sıra, Kolomb'un kişisel günlüğüne yazdıklarının da bu bulguyu destekler nitelikte olduğunu anlatan Clifford, şimdi enkazın bulunduğu tüm alanda inceleme yapmak için izin verilmesini beklediklerini söyledi. Beş asır önce, Kolomb ve filosu-nun Haiti açıklarında seyrederken kayalıklara çarpması sonucu batan Santa Maria ile ilgili ulaşılan yeni bilgiler, tarihçileri de heyecanlandırdı.

Kolomb'un Amiral Gemisi Santa Maria Bulundu

Beş asır önce, Kolomb ve filosu-nun Haiti açıklarında seyredirken kayalıklara çarpması sonucu batan Santa Maria ile ilgili ulaşılan yeni bilgiler, tarihçileri de heyecanlandırdı.

Beş asır önce, Kolomb ve filosu-nun Haiti açıklarında seyredirken kayalıklara çarpması sonucu batan Santa Maria ile ilgili ulaşılan yeni bilgiler, tarihçileri de heyecanlandırdı.

500 yıl önce Haiti açıklarında batan Kolomb'un amiral gemisine ait olduğu öne sürülen buluntular

Sualtı bilimleri ve sualtı arkeolojisi alanında çalışan bilim adamlarının yanı sıra, tüm tarihçilerin de ilgiyle izledikleri bu yeni araştırmaların, Amerika kıtasının keşfi ile ilgili en önemli tarihi bulgulardan ve dünyanın en önemli denizaltı keşiflerinden biri olacağı dile getiriliyor.

Haiti'nin kuzey kıyılarında incelemelerini sürdüren dalış ekibinin başındaki Clifford, "Tüm coğrafi, arkeolojik ve sualtı topoğrafyasına dair kanıtlar, bu batığın Kolomb'un ünlü gemisi Santa Maria olduğunu gösteriyor." diyor. Yapılan araştırmaların sonunda elde edilecek bulgular, Amerikan TV kanalı History tarafından çekilecek bir belgesel ile anlatılacak.

SANTA MARIA

Santa Maria, La Nina ve Pinta La ile birlikte, Asya için bir batıya geçit bulmak amacıyla Ağustos 1492'de İspanya'dan yelken açtı. Yaklaşık 36 metrelik uzunluğu ile seferin en büyük gemisi olan Santa Maria (Aziz Meryem), 1492'nin Noel günü Haiti yakınlarında bir resif üzerine karaya oturdu. Bunun üzerine Kolomb, sefere birlikte çıktığı denizcilerle, geminin gövdesini oluşturan ahşap şeritlerin bir kısmını kullanarak, yakın bölgede bazı basit yapılar inşa ettirdi. Hatta bu yapılardan birisi de, La Navidad adını verdikleri basitçe yapılmış bir kale idi. Bir yıl sonra Colomb 17 gemi ve bin 200 adamıyla birlikte tekrar bölgeye ulaştığında, La Navidad'ın külleri ile karşılaştı.

MAYIS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Satranç Çözümleri

KURGUMAT: 1. Vc4! [2. Vd5#]
1. ... Şxe4 2. Ac6+ Şf5 3. Vg4#,
1. ... Şd6 2. Vd5+ Şc7 3. Vd8#, 1.
... Kxg3 2. Vd5+ Şf4 3. Vf5#

OYUN SONU: 1.h7 e1V 2.hxg8V
Vxc3+ 3.Vc4! [3.Şb7? Vb4+ 4.Şc6
Vc3+] 3... Vxg7 4.Vc1+! Şf5
[4...Şh5 5.Vh1+ Şg6 6.Vg2+;
4...Şf6 5.Vc3+; 4...Şg4 5.Vg1+]
5.Vc2+! Şe6 [5...Şf4 6.Vc7+ Vxc7+
7.Şxc7; 5...Şg5 6.Vg2+; 5...Şe5
6.Vc3+] 6.Vc6+! Şf5 [6...Şe5
7.Vc3+] 7.Vd7+ Vxd7+ 8.Şxd7
Şe5 9.Şc6 [9.b4?? Şd5=] 1-0.

"Bilginizi Denetleyin"

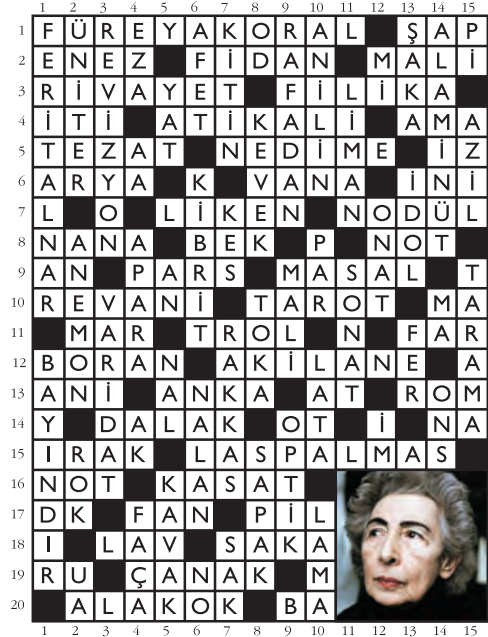
- 1-(c) Demagoji
- 2-(c) Cemevi
- 3-(d) Yeniden yapılanma
- 4-(c) Eşitlik
- 5-(a) Veba
- 6-(d) Oksijen
- 7-(b) Ansiklopedi
- 8-(c) Hong Kong
- 9-(d) Kriptonit
- 10-(a) Papua Yeni Gine
- 11-(b) Kartela

YANITLAR

- 1-(a) Artıcı
- 2-(c) Görev, amaç
- 3-(d) Ön gösterim
- 4-(a) Sürdürüm
- 5-(a) Devre dışı
- 6-(b) Yer bilimci
- 7-(c) Küçük gazete
- 8-(d) Etmen
- 9-(d) Kesim
- 10-(b) Kuşak
- 11-(a) Yenileşim
- 12-(d) Başyıldız
- 13-(c) Oklama
- 14-(d) Kan bilimi
- 15-(b) Düzenek

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ata Soyer Çetintahra, İzmir

Bulut Kurt, İzmir

Denizhan Kurt, İzmir

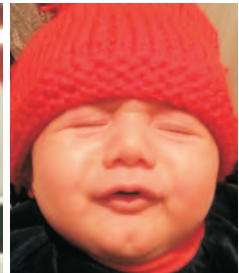
Adil Efe Ünsal, İstanbul

Demir Demirel, İstanbul

Ali Batu Aymayan, Ankara

Aras Kırıktaş, Ankara

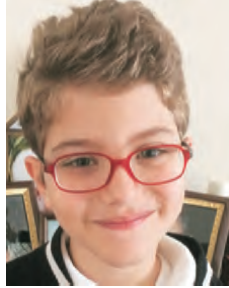
Beyza Özkurt, Ankara

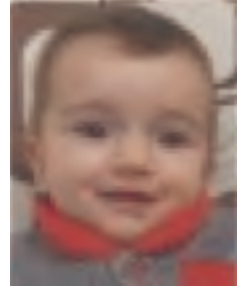
Yiğit Özcan, Ankara

Bilge Kağan Kargalı, Ankara

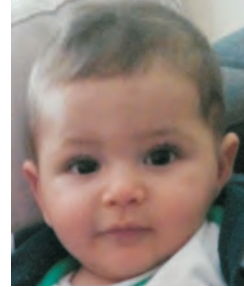
Bora Gündüz, Ankara

Ege Yokuş, Antalya

Kadir Güney, Ankara

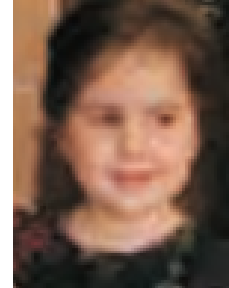
Kağan Efe Ay, İzmir

Ekrem Türk, Trabzon

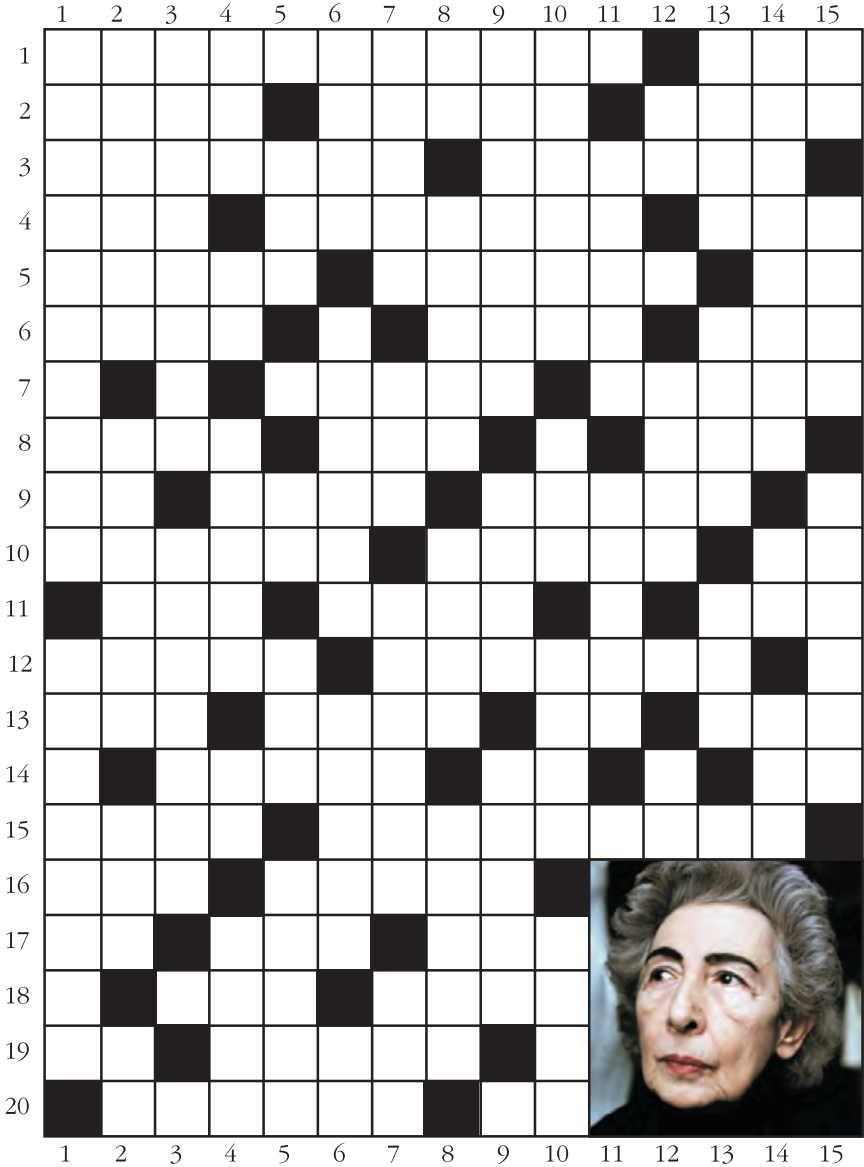
Zübeyde Nil Kalay,
Antalya

Yasmin Nur Yazman,
İstanbul

Elif Zeynep Danış,
Ankara

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-1910-1997 yılları arasında yaşamış olan, fotoğrafta gürlen seramik sanatçımız.- İnce kum ve çimentoyla yapılan düzgün döşeme sıvası. 2-Edirne'nin bir ilçesi.- Yeni yetişen ağaç veya ağaççık.- Afrika'nın batısında bir lke. 3-Söylenti.-Gemilerde bulunan cankurtaran sandalı. 4-İtici güç.-İstanbul'un bir semti.- Fakat, lakin. 5-Zıtlık, karşıtlık.- Yüksek makamda bulunan kadınların yardımcısı olan hanım.- İşaret. 6-Bir opera yapıtında ya da oratoryoda ezgi.- Borulardan geçen akışkanın hızını kontrol eden düzenek.-Kayınbirader. 7-Bir mantarla bir su yosununun ortak yaşamasıyla ortaya çıkan bitkilerin genel adı.- Canlılarda görülen yumru biçimindeki yapılar. 8-Emile Zola'nın bir yapıtı.- Futbolda savunma mevkiinde oynayan oyuncu.- Hatırlamak için yazılan kısa yazı. 9-Tarla sınırı.- Yrtıcı bir hayvan.- öğüt verici, ahlak dersi veren alegorik eser. 10- Yumurta ve irmikle yapılan bir tatlı türü.- İskambil kağıtları ile bakılan bir fal.- Eski dilde su. 11-Eski dilde yılan.- Tekneler-le suyun dibinde sürüklenerek çekilen, geniş ağızlı balık ağı.- Bir güzellik malzemesi. 12-Rzgr, şimşek ve gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı.- Akla uygun, akıllıca. 13-Kars ilindeki ünlü harabeler.- Masalarda adı geçen efsanevi kuş.- Satrançta bir taş.-Sert bir iki. 14-Vücudumuzda kan depolayan organ.- Bilgisiz kimse.- Olumsuzluk belirten bir eki. 15-Uzak.- Kanarya Adaları'nın eş başkenti. 16-Bir şeyin niteliği üzerine edinilen kanı.- Davarın arka ayaklarının dik ve doğru olması. 17-Danimarka'nın plaka imi.- Hava ıflemeğe yarayan bir gereç.- Kimyasal enerjiyi elektrik enerjisine geçiren aygıt. 18-Yanardağ pskrts.- Seregillerden tc bir kuş. 19-Yüz, cehre.- Çiçeğin en dışında bulunan yeşil yaprakların tümü. 20-Yumurtanın bir pişirilme şekli.- Baryumun simgesi.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Hasan .....' (1906-1978 yılları arasında yaşamış olan çağdaş Türk müziği bestekarımız).- İzmir'in bir ilçesi. 2- Siyasette birlikten yana, birleştirici olan.- Manisa lalesi de denilen bir bitki.- Satrançta zel bir hareket.- Ukrayna'nın plaka imi. 3-Yeniden gözden geçirme, düzeltilme.- Gelirler. 4- Sıkıntı verme, zme.- Bir haber ajansını simgeleyen harfler.- Brezilya'da bir yerleşim birimi.- Bir renk.- Bir iskambil destesinin en altında bulunan kağıt. 5-Gezinti teknesi.- En kısa zaman birimi.- Uğur sayılır.- Sgtgillerden, sulak bölgelerde yetişen uzun boylu bir ağaç. 6-Doğal felaket.- Bir ucu sürtünme sonucu yanabilecek birleşimde olan küçük tahta çubuk.- Ağlayan, inleyen.- Numaranın kısa yazılışı. 7-Ekleme bacaklarının ve kabukluların rteneğini oluşturan, dayanıklı ve esnek organik madde.- Hafif bir tür spor ayakkabı.- Dans etmeyi meslek edinen kişi.- Bn, enayi. 8-Eski dilde ateş.- İi delikli, hafif, çabuk kırılabilen, yumuşak taş.- Kadınların saçlarını tutturmaya yarayan, bazen de ss olarak kullanılan araç.- Bir ana yoldan ayrılan yolun başlangıç noktası. 9-Yumurtanın az pişirilmiş şekli.- Maliye ile ilgili.- Fizik biliminin ışık olaylarını inceleyen kolu. 10-Boyacılıkta kullanılan kimyasal bir madde.- Golfte topun deliğe girebilmesi için gerekli vuruş sayısı.- Dar ve kalınca tahta.- Güney Amerika'da yaşayan bir yük hayvanı. 11-Gemi barnağı.- Bir veya iki çalđı için yazılmış, üç veya dört bölümden oluşan müzik eseri. 12- Bir nota.- özenli, düzgün.- Alamet. 13- Latife.- Çk tanrılı dinlerde tapınılacak nesne.- Parlaklık, aydınlık. 14-Çk çabuk, alalecele yapılan.- Bir olumsuzluk eki.- Yabancı bir ağırlık ölçüsü birimi. 15- Matematikte sabit sayı.- Görevden alma.-Balık yumurtası ile yapılan bir tür meze.

Satranç

Mustafa Yıldız

DUBAİ AÇIK'I SOLAK KAZANDI

6 -14 Nisan 2015 tarihlerinde oynanan 17. Dubai Açık Satranç Turnuvası'nı Ulusal Takım oyuncularımızdan GM Dragan Solak yenilgisiz 7/9 puanla kazandı. Onun güzel oyunlarından 2 konum sunuyorum:

Berglind – Solak, Dubai, 2015

Beyaz, son olarak atını çok uygun görünen d5 karesine oynadı ve c7 piyonunu istedi ama tedbirsizlik ve dikkatsizlik bu atın yitimine yol açtı. 15...Kd7 16.Aec3?? Bu hatayı GM Solak gözüyumuk görüyor. 16...c6 şimdi d5'teki at boğuldu. Üstelik b4 piyonu da boşa. 17.Af4 exf4 Beyazın yaptığı feda değil açıkça taş kaybı. 18.exf4+ Ae7 19.bxc5 Fxc5+ Bundan sonraki hamlelerde sürekli saldıran taraf olan siyah, yerinde ve zamanında değişimlerle oyunu rahat kazandı. 20.Fe3 Fb4 21.Kec1 Kd3 22.Ad1 0-0 23.a3 Kxe3 24.axb4 Ke1+ 25.Şf2 Kf1+ 26.Şe2 Ke8 27.Ae3 Kxc1 28.Kxc1 Af5 29.Kc3 Axe3 30.Kxe3 Ff1+ Beyaz terk etti. 0-1

Kuzubov – Solak, Dubai, 2015

Turnuvanın favorilerinden Kuzubov, bu konumda en azından eşitlik bekliyor ama 6. yataydaki zayıf piyonlarını gözden çıkartarak yaptığı son hamle (d5-d4), Solak'a alan üstünlüğü sağlıyor. 47.Kg6 Şc6! Şah, rakip kampa doğru yola çıkıyor. 48.Kxe6+ Şd5 49.Ke8?! (49.Kxh6!?) Şe4 50.e6 Kg7 51.Kd2 Şe3 Şah güçlü bir savaşıdır. 52.Kb2 d3 53.Kd8 Kc2 54.e7 Kxe7 55.Kb3 Kd2 56.b5 Kg7 Beyaz, artık kaybettiğini anladı. 57.Ke8+ Şf2 59.b6 Kxg2+ 59.Şh3 Kg3+ 60.Şh4 Kg4+ 61. Şh3 Kg3+ 62. Şh4 Şg2 Mata çare yok 0-1.

BÜYÜK KAÇIŞ

Khismatullin (2653) - Eljanov (2727)

Avrupa Bireysel Şampiyonluğu, Kudüs (10.3), 06.03.2015

Bu konumda beyazın korkunç işkencelerle karşılaşacağı geliyor insanın aklına ama o ansızın sihirli bir dokunuş ile her şeyi tersine çeviriyor.

44.Şg1!! [Gerçekten de inanılmaz bir hamle! Beyaz saldırı altındaki kalesini kaçımadığı gibi kalenin alınmasıyla siyaha bir de şah temposu veriyor.]

44...Vxd1+ 45.Şh2 Kxc6 [Aksi takdirde beyaz, 46. c7 ile piyonu vezire terfi ederdi.]

46.Ve7+ [Beyaz zaman kazanmaya çalışıyor.]

46...Şh6 47.Vf8+ Şg5 48.Vxf7! [İnanılır gibi değil ama gerçek, Beyaz şimdi 49. Vf4+ Şh5 50. g4+ ile oyunu bitirmeyi tehdit ediyor. Siyahın fazladan bir kalesi ve çok güçlü bir geçer piyonuna karşılık beyaz saldırılabileceği yegâne taşlar olan vezir ve piyonlarla zafere ulaşacak.]

48...Kf6 49.f4+ Şh6 50.Vxf6 Ve2 51.Vf8+ Şh5 52.Vg7 [Tehdit 53. Vxh7#]

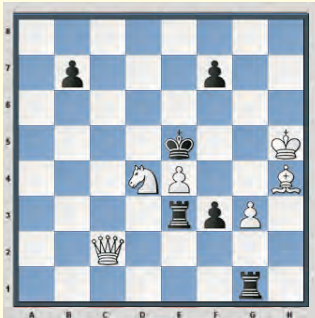
52...h6 53.Ve5+ Şh4 54.Vf6+ Şh5 55.f5 gxf5 56.Vxf5+ Şh4 57.Vg6 [58. Vxh6 Vh5 59. g3# tehdidine karşı yeterli savunma kalmadığından siyah oyunu bıraktı.] 1-0

Gönderi: Umut SAYMAN

KURGUMAT

Umut Sayman
(Strategems 2015)

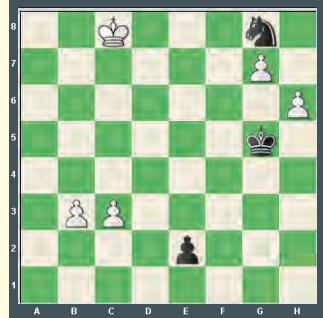

3 #

myildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Asker Rzayev
(Azerbaycan CCC -45 JT, 2015)

Beyaz Kazanır

Çözümler 151. sayfadadır.

Bize Gönderilen Kitaplardan

İdeal ve Gerçek

Schopenhauer

Say Yayınları

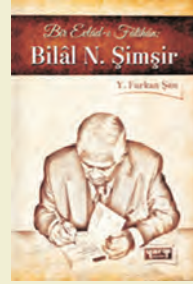
Günümüzü en çok etkileyen filozof kimdi? Tolstoy, Turgenyev, Maupassant, Zola, Proust, Hardy, Conrad, Dostoyevski, Çehov, Shaw, Pirandello, Beckett, Stendhal, Mann, Svevo, Freud, Jung, Nietzsche, Wittgenstein, Poper... gibi bir çok şair, yazar, düşünür, psikoloji ve psikiyatri insanlarını; Wagner ve Mahler gibi müzisyenleri; bir çok ressam ve heykeltıraş; iktisatçı Bastiat'ı; mitolojinin önde gelen adı Campbell'i derinden etkileyen felsefeci kimdi? Yapıtını Türkçeye çevirip ilk eleştiriye kaleme alan Ahmet Mithat Efendi, Cenap Şahabettin, Abdullah Cevdet, Ahmet Hamdi Tanpınar, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Cemil Sena Ongun, Ziya Gökalp, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Cemil Meriç'i kendine çeken düşünür kimdi? Ünlü Sinolog Harro von Senger'in "Çinlilerin ünlü 36 Savaş Hilesi üzerine düşünen ilk batılı filozof", Metafizik karşıtı fizikçi Ernst Mach'ın, Goethe ile birlikte

"duyularla ilgili fizyolojinin kurucusu" saydığı kişi kimdi? Dünyayı bu kadar derinden etkileyen Arthur Schopenhauer'dı. Sistem kuran büyük filozoflardan olan Schopenhauer, Stefan Zweig'in deyişiyle "dış dünyaya bu derece kapalı bir manevi yalnızlık içerisinde yaşayan tek yazar"dı. Her yere sızan, hangi taşı kaldırırsan altından çıkan Schopenhauer'ın bütün yapıtlarını Ahmet Aydoğan adeta Schopenhauer'ı Türkçe yazmışçasına çeviriyor. Fikir Mimarları dizinde Schopenhauer'ı bütün yönleriyle anlatan telif kitabı yanında "Okumak Yazmak ve Yaşamak Üzerine" ve "Tartışma Sanatının İncelikleri" adlı kitaplara yazdığı nefis sunuşlarla Aydoğan çevirilerini taçlandırmış. 15. Kitap İdeal ve Gerçek raflarda yerini aldı.

Bir Evladı- Fatihan Bilal N. Şimşir

Y. Furkan Şen

Yargı Yayınları

Türkiye'yi dünyanın dört bir yanında başarıyla temsil eden efsanevi büyük-
elçilerden biri olan Dr. Bilal N. Şimşir, aynı zamanda dünya çapında bir tarihçi

ve araştırmacı yazardır. ‘‘Cumhuriyet’e Kanat Geren’’lerden biri olan Şimşir, dört kitada, ayak baştığı her yerde gününü gün etmek, Şafak saymak yerine, dünyanın belli başlı kütüphanelerinde ve arşivlerinde derin araştırmalar yaptı, on binlerce belge topladı ve kendi olanaklarıyla bir mikrofilm arşiv sistemi kurdu. Tek başına enstitü ve kurumların yapamadığını yaptı. Son 45 yıla 100 cilt kitap ve 260 bilimsel makale sığdırdı. İngiliz Belgelerinde Atatürk (8 Cilt), Atatürk ve Yabancı Devlet Başkanları (4 cilt), Lozan Telgrafları (2 cilt), Ermeni Sorunu (15 cilt), Rumeli’den Türk Gçleri (3 cilt), Balkanlar (12 cilt), Ege Sorunu (2 cilt), Krtlk (4 cilt) gibi konularda devasa eserler yazdı. (33 cilt) Atatürk hakkında en fazla eser veren tarihçilerden biridir. lkesine gerçekleri göstermekle yetinmeyip dünyaya da anlatmaya alışıyor. Bir çok ülkede yapıtları yayımlandı. Amerikan Kongre Kitaplığı katalogunda ise Şimşir’in 60 cilt kadar eseri yer alıyor. Y. Furkan Şen’in hazırladığı yapıtta, geniş bir syleyişinin ardından ŐimŐirin bugüne kadar yapmış olduğu çalışmaların, yurtiçinde ve yurtdışında yayımlanan 100 kitap ve 260 makalenin kronolojik sırayla hazırlanmış zetleri de yer alıyor. Ayrıca Şimşir ve eserleri hakkında yazılar ve yazışmalardan rnekler; Şimşir’in akademik yaşamından kesitler eklenerek sayđı ve sevginin en büyüğünü hak eden devlet adamı ve yazar Şimşir’i daha yakından tanıma olanağı sunuyor.

İmparatorluklar Şehri İstanbul 1830

J.F. Michaud
J.J.F. Poujoulat

Say Yayınları

‘‘S u akar Türk bakar’’ sznn doğrulayan satırlarından sonra Michaud, Cehaletle savaşmanın mekanları olarak kurulan camilerin bugün savaşacak cahiller yetiştirilen yerlere dönüştüğünü fark ettiriyor. Sayfalar l kadınlardan öldürülen kadınlara götürüyor. Sadece su akmıyor Osmanlı ülkesinde, toprak da, doğa da, insan da akıp gidiyor. Neden? diye soruyor, Michaud. Fran’sa’da siyasal rejim altüst olup dünyayı sarsarken Osmanlı topraklarında tepeden tırnağa toplumun dünyadan habersiz ve olup bitenlere karşı ilgisizliğini yazıyor. Adalet konusuna eğilen Michaud: ‘‘Türkiye’de her duruşma ya da mahkemenin tek yargıcı oluyor ve yargıcın kararı kesin, dolayısıyla adalet kolayca yanılabilir ve bu yanılđıyı düzeltmenin olanağı yok... Bu ülkede avukatlık diye bir kurumun bulunmadığını öğrenince de eminim çok Őařıracaksınız. Öncelikle bu ülkede adaletin çok acelesi var, öyle savunma falan dinlemeye vakti yok. Sonra bu ülkedeki adaletin despotizmin gölgesinde olduğunu belirtmek zorundayız.(...)’’

Bir Fotoğraf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BAŞAR ŞEKER, ADANA

Biri Size İkincisi Bir Sevdiğinize

**%50
İNDİRİM**

Bütün Dünya'dan İkinci Aboneliğe %50 İndirim

Bütün Dünya tüm okuyucularına kaçırılmayacak fırsat sunuyor:

Dergimize 1 yıllık abone olan herkese bir yakınına armağan olarak gönderebileceği ikinci abonelik bedeli şimdi % 50 indirimli. Bu fırsattan yararlanmak ve Bütün Dünya'ya abone olmak şimdi çok kolay. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla abonelik işleminizi başlatabilir; ve yıl boyu dergilerinizi her ay kapınızdan alabilirsiniz.

Bütün Dünya Abone Servisi:

Tel: (0536) 634 35 97

E-posta: abone@butundunya.com.tr

ERTUĞRUL ATEŞ

1954'de Adana'da doğdu. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü'nden mezun olduğu 1976'da İngiltere'ye gitti, Londra'da Kingsway Princeton College ve Bethnal Green Institute'da eğitim gördü. İlk sergisini İstanbul'da açtıktan sonra 1987'de ABD ye gitti, New York'a yerleşti. Ünlü 57. Cade galerilerinden Terry Dintanfass galerisine kabul edildi. Miami, Dallas, Los Angeles, Chicago, Palm Beach, Boston, South Hampton, Barselona, Kopenhag, New York ve Pekin'de sergiler açtı. 2005 yılından bu yana çalışmalarını Türkiye'de sürdürmektedir. Sanatçı, yeni yapıtlarını 13 Mayıs'a değin, Bağdat Caddesi, Küçükkağa Sokak, 4/2, Şaşkınbakkal, Kadıköy adresindeki Art Maya Galerisi'nde sergilemektedir.

